

NADDERUD
OG
VESTRE GRAVS VEL

Nadderud
og Vestre Grav Vel

**75 årsberetning
1916-1991**

*- fra bondeland
til forstadsbebyggelse
- fra pionerånd
til trafikproblemer.*

5435

NBR
Depotbiblioteket

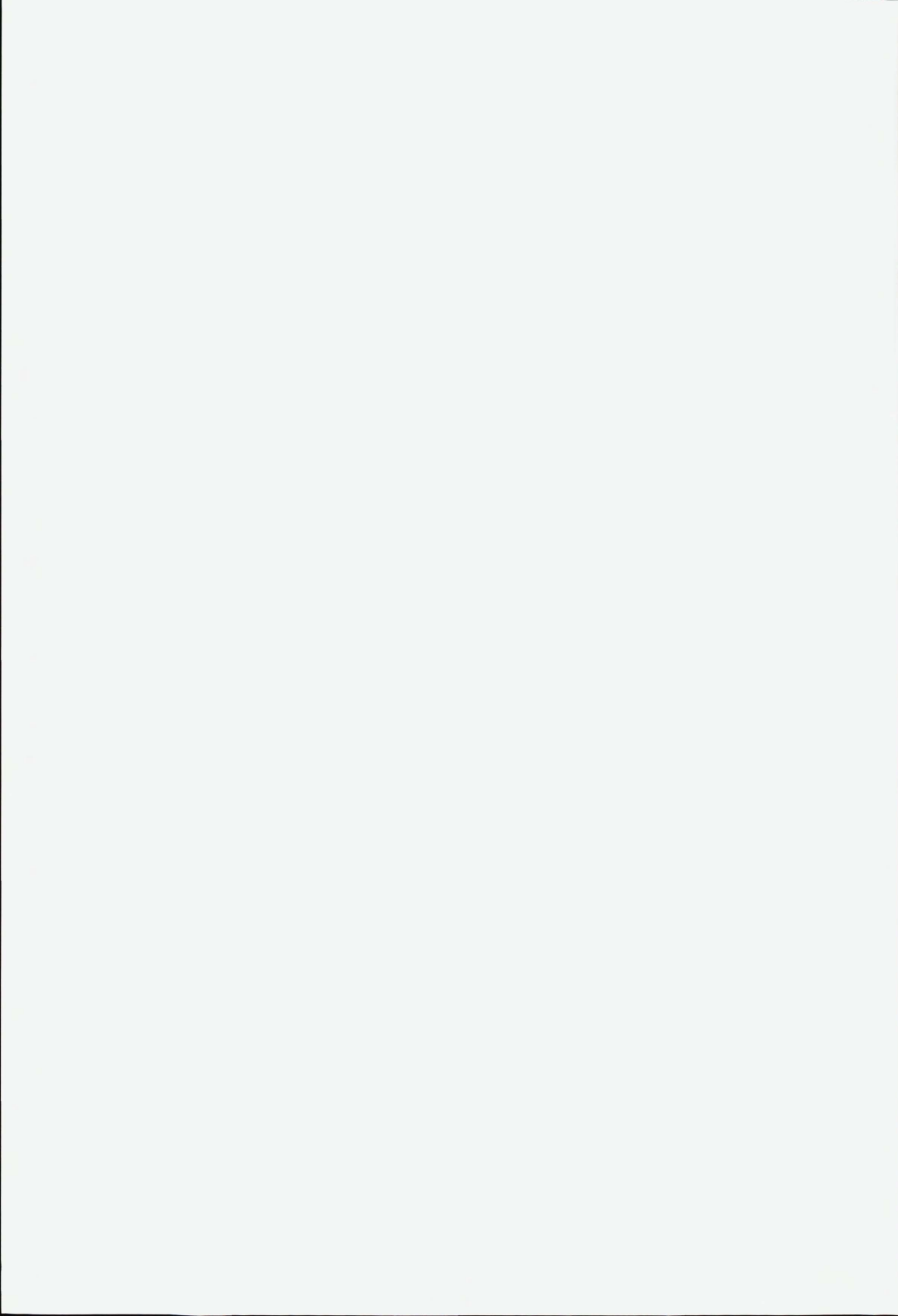

91SD05435

Nadderud og
Vestre Grav Vel
1916–1991

Trygve Christensen

Nadderud og
Vestre Grav Vel
1916–1991

Sogn videregående skole, Oslo 1990

*Komiteen som har stått for utgivelsen, fra venstre:
Trygve Christensen, Stein Thorsen, Johannes Schiøtz,
Per Engebretsen og Johnny Fagerstrøm.
Strektegningene i boka er utført av Johnny Fagerstrøm.*

Tilegnet vellets pionerer
– de som viste vei

Forord

I likhet med mange andre velforeninger har nå også Nadderud og Vestre Grav vel fått sin egen beretning. Ideen ble unnfanget og lansert i forbindelse med vellets 70-års jubileum i 1986. Utgivelsen skjer i passende tid før 75-års jubileet i februar 1991.

Vellets og kvinneforeningens protokoller har vært hovedkilder. Kronologien og tidsepokene viser vellets utvikling gjennom trekvart hundre år fram til dagen i dag – som er historie i morgen. I mellom tidsepokene er det skutt inn temaartikler av ulikt slag.

Beretningen er selvsagt mest rettet mot vellets egne medlemmer og beboere. Men den forteller også mye om utviklingen av hele Østre Bærum – og det er derfor å håpe at den vil finne en leserkrets også utover vellets grenser.

Forfatteren vil takke alle som har bistått og bidratt med god hjelp ved utarbeidelsen. En særlig takk til kulturadministrasjonen i Bærum kommune for økonomisk støtte, bærumssamlingen på Bekkestua bibliotek for fremskaffing av bildemateriell m.v. – og til Sogn videregående skole for trykkingen.

September 1990
Trygve Christensen

Innhold

Nadderud og Vestre Grav rundt 1916	side 8
<i>Den første medlemsprotokoll</i>	side 14
<i>Født i Bråtan i 1910</i>	side 17
Mellomkrigstida – viktige velår	side 20
<i>Vandsaken i Vestre Grav</i>	side 27
<i>Mye juling på skoleveien</i>	side 38
Kvinneforeningen 1918–1941	side 42
<i>Barnehjemmet</i>	side 59
Krigens år	side 60
<i>Odds vei – et tragisk krigsminne</i>	side 67
Etterkrigsår	side 68
<i>Leif Larsen – vår mann i kommunen</i>	side 79
<i>Grav og Voll Idrettslag</i>	side 87
<i>Hvor lå limovnen? ·</i>	side 88
Den nyere tid – mot dagen i dag	side 90
<i>Velveiene og deres navn</i>	side 109
<i>Da bispen red her forbi</i>	side 111
<i>Et kristelig og rettferdelig arveskifte</i>	side 112
Siste tiåret 1980–1990	side 114
<i>Har vellet livets rett?</i>	side 120
<i>Formenn i vellet og kvinneforeningen</i>	side 124

Nadderud og Vestre Grav rundt 1916

I vellets stiftelsesår 1916 var Bærum ennå for bondebygd å regne. Noe industri var det, særlig i Sandvika, på Høvik Verk og Lysaker. En del livnærte seg av håndverk, noen var vognmenn, andre drev butikk, mens sjøfiske ga utkomme til noen få familier. Fortsatt var gårdene og bondestanden det dominerende innslag. Ennå kunne en med rette si "Bondebygda Bærum".

Midt i Østre Bærum lå - og ligger - gårdene Nadderud og Grav med gårdsnummer 19 og 20. Gamle gårder begge to med historie tilbake til middelalderen, kanskje før. Midt mellom gårdene lå Grindastua, der NOROL-stasjonen ligger i dag. Grindastua kom til å spille en sentral rolle i vellets historie som fast møtested gjennom mange år. Navnet skriver seg fra grinda over gamleveien i grenselinja mellom de to gårdene. Under Grav gård hørte plassene Bråtan, Sand og Eikeli, mens Lille-Nadderud og Ødegården var plasser under Nadderud. Gårdsgrensene dannet velgrensene mot utmarka i vest og nord.

I øst og syd grenset vellet mot Østre Grav vel som var stiftet allerede i 1911; Ringstabekk vel er fra 1915, Øvre Stabekk vel fra 1906 og endelig Bekkestua vel med 1922 som stiftelsesår. Nærmeste skole i 1916 var Stabekk folkeskole, men deler av vellet kom under Grav, der skolen sto klar i 1917. Vellet har vært delt i to skolekretser og to (senere tre) valgkretser i nesten all tid.

Allerede før forrige århundreskifte var det tilløp til forstadsbebyggelse langs Drammensveien og Drammensbanen som var åpnet i 1872. I vår del av bygda hadde typografer i Kristiania stiftet et byggeselskap i 1900 og kjøpt et område på 500 mål/dekar av Nedre Nadderud for 120 000 kroner, et enormt beløp i den tid. "Typebyen" gikk området under navn av, etter typografene som gikk i bresjen for Norges første boligbyggelag, senere omdøpt til Egne Hjem A/S og Egne Hjem Sameie.

Typografenes boligbygging må ha vakt interesse i kommunale kretser. I 1909 oppnevnte nemlig Bærum kommune en komite med oppgave å utrede om kommunen skulle kjøpe opp eiendommer for senere utparsellering. Samme året sa kommunestyret nei takk til kjøp av hele Grav gård på 1755 mål til en pris av 68 kroner målet, i alt 119 340 kroner.

Kart fra tidlig på 1900 tallet da Østre Bærum var bondebygd med kjerreveier mellom gårdene og husmannsplassene.

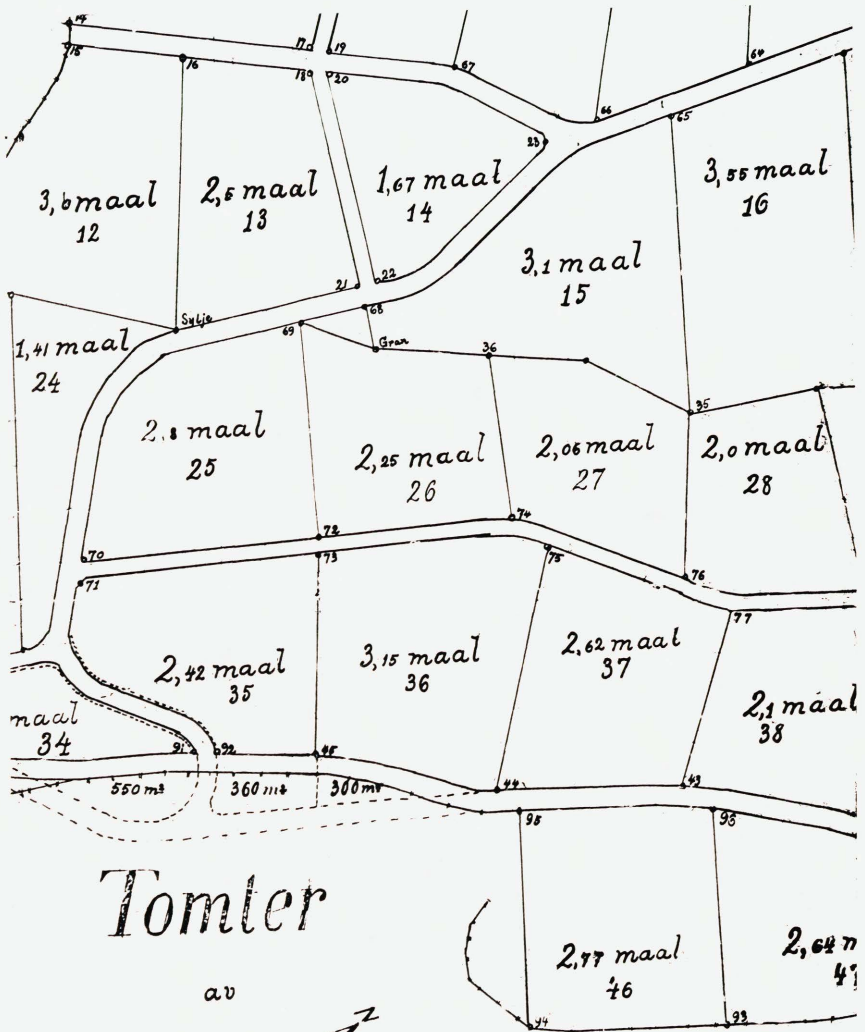

Trange tider

Ser vi utenfor bondebygda Bærums grenser i 1916, hadde fedrelandet to år før feiret grunnlovens hundreårsjubileum. Men i 1914 startet også den første verdenskrig som varte i fire år. Trange tider var det fra før blant folk flest med store barnefamilier og dårlige boforhold. Krigen forverret situasjonen ytterligere, selv om lille Norge ikke deltok direkte i krigshandlingene.

Så ille var det at samtlige innbyggere i området Ringstabekk, Egne Hjem, Nedre Nadderud, Østre og Vestre Grav i 1914 protesterte unisont mot en kjøpmann i distriktet "paa det kraftigste mot de aagerpriser som De i denne krise har benyttet Dem af til at utsuge et fortvilet folk for derved at berike Dem selv."

Tomter

av

Gaarden Grav

Utsnitt av kart fra 1911 over utparselleringen av Vestre Grav. Kjøpekontrakten fra 1913 for parsell nr. 15 lyder på kr. 542,50 for 3,1 mål. Nr. 15 er der Hagstrøm Musikk ligger i dag i krysset Nadderudveien-Odds vei.

Offentlige kommunikasjoner var det dårlig med i 1916. Nærmeste og eneste tilbudet var toget til eller fra Stabekk, datidens Stabæk station. Trikken eller sporveien gikk bare til Skøyen og Smestad. Med Typebyen og annen boligbygging meldte kravet seg om en forlengelse vestover retning Jar og Bekkestua.

I 1916 var det ennå å ta beina fatt til Stabekk eller over Lysakerelva når en skulle til Christiania. Ved Jar var det en primitiv klopp over elva. Grav og Nadderud lå ennå langt på landet!

Kjøbekontrakt.

Undertegnede *HANS HOLMEN* selger herved til *herr*
August O. Mathisen
 adresse *Brim gadeu 10* en parcel af eiendommen
 Grav, gr. nr. 20, br. nr. 1, i Østre Bærum stor ca. *3,1* maal efter
 nærmere aftalte og afmærkede grænser. — hvilken parcel paa et udarbejdet omtrentligt
 rids er betegnet som nr. *15* paa følgende nærmere vilkaar:

1. Kjøbesummen for denne parcel er kr. *542,50 - fire hundre*
firti to 50/100 kroner, hvoraf kr. *100,00 -*
et hundre kroner erlægges kontant, medens
 resten kr. *442,50 - fire hundre firti to 50/100* kroner
 bliver henstaaende mod vanlig klausuleret 5 pct. rentebærende pantobligation,
 der afdrages med kr. *44,25 - fjerde fjerde 25/100* kroner
 kr. *22,13 - tyve 13/100 kronor* hvert halvjaar.

Afdrag og renter betales hver *15de Jannar* og *15de*
Juli første gang den *15de Juli 1913*.

Vellet blir til

I 1916 var arbeidstida for en industriarbeider 50–55 timer i uka, fra om lag klokka 7 til 17 på vanlige hverdager og fra 7 til 15 på lørdager. Søndagene måtte derfor tas i bruk til møter og andre sosiale aktiviteter. Så skjedde også da Nadderud og Vestre Grav vel så dagens lys, i følge den første velprotokollen.

Generalforsamling den 20-2-1916.

Til Søndag formiddag hadde Grav Vestre og Nadderuds vels foreningene Generalforsamlingen i det sit lokale hvor beretning og regnskap godkjendtes. Der var fremmødt 11 medlemmer fra vest vel.

Den neste sak begge foreningene hadde opprøpet til diskusjon var at støtte disse 2 foreningene sammen til en. Dette forslag blev etter en del diskusjon vedtaget med 2 stemmer.

Protokollen forteller intet om hvor stiftelsesmøtet fant sted, men at "styret skulde bestaa vekselvis av 2 og 3 medlemmer fra Vestre Grav og Nadderud, første gang ved lodtrækning." Valget var den første generalforsamlings hovedsak og ga som resultat at brødkjører Carl Johnsen enstemmig ble valgt til formann, mens det var kampvotering om flere av de andre styreplassene. I tillegg til Johnsen ble disse valgt: Dagfinn Isaksen til viseformann, sekretær ble Olaf Lunde, kasserer Otto Solhaug, styremedlem Peder Olsen. Som suppleanter ble valgt Erling Johannesen og Ole Bakken, revisorer August Mathisen og Andreas Haug, og endelig Severin Svensen og Arne Andersen som revisorsuppleanter.

"Nu var den nye velforening konstitueret og til navn foresloes Nadderud og vestre Gravs Vel - til Lovkomite foresloes at styret fungerte som saadan, som vedtages." Protokollen er ført "i det vesentligen av Severin Svensen" og signert av den nyvalgte sekretæren Olaf Lunde.

I likhet med andre fødsler hadde også vellets tilblivelse en unnfangelse. I følge nekrologen over Carl Johnsen i årsberetningen for 1958 ble Nadderud vel stiftet allerede i 1912, og et privatnotat viser at Vestre Grav vel ble stiftet i 1914 i hytta til byggmester Svensen i Liomveien 1. Strengt tatt kunne altså vellet feiret sine første 75 år allerede i 1987.

Den første velprotokollen omhandler perioden 1916-1927, vellets barndom. Sidetallet pr. år varierer selvsagt noe, alt etter antall saker og deres betydning, men også etter

sekretærens skrivekløe og penneførhet. Protokollen gir et godt innblikk i hva som rørte seg i vellet. Noen saker fortøner seg som små nå mange år etter, men sikkert store nok da de ble ført til protokolls.

Det første styremøtet hos Solhaug i Fagertunveien besluttet som sak 1 å gå til innkjøp av "Forhandlingsprotokol, Kassabok, Kvitteringsstempel samt Revisorstempel og Skrivesaker."

Videre ble det oppnevnt en "Lovcomite og besluttet at ommale Vellets Postkasse overensstemmende med det nye navn." De to vellenes historie før sammenslutningen skulle utarbeides og innføres "paa de første blade i Protokolen." En beslutning som trolig ikke ble fulgt opp, beklagelig nok. Det første velstyre ser også utover egne grenser og ønsker "at indbyde samtlige Vel på Stabæk ved sine styrer til dannelse av et Arbeidsutvalg for samtlige Vel." En felles opptreden ville gi større styrke utad. Den første aktuelle sak for et felles arbeidsutvalg var å sende "en Henstilling til Vestbanens Distriktchef om at gjøre arbeiderbillettene gjældende for tog klokken 716 (eftermidag) fra Christiania." Dette sier litt om lange arbeidsdager, i tillegg kom fotturen til og fra Stabekk stasjon.

Styret innkalte til den første ordinære generalforsamlingen allerede søndag 19. mars, fortsatt i 1916. Stedet var Vestheim kafe på Bekkestua. Navnet generalforsamling ble

Solhaug i Fagertunveien – velpionerene hadde sans for pene navn. Huset er oppført i 1912. Det og den flotte lerka står der ennå. Vellets første styremøte ble holdt i Solhaug.

vedtatt endret til "aarsmøte", og vellet fikk sine første lover. Videre ble det valgt "en Veikomite, en representant til Sporveiskomiteen og det skulle andbringes en Annonsetavle paa gjørnet av tomten til kjøbmand Lund."

Et medlemsmøte et halvår senere vedtok at "der blev lavet en ramme forsynet med netting som blev anbragt paa annonsetavlen da det har vist seg at opslaatte plakater blev nedrevet." På samme medlemsmøte ble spørsmålet om parselleiernes veiplikt tatt opp. Ulike veisaker skulle vise seg å bli en gjenganger på styre-, medlems- og årsmøtene i alle år fremover.

Medlemsmøtene var et fast innslag disse første velår. Mens styremøtene gikk på omgang styremedlemmene i mellom, ble medlemsmøtene nesten uten unntak holdt i "Grinastua" hos familien Haarstad, også de første årsmøtene.

Møteaktiviteten var i det hele imponerende stor. I 1920 ble det i tillegg til årsmøtet avholdt seks styremøter, fire medlemsmøter, to "vanlige fester" og en juletreffest.

Den første velprotokollen er på hele 160 håndskrevne foliosider. Hovedinntrykket etter gjennomlesning er at vellet hadde en helt sentral rolle i områdets utvikling. Protokollen forteller om gjentagne henvendelser til Bærum kommune om vei, vann og kloakk. Kommunen ga noen kroner i støtte, men hovedfinansieringen og arbeidet måtte velbeerne besørge selv. Velstyret samordnet innsatsen og midlene - og meglet etter beste evne når naboer kom på kant med hverandre. Slikt hendte, noen ganger også med trusler og søksmål. Men stort sett var folk flest vel forlikte og hjalp hverandre så godt de kunne. Dugnadsånden var til stede i fullt monn. Selv om arbeidsdagen var lang, var det utrolig hva folk rakk på fritida. Det var pionerånden som rådde i disse vellets barneår.

Den første medlemsprotokollen – viktig velhistorie

Blant vellets mange protokoller finnes også en sirlig ført medlemsprotokoll, helt fra starten i 1916 til 1949. Fram til 1933 er også medlemmenes stilling tatt med - i tillegg til navn, adresse og dato for innmelding.

Hele 58 navn er ført til protokolls i stiftelsesåret, med egen kolonne for hvem som har betalt sine kroner 2.50 i kvartalet. Opplysningene om velmedlemmenes stilling eller yrke sier

Helgebepesøk fra Christiania, trolig i 1915. Byfamilien Sætre til venstre. Mor Anna Østlie med døtrene Dagny (på fanget), Gunvor, Helen og Mary; far Wilhelm til høyre for flaggstanga. Bak huset Vestre Grav vei og brønntomta med Liomåsen i bakgrunnen.

mye om hva slags mennesker som bodde i velområdet på den tid. Noen oppgir adresse utenfor vellets grenser: syv i Christiania, en i datidens Aker og en i "Lommedalen pr. Sandviken". De fleste av disse er trolig arbeidsadresser som Frydenlunds bryggeri, Christiania Glasmagasin, Steen & Strøm og Skabo Verksted på Skøyen.

Med "typebyen" Egne Hjem som nærmeste nabo er det merkelig nok ingen typografer med i oversikten. Men vi finner mange andre fine titler fra vellets fødselsår. En viss sortering etter yrkesgrupper gir denne statistikken: Innen modernæringene har vi to gårdbrukere; av håndverkere: en skomaker, en skredder, to murere, tre byggmestere, to tømmermenn, en smed og en maler. Mens vi innen kategorien fabrikk-industri finner en formann, to mekanikere, en modellsnekker, to maskinister, en korke-skjærer, en fabrikkarbeider og en verksmester; og under annet arbeid to brødkjørere, en lygtetender, hele fire bryggearbeidere, en kommunearbeider, en cigarhandler og en kirketjener.

For 17 av de første velmedlemmene står stillingsrubrikken åpen.

Blader vi videre i protokollen finner vi selvsagt de fleste navn og stillinger som gjengangere år for år. Men det dukker også opp andre stillinger. Et forsøk på å sortere velmedlemmene fram til 1933 (i tillegg til nevnte stiftere) etter yrkeskategori gir dette resultatet:

Fabrikk: gassverkarbeider, reparatør, platesmed, platearbeider, laborant, margarinarbeider, lagersjef, destillatør, montør, materialforvalter, tilskjærer, bryggerimester.

Håndverk: salmaker, hjulmaker, møbelsnekker, parkettlegger, vognlakkerer, elektriker, typograf, buntmaker, baker.

Transport: vognmann, postbud, ølkjører, chauffør, drosjeeier, vognfører, konduktør, kjørekar.

Kontor: kontorbud, kontorsjef, bokholder, sakfører, sekretær, assistent.

Andre: handelsmann, karttegnar, filmfotograf, emissær, anleggsarbeider, fjellarbeider, herredsgartner, lærer, kunstmaler, porselensmaler, vaktmester, diakonisse, løsarbeider, fenrik, ekspeditør

- og endelig en pensjonist, en forhenværende sogneprest, en rentenist og to enkefruer.

Statistikken forteller at vellets pionerer representerte et bredt spekter av yrker, også yrker som har gått ut av norsk yrkesliv. Alt i alt gjenspeiler medlemsprotokollen at velmedlemmene utgjorde et tverrsnitt av befolkningen.

Bortsett fra nevnte diakonisse og enkefruer glimrer kvinnene med sitt fravær i protokollen. De var bare ikke med, vellet var "Mandsforeningen". Kvinnene var nesten uten unntak husmødre og hjemneværende. Men også de følte behov for et felles forum og talerør og stiftet sin egen kvinneforening i 1918.

Født i Bråtan i 1910

- Jeg er født i 1910 i Bråtan i Gamle Grav vei, forteller Eli Christensen. Vi var i alt ni søsken, og vi åtte som fikk leve opp bor i dag rundt i Asker og Bærum. Som barn bodde jeg en kort periode i Moenbakken i Nadderudveien, men lengst i Heimtun før jeg måtte ut i huspost for å tjene penger til familien som 14-åring. Jeg har bodd på Liomåsen i over 50 år, helt siden i januar 1940.

I Heimtun som hørte under Nadderud ble fem av søsknene mine født. Nesten alle fødte hjemme den gangen. Jordmor Stiansen, ei kjekk og lettvindt dame, bodde i Ringstabekkveien like ved husmorskolen. Gamlemor Haarstad hjalp også til ved fødsler i området.

Med terrenget rett utafør døra ble det mye friluftsliv, nærmest uten at vi tenkte på det. Kaffeplassen vår oppe på Nadderudfjellet ligger der ennå med fin utsikt vestover mot Kolsås. "Sofa'n" kalte vi den største av sittesteinene. Tok med oss ei kake, kopper og skåler i en kurv og pakket kaffekjelen inn i avispapir for å holde på varmen. Vinterstid tok vi fart fra kaffeplassen. Hoppet og en trekul lå lenger ned i Dalenga, like ved siden av NKI-bygget i dag. I den største av bakkene kunne vi hoppe 20-25 meter. Et par jenter av oss hoppa også, men ikke så langt som broren min Arne. Han hoppa helt ned i dumpa på den største bakken og brakk begge skia. "Godt at beina holdt," sa faren min etterpå. Ikke rart at brødrene mine ble gode hoppere, vi hoppa på ski nesten hver dag hele vinter'n.

Heimtun i 1915 der Eli Christensen (født Olsen/Vangbo) vokste opp; her i midten med sine foreldre Marie og Hilmar – og sine to eldste søsken Inger og Arne.

Sørgelig drukningsulykke.

Tre smågutter som igaaraftes lekte sammen ved barnehjemmet paa nedre Nadderud, fandt paa at de skulde seile med en flaaete paa en liten dam i nærheten av husene. Under deres manøvrer kantret flaaeten, og alle tre druknet. I det øieblik ulykken indtraf var der ingen tilstede som kunde yde dem hjælp.

To av gutterne tilhorte tapetserer Nilsen, Stabæk, den tredje tilhorte hjemme paa barnehjemmet „Solheim.

Begravelse.

De tre smågutter, Nils og Sven Nilsen og Vilh. Bernatzen, som forrige mandag druknet i en dam ved Nadderud, blev begravet søndag fra kapellet ved Haslum kirkegaard. Stabæk skole var møtt frem under sin nye fane, og guttemusikkorpset spillet fra kapellet til graven. Lærer Olaf Halvorsen sang meget gripende, og pastor Ruud holdt en vakker tale, pastoren forrettet ogsaa ved jordfæstelsen.

En mængde mennesker var møtt frem og fylde det lille kapel til sidste plass.

Nadderud-dammen

Nedenfor NKI-bygget lå Nadderud-dammen. Der gikk vi på skøyter når isen lå seg. Vi hadde krøllskøyter som vi bandt fast til beksønstøvlene med lange reimer, siden fikk vi skruskøyter. Vi spilte mye bandy med hjemmelagde bandykøller. Ennå ser jeg etter fine kølleemner når jeg går skogtur.

I Nadderud-dammen skjedde det en tragedie sommeren 1917. Tre gutter var ute på en flåte som velva og alle tre drukna. Aldri skal det ha vært så mange i Haslum kirke som under guttenes begravelse, ble det sagt.

Jeg gikk syv år på Stabekk folkeskole. Fordi jeg hadde hatt spanskesyken, begynte jeg senere enn de andre som hadde lært både å regne og skrive. Husker jeg fikk spørsmål av lærerinna om jeg var dum, og jeg holdt på å dumpe. Men lærer Tollefsen som vi fikk i fjerde klasse var både flink og snill. Han ville at jeg skulle fortsette skolegangen, men det var det ikke råd til i en så stor familie som vår.

Skoleveien gikk over Nadderud gård der en av klassevenninnene mine, Åse Burum, bodde. De første skoleårene var ikke trikken kommet til Bekkestua ennå. Jeg husker dumpa ved bekken og den gamle bekkestua som har gitt stedet navn. Husker ogsaa alle butikkene med baker Jensen, kop'rativen og det gamle postkontoret.

En gang hadde klokka vår hjemme stoppa og vi kom for seint på skolen. Arne kom på gangen; det var flaut å komme dit eller i skammekroken.

På hjemveien fra skolen var vi innom bakeriet og fikk som oftest noen kakerester eller smuler. Gravbekken gikk åpen og det var bru like ved krysset Brageveien - Nadderudveien. På Nadderudgården stakk vi alltid innom smeden; gamle Svensen var så koselig mot oss unger. Særlig om vinteren var det godt å komme inn i smia og varme seg.

Lik jobb - halv lønn

I sommerferiene lukte vi på Nadderud for 16 kroner uka. Burum-ungene var ogsaa med og lukte for samme betalinga som oss, men vi tjente bare halvparten av det de voksne fikk - selv om vi gjorde samme jobben.

Heimtun hadde en liten jordlapp der Halfdan Jønssons vei ligger i dag. Der satte vi poteter og hadde grønnsaker - matauk kom godt med i en stor ungeflokk. Naboeiendommen

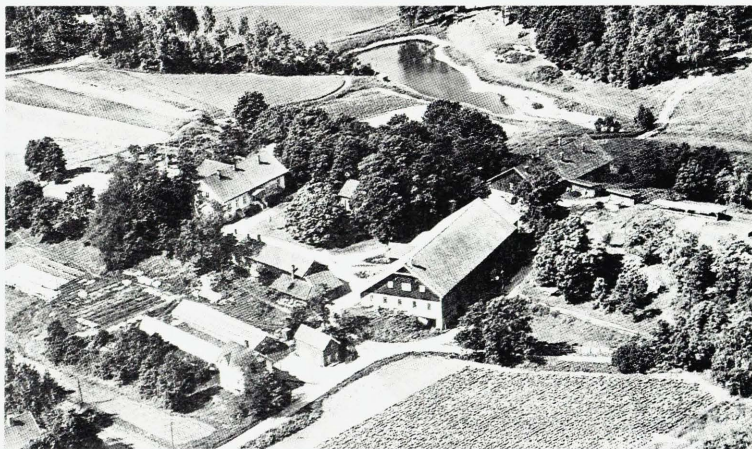

tilhørte en vi kalte Kalve-Johansen. Navnet fikk han etter at han hadde en kalv i annen etasje i uthuset sitt. Da han skulle ta ut kalven, var den blitt for stor så de måtte rive ut dørkarmen.

Jeg husker også kremmer Kristiansen i Parksvingen. Mamma var flink til å sy og kjøpte sysaker når kremmer'n kom på besøk og brettet varene sine utover. Han var alltid blid og hadde godt lag med oss unger. Josefine i Bjerkelundsveien farta rundt og kjøpte opp filler og flasker som hun leverte til en skraphandler for noen kroner. Vi tok mye bedre vare på ting da enn nå.

Vi hadde det godt på mange vis, men det hendte at ulykker og sykdom slo ned. Under spanskesyken i 1918-19 var det nesten ikke en familie som ikke mistet en eller flere. Men doktor Bodum var en koselig doktor. Vinterstid kom han i hatt og frakk på kjelke med tre hunder foran. Betaling tok han etter som folk hadde råd til. Han lurte på hva mamma kunne greie seg med i uka. Mange kroner var det ikke. Da sa doktor Bodum "kunne bare kona mi greie seg med det, så skulle du få resten." En gang fikk jeg hele fem kroner av han da jeg satt og gjorde lekser under et sykebesøk til en av søsknene mine.

Jeg husker også doktor Jensen på Bærum sykehus som kom med hest og svart vogn for å ta difteriprøve av oss. Arne stakk til skogs og gjemte seg og gikk glipp av sjokoladen doktor Jensen hadde med seg. Både mamma, jeg og de to eldste søsknene mine ble innlagt på difteriavdelingen som lå litt unna sykehuset på grunn av smittefaren. Broren min Ragnar døde hjemme av difteri i 1918, to år gammel.

Nadderud gård med Nadderud-dammen bak. Bildet er tatt sommeren 1950. Bygningene er fra venstre: våningshuset, årengestua, stabburet, to driftsbygninger og gårdsaga på haugen til høyre.

Mellomkrigstida – viktige velår

Godt over 20 år er det fra første verdenskrig slutter i 1918 til den andre begynner i 1939-40. Både nasjonalt og internasjonalt var dette en overmåte viktig epoke - så også for vellet og velbeboerne. Selv om utviklingen på de fleste områder gikk langsomt, var velområdet et ganske annet i 1940 enn 20 år før. Gjennom forente anstrengelser - det meste i velregi - fikk man skikk på forholdene, særlig primære krav som vei, vann og kloakk. Men også mer sekundære oppgaver som veilys, sandstrøing og søppeltømming fant sine løsninger - om ikke etter dagens krav, så iallfall etter datidens.

Disse oppgavene ble ikke løst i tur og orden og hver for seg. De fleste sakene grep inn i hverandre og det kunne også være en viss drakamp over prioriteringene. Drakamp var det også mellom de ulike delene av vellet. Noe av årsaken til dette var trolig at det var to velforeninger fra starten av. Helt fram på 1940-tallet budsjetteres det med midler til vellets søndre og nordre del.

Grindastua lå der NOROL-stasjonen ligger i dag. Familien Haarstad var gjestfrie. Både vellet og kvinneforeningen holdt utallige møter og sammenkomster her. Huset er påbygd en glassveranda utenfor stua, med kjøkken i midten og kammerset til høyre. Brønnen ser vi nederst til høyre i bildet som er tatt fra Nadderud landhandleri (Rimi i dag). Grindastua ble revet tidlig på 1960-tallet.

Mor Marie Haarstad i 1919 med fra venstre John, Aase og Ivar med geitekillingen. Langs veggen bak ses saga-krakken og slipesteinen.

Men enda viktigere enn veier og andre goder var det daglige brød. Allerede i 1917 vedtok velstyret å opprette et innkjøpslag "med oppgave å undersøke hvor meget kunstgjødsel og settepoteter velforeningens medlemmer trængte og undersøke priser og hvor der kunde være andledning at faa kjøpe disse varer til de fordelagtigste priser. Det besluttet at avertere efter en der kunde paatage sig vaaraannen." Et par år senere vedtok styret å stifte en egen kaninavlsforening samt gå til innkjøp av en brukt harv og plog.

For å få sving på veiarbeidet oppnevnte styret en egen veikomite. Et senere medlemsmøte bevilget inntil 500 kroner til veiarbeidet - et meget stort beløp i datidens penger. Beløpet skulle finansieres ved en utlodning. Gevinstene var tre kakefat, et par brune pikestøvler, en ullvest, to fotografirammer og en fløteskje. Velmedlemmene ble pålagt å yte 20 liter poteter hver til utlodningen. Anmodningen innbragte 480 kilo poteter som sammen med de andre gevinstene skulle loddes ut for 10 øre loddet. Utlodningen ga et overskudd på hele 511 kroner. Det ble foreslått å innkreve et kontantbeløp av de som ikke hadde levert poteter. I tillegg til pålegget om potetlevering ble det besluttet "at

rette en hendstilling til medlemmerne om at stille seg til Veikomiteens disposition for at utføre noget av de nævnte arbeider."

Oppslutning om vellets veiarbeider og andre oppgaver var en absolutt forutsetning for å få saker og ting gjort. Det var ganske enkelt ingen andre til å gjøre dem!

Allerede på velårsmøtet i 1918 var spørsmålet om innlagt vann en hovedsak for mange. Men vanskelige tider og materialmangel gjorde seg gjeldende. Ennå i mange år måtte de fleste beboerne belage seg på å hente vann fra fellesbrønnene i området.

Gårdene Grav og Nadderud hadde sine egne brønner der også noen av velbeboerne kunne hente vann. I tillegg var det en brønn tett innunder Liomåsen på sydvestsiden. Etter klage på en av brønnene ble det senere rapportert at fellesbrønnene var rensed og satt i forsvarlig stand.

I Vestre Grav ble det oppnevnt en egen "Vandkomite" til å ta seg av vannspørsmålet i denne del av vellet. Komiteens protokoll forteller om mange gjenvordigheter og problemer fremover på 1920-tallet. Særlig får ingeniørvesenet i kommunen på pukkelen. Vannledningen over Liomåsen ble fullført først på 1930-tallet, øverst i Nadderudveien først etter krigen. Årsmøtet i 1918 viste også at interessen for "Lyssaken" var stor. 30 velmedlemmer hadde sagt seg interessert i å få innlagt strøm. Strømleveringen hørte under Glommens træsliberi (Kykkelsrud i Glomma), og det var beregnet et ledningsnett på ca 1600 meter, og i følge protokollen "en lysstyrke på 7000 kilowatt."

Kommunen ville bidra med 3000 kroner som utgjorde 50% av anleggssummen; den andre halvparten fikk velmedlemmene pent dekke selv.

I samarbeid med nabovellene lanserte vellet tanken om et offentlig bad i distriktet, sikkert inspirert av at andre distrikter i Bærum hadde fått sine bad. Men trolig fant velformennene ut at det var mer presserende saker å bruke tid og krefter på - vaskestampen eller balja fikk fortsatt gjøre nytte for seg i mange tiår til det ukentlige bad på lørdagen, laugardagen.

Langt til Sandvika

Avstanden til Sandvika, bygdas administrative sentrum, var større da enn nå. Det klages over at det er altfor langt å reise dit "for at indbetale sin skat." I et personlig utsagn

fremkommer det at "de fra Vestre Bærum som regel modsætter sig alle foreslaate forbedringer i Østre Bærum." Men det sies ikke noe om det motsatte forhold, hvordan østrebæringene forholder seg til forbedringer i Vestre Bærum. Fraktgodsekspedisjonen på Stabekk stasjon er det også misnøye med. Det foreslås at vellenes fellesråd kunne forestå innkjøp av større partier gjødsel og ulike frøsorter. Det klages også over at "vellets anoncer som blev opslaat paa tavlerne til stadighed blev maltrakteret af halvvoxne gutter - og at man maatte se at faa rede paa de skyldige og forbeholde dem deres strafbare handlinger og de følger de derved udsatte sig for."

Sosialt samliv

De sosiale aktiviteter var svært viktige gjennom hele mellomskrigstida. Samhørigheten velbeboerne i mellom var stor, alle kjente alle - sikkert på både godt og mindre godt. Selv om arbeidsdagen var lang, var det lett å samle folk - ingen konkurranse med alle mulige andre fritidsaktiviteter. En viktig spore til ulike arrangementer var behovet for å skaffe penger i slunkne kasser. Så tidlig som i 1919 ble det avholdt en sommerfest på "Korporalhaugen i Østre Grav" (Capralhaugen) - med optræden af Visesangeren Karl Pedersen fra Høvik."

To velarrangementer gikk igjen år etter år: juletreffestene og St. Hansfesten. Juletreffestene gikk av stabelen på Grav skole, Østheim eller Vestheim på Bekkestua. At festene var populære viser den store deltakelsen - og at det som oftest var langt flere voksne enn barn.

Vellets store kaffekjele kom også til god nytte på St. Hansfestene på veltomta øverst på Liomåsen. Senere ble disse festene lagt til "Firsprangsletta", nær krysset Dyrefaret-Bankveien i dag, rett under kraftledningen. Et lite plakattoppslag i 1927 før Midtsommerfesten frister med:

Rikholdig underholdningsprogram, forskjellige leker putekamp og poseløp, samt kaffe - brus - selters - kaker og varme pølser; Stendahl trio spiller. Entre kr. 0.50, barn 0.25, og uthevet: *Velprinsessen i blomstersmykket bil fra kl. 5.* Årsmøtene på senvinteren ga også anledning til hyggelige sammenkomster. Selv om sakene kunne trekke ut til både klokka ti og elleve på kvelden, ble det tid til en fest etterpå - ofte langt ut i de små timer.

En absolutt forutsetning for denne sosiale aktiviteten var

kvinnene. Men i vellet var det ingen kvinner - de hadde sin egen forening. Kvinneforeningen er nesten like gammel som vellet, stiftet i 1918. Vellet blir i kvinneforeningens protokoll kalt "Mandsforeningen". Men om kvinnene ikke var "gode nok" for medlemskap i vellet, var de mer enn gode nok både til å stille i stand og til å arrangere fester. Langt i ettertid kan vi kanskje si at de to foreningene på mange måter og områder utfylte hverandre. En ting er iallfall sikkert: uten kvinnene og deres kvinneforening ville mange velsaker trolig gått i stå. Kvinnene sto ikke bare for ulike fester; mest ære bør de ha for alle pengene de samlet inn. Betydelige beløp fra kvinneforeningen ble titt og ofte overført til Mandsforeningen for å bli brukt til veiarbeider, vannledning, veilys og andre pengekrevede oppgaver. Et eget forsamlingslokale ble et av kvinneforeningens viktigste mål. Oppsparte midler satte kvinnene inn på en egen konto som "selvsagt" sorterte under Mandsforeningen.

Eget velhus?

Vellets årsmøte i 1920 vedtok å opprette et husfond med en startkapital på hele 1500 kroner. Dette store beløpet i datidens penger skrev seg fra salg av vellets tomt på Nadderud. Året etter kan vellet legge fram et regnskap som viser en kontantbeholdning på kroner 3213, mens husfondet har en kapital på kr.1029. Et tydeligvis meget aktivt styre kan samme år vise til seks styremøter, fire medlemsmøter og tre fester.

Den gode økonomien var en styrke med tanke på alle de oppgavene vellet sto overfor. De kommunale bidragene kom selvsagt godt med, men Bærum kommune trengte også penger til sine mange oppgaver og gjøremål. For å finansiere utbyggingen av Bærumsbanen holdt kommunen omlag halvparten av velbidraget tilbake. Dette avstedkom ikke de helt store protester da banen ble sett på som en velsignelse.

Men vellet protesterer i 1925 da baneanlegget fra Lysakerelva til Bekkestua viser et overskudd på kr.100 000 i forhold til anleggets budsjett. Vellet mener at kommunen ikke har rettslig krav på beløpet som skal skytes inn i baneanlegget videre til Avløs. Vellet vil heller bruke pengene på adkomstveier til banen.

Andre fellesoppgaver som vellet engasjerer seg i, er eget poståpneri på Bekkestua, og apoteket som ved en

"kompromissløsning" legges midt mellom Stabekk og Bekkestua.

Disse og andre saker blir tatt opp gjennom Øvre Stabekk & Omegns Fellesraad, som arbeidet for vellenes beste fra 1922 til 1947, en forløper for Bærum Velforbund. Fellestrådets motto var: "Felles råd i feiles dåd." Vellet er også medlem i Oslofjordens Fellestråd i en årrekke. Vellet støtter "en skrivelse fra Bærum Småbrukarlag om at den paatenkte Smaabrukerskole henlægges til Bærum," mens stedsvalget blir Sem i Asker.

De nære ting

Men det var de nære ting som engasjerte folk flest. Tidlig på 1920-tallet så sangkoret "Freidig" dagens lys. Koret fikk ingen lang levetid. Da det oppløstes i 1927, gikk kassabeholdningen på snaue 150 kroner inn i husfondet. Men koret gjenoppstår som "Nadderud og Grav blandede kor" i 1947.

Ellers er det veisakene som går igjen. Særlig ille er skoleveien over Grav gård. En henvendelse om dette til kommunen tas inn i Asker og Bærum Budstikke.

Fra Nadderudveien rundt 1920. Veistandarden var en noe annen enn i dag. Alle eiendommer skulle ha navn, her Grandal (til venstre) og Stensby. Husene er bygd over samme lest med skråtak i andre etasje. (Foto: Wilse/Folkemuseet.)

Den øvre delen av Nadderudveien gikk under navn av "Nyuveien". Her fører uenighet om ei stikkrenne til stor uoverensstemmelse mellom en grunneier og vellets styre. Det trues med rettsak fra begge parter side, og det innkalles til ekstraordinær generalforsamling i sakens anledning. I protokollen fra 1923 heter det at "nu faar saken i Guds navn gaa sin gang." Saken kommer opp igjen på et senere medlemsmøte da en av naboene har klaget over samme grunneiers truende opptreden og forstyrrelse av nabofreden. Vellet gir naboen støtte, men uttaler at "vellet som saadan principielt ikke burde blande sig ind i en indbyrdes trætte mellom naboerne."

Velstyret mottar også flere klager over brudd på helgedagsfreden. Særlig ille er det med klesvasken som henger ute på søndager.

Veinavn

En annen sak som engasjerte velmedlemmene, var et forslag om nye navn på noen av veiene innen vellet. Årsmøtet i 1925 behandlet et forslag i syv punkter:

- Grønliveien mellom Fagertunveien og Nadderudveien (Carl Johnsens vei i dag)
- Parkveien mellom Fagertunveien og Bjerkelundsveien (Parksvingen)
- Hans Holmens vei fra Nadderud landhandleri over Grav gård til Bjerkelundsveien (Nadderudkroken, Gamle Grav vei, Grav gårdsvei og Hosleveien)
- Solveien fra Hans Holmens vei over Haugen til Ila (brønntomta) (Odds vei)
- Granaasveien fra Solveien over Granaasen (Liomveien)
- Østlieveien fra Solveien over Nadderudveien til Heffermehl (vestre del = Østliveien)
- Ekeliveien fra Nadderudveien forbi Arnesen over Aasen.

I tillegg ble den nye veien gjennom Vestre Grav foreslått kalt Nadderudveien i stedet for Vestre Grav vei. I et senere referat ble det opplyst at Solveien ikke var godkjent "af autoriteterne". Styret foreslo da Vestre Grav vei som navn på denne veistumpen.

De samme "autoriteter" hadde fastlagt at veinummereringen skulle skje fra øst mot vest.

Ingeniørvesenet er den kommunale etat vellet har mest med å bestille, men en insinuasjon derfra om at vellet har stjålet sand til veistrøingen blir tatt unådig opp.

Alle eiendommer skulle ha navn. De fineste navnene ble tatt først så det gjaldt å være tidlig ute. I velområdet finner vi navn som Solhaug, Grønli, Granbakken, Granli og Solhøgda. Mange tok mer og mindre offisielt eiendomsnavnet i bruk som familienavn, som Hansen Bråten. De tre familiene Andersen på og rundt Liomåsen ble, for å unngå misforståelser, kalt Andersen Haugen, Andersen Værnås og Andersen Lundehuset.

Vellet tok tidlig opp spørsmålet om kommunen kunne overta ansvaret for Nadderudveien som en hovedvei i distriktet. Men som andre anliggender tok også dette tid, først på 1950-tallet ble Nadderudveien kommunal. Overfor kommunen ble det også søkt om støtte til å plante en allé langs Nadderudveien, ca 100 trær til en kostnad av 1300 kroner. Men selv med herredsgartneren blant velmedlemmene vant ikke saken fram.

Vellet tilskriver politiet om "at pærerne til Vellamperne blir slaat i stykker." I svaret fra politiet heter det "at de hadde faat tilstaaelse av to gutter, at de hadde hivet i stykker to pærer på Nadderudveien." Velstyret vedtok å tilskrive guttene "og fordre dem til at betale skadene, eller hvis vellet forlanger det, blive draget til ansvar etter loven."

Midt på 1920-tallet har vellet en vergerådssak til behandling på et medlemsmøte. Det diskuteres heftig hvor saken hører hjemme, om det er en velsak eller ikke. Herunder hevdes det at "det er en velsak fordi det gjelder en utålelig skamplet i nabolaget. Skampletter bør samles i kolonier og ikke spres omkring i pyntelige strøk!"

Vandsaken i Vestre Grav

Innlagt vann var forståelig nok en svært viktig sak for vellet. Sist på 1920-tallet hadde de fleste velbeboerne dette, men ikke de som bodde øverst i Nadderudveien og på Liomåsen. En egen "Forhandlingsprotokol for Vandkomiteen i Vestre Grav 1929" forteller om alle bestrebelsene for å få vann også til denne del av vellet.

Protokollen innleder med at "Under en ekstraordinær generalforsamling i Nadderud og Vestre Gravs vel, avholdt i Grinastua søndag den 9. juni 1929, blev der efter endel

Hilda og Bernhard Andersen Værnås var begge sentrale personer i vellet. Hun som mangeårig formann i kvinneforeningen, han med anlegget av Liomåsen og vannledningen.

diskusjon nedsat en Komite på 3 medlemmer for at arbeide videre med Vandsaken i V. Grav. Som medlemmer blev valgt:

formanden hr. Stensbye, hr. Andersen Værnås og hr. Øystein Bjørseth."

To dager etter holdt komiteen sitt første møte, der "de nærmestliggende arbeidsplaner blev drøftet." Nye to dager senere hadde vannkomiteen fellesmøte med velstyret. "Man blev enige om det maatte bli komiteens sak at utføre det forberedende detaljarbeide og at indhente de opplysninger som den finder paakrevet." Første utspillet fra komiteens side var å kontakte kommune-ingeniøren "for at faa endel fagmessige opplysninger."

Komiteen fortsatte å handle meget raskt. Mindre enn en uke etter oppnevnelsen hadde komiteen to møter og sendte en skrivelse til "Herr Kommuneingeniøren i Bærum." Komiteen viser til tidligere henvendelser og kommuneingeniørens betenkning fra november 1925 - og håper at "denne plan fremdeles kan realiseres naar blot de dengang foreliggende hindringer kan ryddes av veien." Komiteen antyder flere alternativer til løsning, også bruk av "selvirkende tryk- og sugepumpe."

Kommunen reagerte også raskt med ingeniørkomiteen på befaring allerede uka etter at brevet var overlevert.

Kommunens folk antydet muligheten av en gjennomgangsledning langs Nadderudveien og over til Gravgård. Men "den sideledning som maatte til for selve Liomaasen, antoges parcellierne dersteds at maatte anlegges paa egen bekostning sydover aasen saa langt nødvendig." Sideledningen anslås til ca 360 meter a kr.16 - altså nærmere 6000 kroner fordelt på 18 parselleiere med 333 kroner på hver. For å finansiere sideledningen foreslås veltomta på Liomåsen solgt, i håp om å kunne halvere kravet om egenandel fra grunneierne. Beboerne langs Nadderudveien ville trolig slippe å skyte inn egenkapital, "kun mot sikkerhet for at disse melder sig som abonnenter, saa kommunen kan faa vandavgift av hele distriktet." På dette grunnlag ble det innkalt til allmannamøte med parselleierne søndag 30. juni - på dagen tre uker etter at komiteen var oppnevnt.

Årsaken til vannkomiteens raske handlinger og store aktivitet var at vannsaken var moden for gjennomføring. Saken hadde vært en gjenganger på mange årsmøter i vellet, og henvendelsene til kommunen hadde vært utallige. Men så

langt med magert resultat. Velstyret hadde endog i 1926 "enedes om at saken henlægges." Grunnen til dette var at flere av parselleierne som før hadde sagt seg interesserte, hadde trukket seg. Deres privatøkonomi tillot ikke ekstrakostnadene vanninnleggingen ville føre med seg.

Hvilket stræv

Året før, høsten 1925, hadde velstyret tilskrevet selve formannskapet med opplysninger om 51 parseller i Vestre Grav. "Av disse", forteller protokollen, *er halvparten bebygget, derav flere med sommerhus. Efter at man nu har faat det store gode, Bærumsbanen, er det mange som vil gaa i gang med at bygge og flere sommerstedseiere som vil omgjøre sine hus til helaarsboliger. Men hele utviklingen strander paa at her mangler vand.*

Beboerne her oppe har nu i indtil 12 aar maattet hente vand fra en brønd som ligger helt nede i dalen paa den andre siden av aasen, og enhver vil forstaa hvilket stræv dette har været og er, særlig da ved vintertid.

Det kan jo ogsaa være i høieste grad sundhetsfarlig, da brønden benyttes av alle i Vestre Grav, og har lett for at bli forurenset. I brandtilfælde staar man jo fuldstændig magtesløs. Det er vor mening at en vandledning absolut vil komme til at forrente sig.

På dette grunnlag var saken mer enn moden da 24 parselleiere møttes på "Foreningstomten paa Liomaasen" 30. juni 1929. Vannsaken måtte snarest mulig finne sin løsning, og "man maatte ta sigte paa at bevæge kommunen til at legge ledningen uten anlægsbidrag fra parceleierne side. Derimot antog man at samtlige huseiere var villige til at tegne sig som abonnenter og legge vandet ind i sine hus, saasnt den kommunale ledning var paa plass."

Fire dager etter møtet på veltomta har vannkomiteen klar "en forestilling til formandskapet" som avsluttes med "I det vi forøvrig viser til styrets skrivelse til det ærede formandskap av 7. september 1925, håper vi for befolkningens skyld at formandskapet snarest mulig forbereder saken til en endelig løsning."

Et lite ps. forteller at en gjenpart av skrivelsen er sendt til professor Koht, Lysaker "med anmodning til ham og partigruppen om at støtte saken best mulig."

Vannkomiteen hadde ogsaa skrevet til ingeniørvesenet noen uker før. Kommunen krevde 10% forrentning av

anleggssummen, et krav som ville torpedere planene helt. Ulike alternativer var av kommuneingeniøren beregnet til fra ca 40- til 70 000 kroner, altså 4-7000 kroner på parselleierne - i tillegg til den årlige vannavgift. Kommunen viste til inngåtte avtaler andre steder i bygda i form av erklæringer som avsluttes med at "Erlægges ikke betalingen i riktig tid, har kommunen rett til at inndrive beløpet og bruke eiendommen som pant. Den kan ogsaa la vandet avstænge fra eiendommen. Denne erklæring blir at tinglese som heftelse paa eiendommen."

Kommunen viser dog en viss velvilje ved at distriktet kun skal forrente en 4"(tommers) ledning, men at der legges en 6" ledning fra Bjerkelunden til Vestre Grav. Dette alternativet fikk tilslutning i et møte med de fleste grunneierne sist i oktober 1929. Med adresse til formannskapet vedtok møtet ikke mindre enn "en Resolution saalydende: . . .Vi tør forespørre om noe av arbeidet med ledningen over Liomaasen og videre ned Nadderudveien vil kunne utføres av understøttede arbeidsledige, hvorved den del av anlegget som saaledes blir belastet forsorgsbudgettet kan gaa til fradrag i den anlægssum som parceleierne maa garantere 10% forrentning av."

Oppstartingen og gjennomføringen av arbeidet med vannledningen ble et spørsmål om penger - både for kommunen, vellet med sin vannkomite og det enkelte velmedlem. Vannkomiteens protokoll avsluttes 12. februar 1930 med en opplisting av garantierklæringer som overleveres velstyret. I alt 15 parselleiere garanterer for beløp fra kroner 50 til 200, i sum 1760 kroner, mens det mangler 4 erklæringer, hver på 100 kroner.

Råkjøring i 1926

Biltrafikken var neppe overvettes stor i mellomkrigsårene, men allerede i 1926 tilskriver vellet Fellesrådet og "henstiller om at gjøre rette vedkomende opmerksom paa den uforsvarlige bilkjøring."

Samme året skulle vellet arrangere en busstur til Hadeland med 20 forhåndspåmeldte deltakere, "men turen umuligjordes av et regnveir som virket i den grad overbevisende at ingen av deltagerne møtte frem."

Om vellets økonomi var tålelig god rundt 1920, forverret situasjonen seg i årene fremover. Oppgavene ble for mange og store, men det gikk på et vis med lån av husfondet og

storsatsing på egenandeler og egeninnsats fra medlemmenes side.

Den personlige økonomien kunne være mer enn trang i mange familier. Velkontingenten var et utlegg som ble prioritert lavere enn det daglige brød. Medlemmer med kontingentrestanser fikk i 1926 et tilbud om å gjøre opp for seg gjennom veiarbeid som ble taksert til kroner 1.50 pr. time. Et ris bak speilet for å få inn kontingenten var tap av stemmeretten på års- og medlemsmøtene - i tillegg kom statutetapet og folkesnakket. Men på grunn av "tidernes pinagtighed" ble det protokollert, med understrekning, at "Lovens bestemmelser om tap av stemmerett ved kontingentrestance kan dispenceres av styret når restancen skyldes sykdom, arbeidsløshet og lignende."

Det sies ikke noe om hva "og lignende" kan være.

"Pinagtigheden" vises også i at årskontingenten ble vedtatt satt ned fra 15 til 12 kroner i 1927 - og ble værende 12 kroner helt til 1941, da den ble nedsatt til 10 kroner.

Overgangen fra bondebygd til forstadskommune i løpet av mellomkrigstida vises nær sagt på alle områder. Et godt eksempel er at det på slutten av 1920-tallet klages over den generende søppelfylling på Nadderud gård både med hensyn til lukt og utseende. For velbeboerne blir også den tiltagende mengde husholdningsavfall og annet søppel et visst problem etter hvert. I 1932 går vellet ut med et tilbud til medlemmene om en tømmeordning, selvsagt på frivillig basis. Blant de interesserte er det stor uenighet om tømningen skal skje en gang i måneden eller kvartalsvis. Med tømning en gang i måneden og minst 20 interesserte kommer tømningen på 75 øre pr.kasse, 1 krone ved kvartalsvis tømning.

Bærumsbanen er en vesentlig faktor i omskapningen av den midtre delen av Østre Bærum til forstadskommune. Trikken på 1920-tallet la grunnlaget for en relativt rask utbygging av store områder, i likhet med hva jernbanen medførte sist på 1800-tallet lenger ned i bygda.

Velbeboerne ønsket trikken velkommen, men finansieringen var ikke smertefri. Bærum kommune trakk gjennom mange år 400 kroner fra velbidraget til Bærumsbanen, etter prinsippet om å gi med den ene handa og ta med den andre. Gjennom Fellesrådet ble det klaget over kommunens gi- og taholdning, men skatteinngangen var heller liten på 1920- og 30-tallet. Vellet hadde også pådradd seg kommunal gjeld og etter at

avdrag og renter var betalt, var det ikke mer enn 110 kroner igjen av velbidraget fra kommunen i 1927-28. Først i 1932 er gjelden til kommunen tilbakebetalt.

Stasjonsnavnene på Bærumsbanen ble også hyppig debattert. På et medlemsmøte ble det besluttet at vellet skulle gå inn for at stasjonsnavnet Egne Hjem burde endres til Nadderud, med 8 mot 3 stemmer.

Velhusplaner

De meget trange økonomiske tider til tross, planene om et eget forsamlingslokale ble holdt varme. En lørdagskveld i 1928 behandlet et ekstraordinært årsmøte spørsmålet om et lokale i Bjerkelunden som flere velforeninger kunne gå sammen om. Meningene var både for og i mot - også iblandet en viss frykt for å yte mer enn de andre vellene ville bidra med. Det ble også fremholdt at "det var et konservativt standpunkt å stritte imot. Alle som ville fremskritt, måtte slutte sig til i denne sak."

På dette årsmøte var det 21 herrer og i tillegg 20 damer tilstede. Den nære likevekten skyldtes den påfølgende fest som startet nærmere klokka 11 på kvelden. Kvinneforeningen sørget for et innbydende smørbrødbord og vellet for kaffen - en fin markering av 10 års godt samarbeid til felles beste. En kake ble utloddet til dekning av utgiftene. Og festen fortsatte i god stemning langt utover natta til dansemusikk besørget av Halvorsen med flere, forteller protokollen. Noen måneder senere foreslås det å legge års- og medlemsmøtene til søndag formiddag, som tidligere. Et annet forslag er at vellet skal sende krans ved medlems eller hustrus død; forslaget vedtas enstemmig. Ordningen varte ved til lenge etter krigen.

En annen påminnelse om at ikke alt var bare fryd og gammen sist på 1920-tallet, er en henvendelse om at fattigstyret vil søke satt i gang arbeider til avhjelp av arbeidsløsheten i stedet for forsorgsbidrag. I sitt svar viser vellet til disse oppgaver:

vannledning i Vestre Grav, opparbeidelse av Liomveien og Grønliveien samt hovedreparasjon av Fagertunveien. En rask kronerulling på et årsmøte innbringer kr.10.50 til Arbeidsløses Forening. Før jul bevilger vellet 15 kroner til et velmedlem som er syk og arbeidsløs. En juletreffest blir avlyst på grunn av poliomyelitt. Et lotteri avholdes i velregi med 5 hektoliter koks, 4 tønner poteter og en gris som

gevinster. Utlodningen gir et overskudd på nær 200 kroner. Da kvinneforeningen opphørte første gang i 1929-30, tilfalt foreningens aktiva vellet, herunder en kassabeholdning på 300 kroner. En oppteignelse over vellets eiendeler samme år viser:

- 1 kaffekjele (med kasse)	- 1 bøtte
- 1 lykkehjul	- 1 sinkbalje
- 1 julenissedrakt	- 1 vannøse
- 1 trillebår	- 2 kaffekanner
- 2 malerier	- 2 brett
- 22 par kopper	

Noen år etter får sekretæren bemyndigelse til å kjøpe en unikakuffert til vellets protokoller og arkiv. Kufferten er fortsatt i vellets eie.

I 1932 protokolleres en bilulykke. Det sies intet om person- eller bilskadene, bare at kravet til forsikringsselskapet lyder på en lysstolpe til en pris av 118 kroner og 6 øre.

Mulige forføyninger

Samme året blir det diskutert forføyninger for å få alle med i vellet. Ulike forslag fremføres, som en henvendelse til alle parselleiere som ikke er medlemmer "og unddrar sig felles byrder." Mer radikalt er tanken om å slukke veilyset og stoppe sneplogkjøringen - til det mest ytterliggående: å nedlegge hele vellet. Det foreslås også å prøve med det gode, ved en festlig tilstelning hvor ikke-medlemmer blir særlig innbudt. To møter avholdes i Grindastua for å få gjenstridige parselleiere med i vellet. Velstyret er mest provosert over flere medlemmer i Vestre Grav som nekter å betale sin kontingent. Enden på visa blir at to styremedlemmer "i fellesskap skulle behandle medlemmene etter beste skjønn - og at man så skulde se tiden an."

Men uoverenstemmelsene er ikke større enn at vellet kort etter enstemmig går til innkjøp av en ny sneplog "med bundbredde 2.5 meter og bredde oventil 3 meter - til en pris av kr. 110, med tillegg av kr. 25 for ratt." Fra Vestre Grav kommer det et sterkt ønske om at plogen kjøres der først, da de har lengst vei til hovedvei og trikk.

Vinteren 1938 kommer det mye sne, og snerydningen koster vellet mange penger - så mange at velformannen fremkaster

tanken om at man kanskje burde få prøvet hvordan en brøyteplog for bil ville klare snerydningen på vellets veier. Det foreslås at skoleveien over Gravjordet beskyttes med snefangere mot nordavinden langs Gravgbekken.

Velstyret viser seg også idrettslig interessert ved i 1934 å yte 15 kroner til den nye hoppbakken i Øgårdslia, som lå i lia tvers overfor Eikeli videregående skole. Et par år etter avslår velstyret en søknad fra Grav skole om innkjøp av et radioapparat, vel å merke mot to stemmer. Interessen i vellet var kanskje større for skisporten enn for radioen som undervisningsmiddel.

Våren 1937 gikk vellets første skirenn av stabelen med 15 deltakere i langrenn, 6 i hopp - og 10 damer i utforrend. Det var premier til alle, finansiert av startkontingenten som var satt til kroner 1.

Konkurransen er det ikke bare i skiløypa, men også om formannsvervet i 1937 der hele tre kandidater stiller til valg. Men etter årsmøtet er det selskaplig samvær og "deltagerne anmodes om aa ta med gaffel."

Radikalt forslag

På nyåret 1938 foreslår kvinneforeningen overfor vellet å avholde årsmøte sammen med dem på Østheim. Det radikale forslaget faller i velstyret som legger årsmøtet til huset i Bjerkelunden, som tidligere. Kanskje er dette et lite første tegn fra kvinnesiden om å gjøre seg mer gjeldende - også på vellets eller "Mandsforeningens" enemerker. Men, uansett en gryende likestillingskamp eller ikke, på juletreffet få dager etter er det fullt hus og toppstemning med 83 barn og 181 voksne - og velstyret er enige om at kvinneforeningen skal ha halvparten av overskuddet på 55 kroner. Til utlodningen på festen stilte styrene med hver sin fruktkurv i tillegg til bløtkaker fra både kjøpmann Grytten og baker Schjerven. Oppslutningen om festen var så stor at året etter blir deltakelsen begrenset til medlemmer med bekjente.

Beretningen for 1937 er vellets første trykte årsberetning. På årsmøtet blir det en lengre diskusjon om sandstrøingen, særlig på Liomåsen og i Gravgbakken. Styret får i oppdrag å finne en løsning med oppsetting av sandkasser eller en tildekket sandhaug på toppen av bakken i Liomveien. En tredje mulighet er at hver huseier får tilkjørt sand om høsten for oppbevaring i kjelleren.

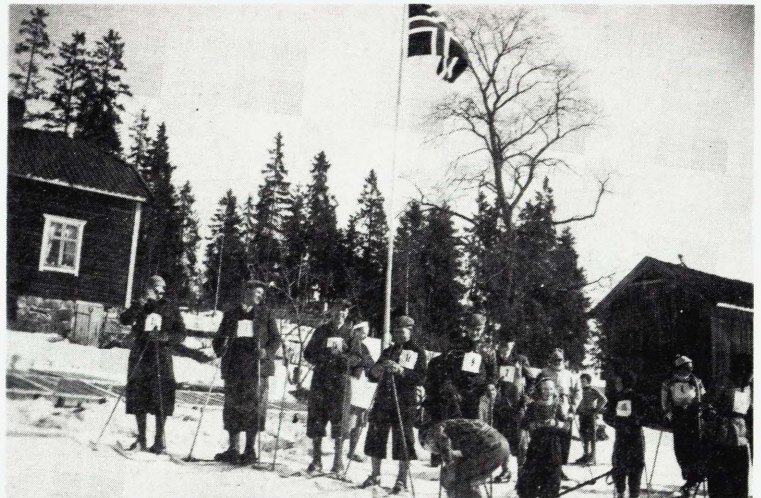
fra velskirennet i Eikeli
tervinteren 1939. Mary og
Sjøvald Sørum med fra
venstre barna Ingar, Sølvi
og Bjørn. Eikeliplassen lå
litt nedenfor der Eikeli
barneskole ligger i dag.

Vellet har også omsorg for medlemmenes hager. Våren 1938 bekjentgjøres det at "vellets frugttresprøite er tilleie for kroner 1 pr. dag." Første året er det i alt 14 medlemmer som benytter seg av tilbudet. Tretrappene nederst i brattbakken i Liomveien er også en veloppgave som koster tid og penger da de skal smøres med karbolineum. Trappene blir senere forlenget og erstattet med murtrapper.

Skirenn i Eikeli

I mars 1939 møttes velmedlemmene til edel kappestrid på plassen Eikeli der familien Høgmann elskverdiggst hadde stilt huset til disposisjon. Kvinneforeningen trakterte med melk og kaffe. Protokollen forteller at da bare halvparten av dem som hadde tegnet seg møtte frem, besluttet styret å la kvinner, barn og leieboere også få delta for å få litt mer sving på rennet. Den 2-3 kilometer lange løypa ble gått raskest av Reidar Helsøe, men Ivar Solhaug ble kåret som dagens vinner med et avvik på 25 sekunder fra den oppsatte idealtid. Kvinnenes ærespris tilfalt Severin Svensen som hadde tatt feil løype, men som fant tilbake, selv uten bruk av kart og kompass, forteller referenten.

De siste årene før krigen tar vellet stadig opp planene om en bedre vei retning Jar. Men til tross for gjentatte henvendelser til kommunen, direkte eller gjennom Fellesrådet, lar veien vente på seg. Fra kommunens side er veien tenkt som en

Klar til start, Eikelilåven til høyre.

Samling foran premiebordet, pyntet med gamle ski.

hovedvei fra Haslum eller Hosle over til Bjerkelundsveien, derav navnet Hosleveien da den ble anlagt på 1950-tallet - forøvrig et noe misvisende veinavn i dag.

På noen områder hadde velbeboerne og eierne av gårdene Grav og Nadderud ulike interesser og oppfatning av hvordan saker og ting best kunne løses. Men om de fleste spørsmål gikk samarbeidet bra. Burum på Nadderud hadde gjennom mange år snebrøytinga på alle velveiene. Av Holmen, og senere Klouman, på Grav fikk vellet låne Sletta til sine St. Hansfester. Klouman gikk inn som medlem av vellet i 1939 med en årskontingent på hele 100 kroner, gjeldende fra året før. Uttrykket "by og land - hand i hand" hadde en viss riktighet.

St. Hansfesten på Sletta hadde sin store betydning for samholdet i vellet. Men både i 1938 og -39 regnet St. Hansfesten bort. Første året ble festligheten avlyst på grunn av for høy vannstand. Året etter ble festen flyttet til forsamlingshuset i Bjerkelunden. Kunngjøringen om dette ble gjort med utoperer fra lastebilen til Torsteinsrud. Stua i Bjerkelunden ble full, forteller protokollen: Stendahls trekkspill fikk snart opp stemningen og dansen gikk livlig. Festens clou var en treskostafett mellom vellets styre og et lag fra kvinneforeningen. Kampen var hard og man kunne takke kassererens store fart for at vellet kunne hale seieren i land.

Mest alvor

Men livet besto nok mest av alvor, og arbeidsdagen var mer enn lang nok. Vellet kunne se tilbake på drøye 20 år med mange og store oppgaver; noen var løst, andre fortsatt uløste. Men med de beskjedne pengemidler som hadde vært til rådighet, var resultatene ikke til å kimse av - en imponerende egeninnsats lå bak. Kvinnenes og kvinneforeningens innsats er nevnt - og med rette. Forslaget deres om et felles årsmøte i 1938 ga som et foreløpig resultat at i innkallingen til vellets årsmøte i 1940 ble medlemmene anmodet om å "Ta kona med!" - endog med utropstejn. Det ville ikke ha vært ufortjent å feire seg selv med en skikkelig fest for å markere vellets første 25 år i 1941. Men det skulle skje vesentlige ting på verdenskartet før den tid. Velformannen Rolf Andersen skjønte kanskje mer enn de fleste hvor det bar hen da han, i følge protokollen, sa følgende ved årsmøtets åpning 17. februar 1940, snaue to måneder før krigsutbruddet:

Han kom inn på den vanskelige mellomfolkelige situasjonen. Styret hadde i år gitt også kvinnene adgang til møtet, da de er like interessert i at velarbeidet går godt. Utviklingen hadde i en langt sterkere grad enn styret hadde tenkt sig bekreftet at det var nødvendig. Vi kan nemlig i dag ikke se bort fra muligheten av at det i første rekke kan bli kvinnene som må ta sig av virket for distriktets ve og vel. En må også være forberedt på at det kan bli lagt nye arbeidsbyrder på dem som står for vellets styre, og skulle det komme derhen at en del av Oslos befolkning blir evakuert til Bærum, vilde det i første rekke bli kvinnene i distriktet som måtte ta sig av de evakuerte.

Velformannen Rolf Andersen forutså krigsutbruddet på vellets årsmøte i februar 1940.

Mye juling på skoleveien

Per Mathisen er født i 1917 og har bodd det meste av sitt liv innen velområdet. August Mathisen, far til Per, var velformann 1937-38 og etterlot seg et kart fra 1911 som viser utparselleringen av Vestre Grav. Per Mathisen bor nå (1990) i Fagertunveien 42, men har flyttet en del rundt både i og utenfor velområdet. Faren hadde vært i Amerika og døpte Pers første bosted for "Sunny Hill", et passende tomt navn der den ligger vestvendt mot kveldsola på oversiden av dagens Hagstrøm Musikk i Nadderudveien.

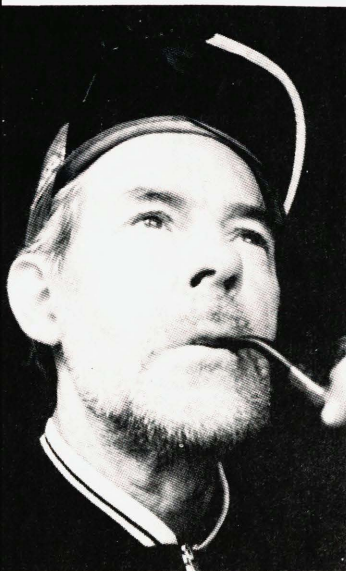
- Jeg begynte skolegangen på Grav, forteller Per, men vi flytta til Nittedal og senere til Lillestrøm for å vende tilbake til velområdet i 1931, nærmere bestemt til "Arlington" i Gamle Grav vei. Jeg har også bodd på plassen Sand under Grav, før jeg endte opp i Fagertunveien 42 som faren min kjøpte i 1933.

Fra skoledagene på Grav har jeg ikke bare gode minner. Husker frøken Nordby som kneip meg i øra - jeg var så fæl til å bite negler. Husker også at det vanka mye juling på skoleveien, kom hjem med neseblod hver dag.

På fritida var det ulovlige mest spennende. Jeg og Heffermehl-gutta fikk løs noen vagger på trallegangen som gikk fra skjæringa ved Grinastua, og dytta dem nedover Nadderudveien mot Strandenæs. Vi var vel en 8-9 år gamle den gangen.

Etter folkeskolen i 1931 fikk Lars Heffermehl og jeg jobb på Lønnås med å luke gulrøtter, plukke bær og ta opp poteter fra juli til september for 50 øre timen. Vi gikk skauleis forbi Sletta og Madsenhytta fram til Lønnås. Det var ikke et hus å se. Arbeidsdagen var fra sju om morra'n til sju om kvelden med dugurd klokka ni, to timers middag midt på dagen på grunn av hesta - og eftasvæl ved fire-femtida.

Etter potetopptakinga sist i september fikk vi sluttoppgjør. Måtte betale det meste hjemme, men vi bevilga oss et besøk på Filipstadutstillingen der det var berg- og dalbane og mye annet spennende.

Per Mathisen.

Krystallapparat

Faren min jobba i Telefunken. Vi fikk derfor tidlig krystallapparat med høretelefoner som vi la i et vaskevannsfat og la øret inntil. Senere fikk vi en batteriradio med høyttaler som så ut som en stor trakt. Under gudstjenesten på søndager satte vi radioen i vinduet for at også naboene skulle få høre.

14 år gammel begynte også jeg på Telefunken som etter krigen endret navn til A/S NERA som siden gikk inn i Elektrisk Byrå. Gikk av der i 1985 etter 52 år i samme firma. Fikk da fortjenestemedaljen som jeg var på Slottet og takka for. Velfestene på Sletta husker jeg også godt - og på foreningstomt på Liomåsen. Noen ganger gikk det mindre pyntelig for seg. En gårdsgutt fra Nadderud var ofte innblanda i slagsmål - hadde kanskje smakt for mye på hjemmebrenten. I Bjerkelund var det også mye dansemoro, først på et tregulv, senere en murplattung som støva fælt og sleit ut skosåla.

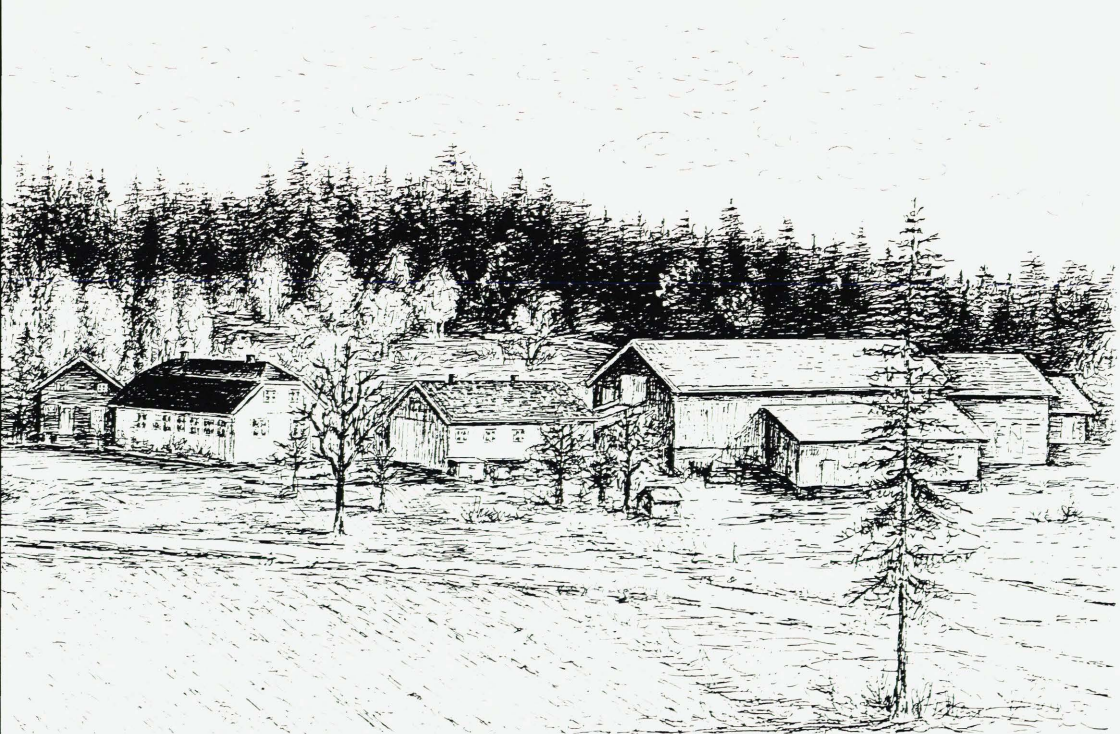
Vestheim kafé på Bekkestua ble brukt av vellet til ulike sammenkomster. Bildet er tatt på slutten av 1930-tallet og viser i bakgrunnen Bekkenstein, Lille-Nadderud og "Ø'garn" (Ødegården).

På Vestheim på Bekkestua var det også liv og røre. En gang fikk jeg en skikkelig "kjerrejobb" etter en fest der. Jeg hadde lovt å følge ei jente hjem, men visste ikke at hu' bodde helt ute på Billingstadsletta. Vi var vant til å bruke beina og grua oss aldri for å gå noen kilometer.

Friluftsliv bedrev vi også selv om utstyret kunne være så som så. Før en skihelg skulle jeg ha reparert beksømstøvlene mine. Skomaker'n som holdt til i uthuset hos Josefine i Bjerkelundsveien, var som vanlig full som ei alke og hadde ikke gjort jobben som lovet. På skituren løsna sålen helt i rottefellabindingen, men jeg berga meg på et vis med en pinne over sålen.

Alkoholen var et problem i mange hjem. Men det var små samfunn vi levde i. Vi var på mange måter nærere hverandre før enn nå, hadde mer samhold, hjalp hverandre mer - både i og utenfor familien.

Grav gård

Kvinneforeningen i 1918–1941

Det står alltid en kvinne bak mannen, heter det seg. Bak velforeningen har det stått mange kvinner. Det riktige er vel å si at kvinneforeningen har vært en viktig del av vellet gjennom mange, men ikke alle år.

Særlig i vellets første 25 år fram til annen verdenskrig var kvinnenes innsats imponerende, faktisk en forutsetning for at de mange veloppgavene skulle finne en løsning.

Kvinneforeningen er nær to år yngre enn "Mandsforeningen".

Foreningens første protokoll forteller at "Nadderud og Vestre Grav vels Kvindeforening blev stiftet paa Værnaas, Liomveien 6, den 26.2. 1918."

Fru Solhaug indledet møtet. Der blev indmeldt ialt 21 medlemmer. Først foregik valg av bestillingsmedlemmer, som Formand valgtes Fru Isaksen, som Viseformand Fru Solhaug, kasserer Fru Haarstad, Sekretær Fru Bjerke, Styremedlem Fru Larsen. Kontingenten blev betalt med kr. 0.50 pr. kvartal. Møtene blev sat til anden hver tirsdag kl. 1. Medlemmerne blev enige om efter tur at ta med en gjendstand til utlodning paa møtene. Førstkommende møte tirsdag 1. mars kl. 1. Indtægten kr. 10.00.

I et senere referat heter det at loddtagningen gikk livlig for seg. I hvert referat noteres det inntekter og utgifter. Noen av midlene går til innkjøp av stoffer til utlodningsgjenstander, men det meste spares. For å slippe lokalleie bestemmes det at møtene skal holdes hos de medlemmer som har stor nok stue.

På sommeren i stiftelsesåret viser bankkontoen 25 kroner og kr. 17.86 i kassabeholdning. I september samme året blir et møte besluttet innstilt på grunn af potetopptagning, matauken måtte gå foran. I julemåneden, fortsatt i 1918, skriver referenten "havde vi en storslagen fest, da medlemmer som havde faat indlagt Lys, spanderte en hel masse dejlige kager og kaffe, som dem havde al Ære og Tak for."

Den første juletreffesten fant sted 26. januar 1919 på Vestheim

på Bekkestua, med bevertning og poser til barna og musikk-underholdning, først av frøken Gullaksen og siden af Stabæks private musikkorps – og festen gav et overskudd på kr. 16.60.

Pengene drivkraften

Det kan virke som om pengeinnsamlingene var den store drivkraften i startfasen. Foreningen arrangerer utlodning og kjøper inn loddbøker for 50 kroner. Utlodningen gir et nettoresultat på 600 kroner, et kjempebeløp i 1919-kroner. Pakkeauksjon holder de også i forbindelse med St. Hansfesten samme året.

Men kvinnene tenker ikke bare økonomi. De tenker også sosialt og sender "en henstilling til den mandlige forening om ikke at afhende den tomt som Vellet eier i Vestre Grav." I tillegg blir det enstemmig vedtatt at kvinneforeningen skjenker to par strømper til sanitetsforeningens basar. Kvinneforeningen er både for og i mot å avholde fest med dans i samarbeid med mannforeningen. Formannen uttaler seg positivt "hvis det er haap at tjene penger. Der besluttedes at avholde fest, mot to stemmer." Håpet om å tjene penger ble oppfylt med et overskudd på kr. 93.34, på hver av foreningene.

Kaffe var rundt 1920 fortsatt sett på som en luksusdrikk. Etter å ha hatt kaffe to møter på rad, ble det besluttet å sløyfe kaffen på et tredje møte.

17. mai ble også markert i velregi. Festkomiteen i "den mandlige forening" får positivt svar fra kvinneforeningen om å yte 100 kroner til hjelp "for at faa istandsat foreningstomten øverst på Liomåsen til 17de mai." Først på 1920-tallet holdt kvinnene mange av sine møter på denne "Tomten i det frie", også kalt "Udsigten". Grav gårds eier, Hans Holmen, hadde forært tomten til vellet i stiftelsesåret 1916.

På et utemøte i foreningen på veltomten på Liomåsen foreslås det å bygge en kaffebod. Kvinneforeningens formann vil forespørre mannforeningen "om der ikke burde være et fællesmøte av den kvindelige og mandlige festkomite før der blev tat noen endelig bestemmelse angaaende pladsen for bebyggelsen." Det er ganske tydelig at kvinnene vil ha et ord med i laget, minst ett. Særlig gjelder dette bruken av de pengene de skaffer til veie til velområdets beste. Kan vi allerede så tidlig som først på 1920-tallet ane et vagt ønske

om en slags likestilling mellom kjønnene? Flere tiår før ordet likestilling blir dagligtale. Resultatet av fellesmøtet ble at "den mandlige festkomite overlot al handel ved fester paa tomten, Ø1 undtat, til Kvindeforeningen." Til den første sommerfesten ble herr Stendahl hyret som spillemann. For å dekke honoraret på kroner 10 "skulde der utloddes 1/2 snes egg, git av fire styremedlemmer som havde høns." Kvinnene turde også si fra i andre sammenhenger. Våren 1920 tilskriver kvinneforeningen mannsforeningen således: "Til Styret i Nadderud og Vestre Gravs Vel! Da der fra Kvindeforeningen tidligere er oversendt en skrivelse anngaaende veilyset, blev der paa siste møte besluttet at sende en forespørsel, om der nu faareligger noen redegjørelse om samme, og i tilfelde hvordan den lyder." Like før jul i 1920 blir det avholdt et felles styremøte "av mands- og kvindeforeningen - hvor der blev bestemt at avholde juletreffest og ordne det paa beste maate." Avtalen ble at karene påtok seg å ordne lokale, juletrebelysning og musikk. Kvinnene fikk ansvaret for kaffeinnkjøp og -koking, samt melk, fløte og kaker.

Spise sagte og tygge godt

Temaer på møtene i kvinneforeningen kunne være så mangt. Som et eksempel viser protokollen fra våren 1921 at formannen har innhentet politiets tillatelse til en utlodning. Politiet hadde endog "omtalt vor forening i rosende ord for dens ihærdige arbeid for vellet." Videre på møtet talte en av de tilstedeværende "om at spise sagte og tygge Maten godt - og det er sikkert at det har stor betydning i vor fordøjelse. Etter Kaffen opleste formand et Dikt og tilslut lidt Sang og Musik."

Kvinneforeningen støttet ikke bare lokale tiltak, men ga også penger til andre, som i november 1921 da den på et møte samler inn hele 18 kroner til Nansen-hjelpen som sendes til de nødlidende i Russland - "med vore ønsker om at denne lille skjerv maa komme dem tilgode som saa haart trængter det." På et senere møte yter de også midler til russerne, "vore medmennesker som lider nød."

I pinsen 1922 dro foreningen på langtur med herr Kristiansens lastebil til Sundvolden. De spreke damer tok seg opp "Krokkleven"; om de også kom seg helt fram til Kongens utsikt, fortelles det ikke om.

Ringerike var tydeligvis et kjent og kjært reisemål på den

tid. Sommeren 1922 hadde "Mandsforeningen taget de unge gutter med dit." Kvinneforeningen kunne ikke være dårligere. Med to av medlemmene "for å hjelpe og rettlede de unge piger" ble en ny tur gjennomført.

Høsten 1922 minner kvinneforeningen igjen mannsforeningen om veilyset. Fra et av fellesmøtene blir det referert at "kvinderne ville haft godt af å vere med paa fællesmøtene, der var mange ting fore som vi kvinder burde haft greie paa." Og påtrykket om veilyset førte fram. Kommunen bevilget penger "saa nu lyser det nok snart paa vore veier, saa vi kan se at finne frem i søle og sne uten at blive sølete til knærne."

Men foreningens bidrag til veilyset hadde tømt kassa helt. Kvinneforeningen lot mannsforeningen overta bankboka. Formannen i kvinneforeningen syntes det var uhørt at foreningen sto uten midler og forærte en gave til utlodning som innbragte 150 kroner. Pengene ville komme godt med. Før hadde mottoet vært "Lys paa vore veier." Kvinneforeningens nye motto ble "Arbeid for vedligehold av lyset."

Endelig veilyset

Veilyset ble tent første gang i oktober 1922. Prisen på dette store fremskrittet var i alt kroner 4357, hvorav kvinneforeningen dekket opp over halvparten med sine 2206, og i tillegg skjøt til 400 kroner i 1924, 150 i -25 og kr 200 i 1926. Mange penger i trange mellomkrigstider. En liten strek i strømregninga var det at to av veilampene ikke ville lyse. Vittige sjeler kommenterte dette med at "det var ikke annet å vente da det var kvinner som hadde sørget for veilyset." På forsommeren 1923 la kvinneforeningen et av sine møter til Høgmann i Eikeli. Sekretæren, Andrea Heffermehl blir rent lyrisk i referatet: "Efter en lang deilig tur i skog og eng naadde vi da frem til det deilige sted langt derope i skogen. Det første vi lagde merke til da vi nærmet os gaarden var fjøslugten. Ja, nu var vi kommet paa landet!" Som en liten takk for sist fikk sølvbrudeparet Høgmann en blomst noen måneder senere.

Kvinneforeningens økonomi var et sentralt tema. I mai 1924 besluttet de enstemmig å slutte med å sende blomster til syke innen foreningen, kun til begravelser skal det sendes kranser. Samme høst ble det diskutert om foreningen var liv laga. Oppslutningen var ikke som før, og det var uråd å få valgt nytt styre. Like før jul i 1924 leser vi i protokollen at

"Formanden drøftet i dag spørsmålet om vi skulle nedlægge Kvindeforeningen for et aar og se om vi da igjen kunde ta den op, eller om den skulde nedlægges for bestandig, Kvindeforeningens midler tilfalder da Mandsforeningen." Gjennom et par møter rundt årsskiftet 1924-25, og en liten avslutningsfest, blir det avgjort at kvinneforeningen tar en pause på ett år - og at 100 kroner beholdes som startkapital til "naar vi begynner igjen."

På'n igjen

Og begynte igjen gjorde kvinneforeningen.

26. januar 1926 startet de opp igjen med at "Møtet opnedes av Formanden, Protokollen oplæst og vedtat" - og ikke minst "det var godt fremmøte." Første beslutningen etter gjenfødselen var å oversende mannsforeningen 150 kroner. En liten endring av foreningens navn og lover ble diskutert, men flertallet ville fortsette i det godt opptråkkete spor, nemlig "at arbeide som før for vellet. Dette tror vi Mandsforeningen er taknemlig for da de trenger penger."

Men kvinnene ville ikke lenger bare samle inn og overbringe penger til vellets kasse. Et av foreningens medlemmer "ønsket at 1 eller 2 af Kvindeforeningens styre overvar Mandsforeningens møter for at faa et indblik i forskjelligt i vellet og hva pengene blir brukt til." Alle var enige i dette - og i at "saalenge vi ikke var flere, skulde den som hadde møte holde fløte saa vi slap denne utgift".

En drøy måned senere mottok kvinneforeningen et brev fra vellet som lød således: "Vi har herved den ære at underrette dem om at vellet paa medlemsmøte 20. ds. enstemmig vedtok at 2 medlemmer af Kvindeforeningens styre har adgang til at overvære vellets medlemsmøter, aarsmøter indbefattet, samt adgang til, paa Kvindeforeningens vegne, at fremsette spørsmaal og meninger uten derved at delta i den almindelige debat."

Mannsforeningen syntes sikkert at de med denne gestus hadde strukket seg mer enn langt nok overfor kvinnes krav - å få delta i den alminnelige debatt var selvsagt for mye forlangt. Fruene Hagn og Wang ble valgt "til at være tilstede naar det var noget som spesielt var af interesse for Kvindeforeningen."

Utlodninger var og ble kvinneforeningens hovedinntektskilde. Medlemmene forærte fort vekk gevinster, en gang en skinnkrave, en annen gang 10 egg.

Inntekten skulle gå til sommerens biltur. Turen i 1926 gikk til Norderhov. En uforglemmelig tur, i følge referatet, med stopp på Sundvolden og besøk på prestegården der selveste sognepresten "takket os for at vi vilde komme op til dem . . . og etterpaa underholdt datteren med sang og musik." Alle deltakerne signerte takkekortet som ble sendt, og prestefruen sendte kort tilbake "hvori hun later hilse til os alle." Men alt var ikke bare hyggelige sammenkomster og utflukter. Tuberkulosen var ennå en folkesykdom som mange hadde fått føle vel nært. Selv om kronene i foreningskassa var få, bevilget kvinneforeningen 25 kroner til Dr. Jensens fond "til et hjem for tuberkuløse barn i bygden, en skjøn tanke."

I flere møter ble det diskutert hvordan foreningen skulle forholde seg ved dødsfall, et følsomt tema. Konklusjonen ble at de ble enige om "at sende krans til Mand og Hustru, men en blomst til hjemmet ved Barns Begravelse." Noen år senere ble kvinneforeningen enig med vellet om å kjøpe krans sammen - "efter aarstidene da det jo varierer sterkt med blomster og priser." Noen måneder senere blir det rapportert fra et av mannsforeningens medlemsmøter hvor "det blev drøftet mange ting og mangt blev besluttet at gjennemføre." Det blir spesielt påpekt at bare 14 av mannsforeningens medlemmer møtte, selv om det var lenge siden forrige møte, mens kvinneforeningen greidde samle 12-13 stykker hver 14. dag. Dette kommenteres med at "si saa at vi kvinder ikke er ivrige til at arbeide, selv om det er i det smaa. Alle bekke smaa blir en stor aa, heter det."

En av disse kanskje små, men viktige ting, var et sengeteppe som mange av foreningens medlemmer arbeidet med. Teppet var taksert til 200 kroner og skulle være en av hovedgevinstene på velbasaren. Men mannsforeningens økonomi var så skrall at hele basaren ble sløyfet. Teppet ble i stedet loddet ut for 10 øre loddet. Loddsalget innbragte 200 kroner, selv om det tok tid, "da det er lite penger blant folk, i sær tiører."

Eget husfond

Noe fortørnet blir kvinnene da det fra mannsforeningens side blir foreslått å sette de mottatte penger "ind som Husfond paa en bankbok tilhørende Kvindeforeningen." Dette blir kommentert som "vanvittigt af os" og det ble videre fremholdt "at vi er saapass at vi selv kan ordne med vore

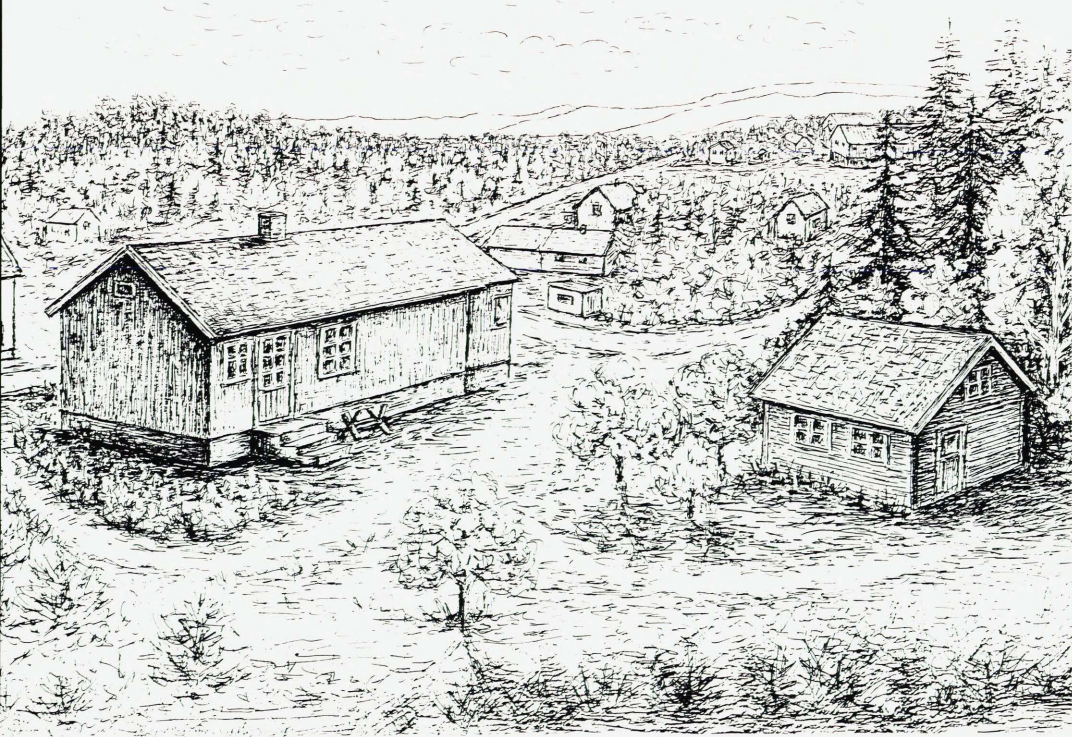

penge." Dette friske utsagn var foranledningen til at samtlige styremedlemmer fra både manns- og kvinneforeningen kom sammen på nyåret "for at drøfte spørsmålet Husfond. Intet var jo mere paakrevet end at samle penger til et hus." På vellets årsmøte ble statuttene for husfondet enstemmig vedtatt. "Alle syntes dette var gilt." Fondets kapital var i januar 1927 343 kroner. I april samme året ble det stiftet husmorlag på Grav skole, tilknyttet Hjemmenes Vel, med tilbud om 15 prosent rabatt i forskjellige forretninger i hovedstaden - "og så blir det lærerige foredrag, det har vi nog godt af, tenker jeg," skriver sekretæren Klara Wang. Kvinneforeningen så tydeligvis ikke husmorlaget som noen konkurrent da det oppfordres til medlemskap - og kaffekjelen lånes ut til en fest i laget. Sommeren 1927 dro kvinneforeningen helt til Nøtterø og besøkte fru Mathisen som serverte den deiligste kaffe og kringle og andre kaker. Turen ble referert i Budstikka "saa folk utenom ser at vi lever og blomstrer her paa Nadderud og Grav." Regnskapet for turen viser utlegg til 3 biler, til sammen kr. 160, som ble dekket opp av foreningskassa og de 14 deltakerne som betalte 6 kroner hver. For å få penger i kassa igjen vedtok foreningen på et møte å gå til innkjøp av garn, og i fellesskap hekle et lureteppe og noen pøller. Fra generalforsamlingen i januar 1928 vises det til at foreningen i 1927 har avholdt 20 ordinære møter og 1 styremøte. Møtene var så godt som alltid lagt til annenhver tirsdag klokka 1. Før tiårsjubileet 26. februar 1928 "drøftedes om avholdelse av dagen med eller uten mænd - likesaa samledes man om en middag hos fru Haarstad." På neste møte ble det i stedet foreslått fest i Logen i Oslo, kombinert med et teaterbesøk. "Formand og æresmedlem var rædde for den sene trik - men herregud vi har ikke 10-aarsjubileum mer enn hvert 10. aar, mente fru Heffermehl (hun stod og strikket og talte, saa dere forstaar hun var ivrig)", forteller den nyvalgte sekretæren Ragnhild Hagn i referatet. Det ble bestemt "at vi skulde sløife vor traditionelle sommerbiltur og ta kr. 50 av kassen til festligholdelse av jubileet - og istedefor til sommeren at bile - drar vi paa landtur op til fru Høgman i Eikeli og leier os ut i det grønne."

Noe referat fra kvinneforeningens tiårs jubileum forefinnes ikke, men derimot fra foreningens 11-årsdag i 1929, kalt "Festmøte med middag i Grinastua", der det heter: "Ja - det

var virkelig feststemning - og allerede det fæstlig dækkede bord - herlig lukt fra kjøkkenet og fruene Haarstads og Kristiansens blide fjæs og hjertelige velkommen sørget for det. Lunhet og trygghet og god aand er fremherskende hos os paa vore møter." Menyen var heller ikke dårlig, særlig i de trange tider sist på 1920-tallet med "deilige karbonader, ypperlige pølser, grønnsaker og godt smør; lys og blomster paa bordet - og bløtkake og karamellpuding til kaffen."

Grindastua, der kvinneforeningen avholdt "Fæstmøte med middag" i 1929. Nadderud landhandleri til venstre, Nadderud gård til høyre i bakgrunnen.

Fem år i dvale

Etter feiringen av 11-årsdagen i 1929 er det 5 års opphold i kvinneforeningens annaler. Først på våren i 1934 er det igjen protokollført at "Efter henstilling fra styret i Nadderud og Vestre Gravs vel blev det paa møte 20. mars 1934 i kvinneklubben "Spar 12" drøftet om vellets kvinneforening burde tas opp igjen." Spar 12 hadde vært en privat selskapsklubb, en levning av den gamle forening, i følge protokollen.

På det konstituerende møte i "den nye kvinneforening" møtte det 22, og stedet var igjen Grindastua, "der fru Haarstad lovet os hus for kr. 2 pr. gang og kaffe etter behag for 20 øre af hver, billigere kan vi umulig komme fra det."

Ekstra hyggelig var det at tre av stifterne fra 1918 fortsatt var med, "nemlig fruene Andersen Værnaas, Larsen Gran og Haarstad."

Førstnevnte uttalte som nyvalgt formann at "naar vi kommer sammen paa disse møter skal vi alle være snilde og hyggelige mot hverandre - og at vi er alle like. Det er kun vellets beste vi skal arbeide for, her er det hverken politisk forening, husmorforening eller avholdslag, men bare vellet." Mannsforeningen, det offisielle vellet, ønsket lykke til med den gjenoppståtte kvinneforening - og sendte fem kroner til hjelp ved starten, sikkert i håp om god forrentning. Og kvinneforeningen fortsatte i sitt tradisjonelle spor og besluttet å lodde ut en gjenstand til kr. 1.50 - kr. 2 hver gang. Vinneren kjøpte gevinst til den etterfølgende utlodning. Foreningen besluttet også å arbeide for lukking av Nadderudbekken som rant tvers gjennom velområdet. "Særlig ivrige herfor var selvfølgelig de mange som har den særdeles tvilsomme fornøielse å bo langs Nadderudbekken og vet hvilken forferdelig plage det er med stank og flueplagen midtsommers samt oversvømmelse høst og vaar naar det har vært større regnfald."

Mindre enighet er det om leieboerne kan være styremedlemmer. Forslag om dette nedstemmes med 8 mot 5 stemmer. Enker og kvinnelige huseiere som står i vellet, tilbys gratis medlemskap i kvinneforeningen. Men å finne egnede revisorer var vanskelig "da samtlige damer oplyste at de hadde faat 6 (dårligste karakter) i regning på skolen - og derfor umulig kunde paata sig å revidere et saa storslagent regnskap som vort utvilsomt vil bli." Ved kaffebordet, den koseligste del av møtet i følge sekretæren,

"gik diskusjonen om det alltid aktuelle: fyldig eller slank." Og de fremmøtte anbefales å gå på Grav skole å høre foredrag om kvinner i overgangsalderen - tydeligvis et aktuelt tema i 1934.

Fester og turer

I samarbeid med mannsforeningen arrangeres St. Hansfest på fotballsletta. Festen innbringer ikke mindre en 100 kroner. I tillegg loddes ut selvlagde gjenstander som kjøkkensett, forkle, putetrekk og en lampe.

Kvinneforeningen gjenopptar også tradisjonen med utflukter. Sommeren 1934 tar de båten fra Strand, "sol hadde vi og badet gjorde vi saa det forslog. Vi var jo de rene akrobater i vandet - har absolut ikke vandskrek."

På et medlemsmøte foreslås det både høstfest og karneval. "Stemningen var for en hyggelig familiefest, og flere oplyste at deres menn ikke vilde gaa på noget karneval."

Mannsforeningen ønsker i stedet for fest penger fra kvinneforeningen til tre nye veilys i Gamle Grav vei. Søknaden innvilges med 100 kroner.

Styrene i de to foreningene er enige "om at vi paa juletreffesten maa se å faa barna hjem kl. 9, da det er en uskik at barna skal være igjen naar de voksne skal ha lidt moro og hygge."

På medlemsmøtet 6. februar 1935 fikk kvinneforeningen to nye æresmedlemmer, fruene Braaten og Kristiansen Gilbo. Festen noen dager senere var "tilfeldigvis" lagt til Østheim der vellet samtidig hadde årsmøte i annen etasje - "og vi håper de alle kommer ned til os naar de er ferdige med sit." På festen ble det holdt taler hvor alle priste kvinneforeningen i høye toner, og det ble sunget sanger forfattet av Reidar Helsøe og fru Hagn - og festen sluttet ved firetiden. Alle deltagerne hygget og moret seg riktig godt. Det ble en hel krone i overskudd, så alt hadde gått bra.

Om den vellykkete festen var årsaken, skal være usagt, men ikke lenge etter fikk kvinneforeningen "en skrivelse fra Vellet om at vi kunde faa en representant i 17de maikomiteen."

I 1935 skjer også for første gang at det legges fram samlet beretning fra det forgangne år, med "9 styremøter, 1 lovkomitemøte og 5 festkomitemøter hvorav 2 sammen med Vellet og 11 medlemsmøter - og vi har hat 3 sommerturer til øyene."

Medlemstallet er helt oppe i 39. I årets løp var det utloddet fire større gevinster - samtlige gaver fra medlemmer. Vinneren kjøpte gevinst til neste møte. Ordningen hadde medført noen klager til styret over gevinstenes ulike verdi. Formannen påtalte dette, "enten vi gir en ting til en krone eller fem kroner, saa maa det vere givernes sak, og om de er kjøpt paa londonerbasaren eller i en guldsmedforretning spiller ingen rolle."

Penger ble det iallfall av det. Regnskapet etter et års drift i den gjenoppstartede foreningen viste en formue på kr. 364.23, og til overmål vant foreningen 25 kroner i Pengelotteriet kort tid etter.

Viktigste vedtaket på årsmøtet i 1935 var å fortsette og arbeide for veilyset slik den gamle foreningen hadde gjort. I tråd med dette vedtaket skulle styret arbeide for å få et par veilys i Liomveien, helst før høstmørket falt på.

Helt fra starten i 1918 hadde møtene i kvinneforeningen vært holdt på dagtid. Men i 1935 foreslo sekretæren at møtene henlegges til kvelden da mange har vanskelig for å komme ut midt på dagen. Er dette et første varsel om "den nye tid"? Men ved avstemningen fikk forslaget om kveldsmøter bare sekretærens egen stemme.

Kroner og ører

Det er fortsatt økonomi, kroner og ører, som interesserer kvinneforeningen mest. St. Hansfesten innbringer 80 kroner og to utlodninger over 400 - mye penger midt i de harde tredveåra. Pengene brukes blant annet til et par veilys i Liomveien. Og vellet sender takkeskriv, både for veilys og innkjøpte bordduker til sitt 20-årsjubileum 29. februar 1936, skuddårsdagen.

Jubileumsfesten holdes "for medlemmer av vellet og kvinneforeningen med ektefeller samt voksne ugifte barn som bor hjemme, entre kr. 6 pr. par og kr. 3 for enkeltpersoner. Det blir overlatt kvinneforeningen å stille festen i stand. Og da vi denne gangen har tenkt at alle fruene skal sitte ved bordet, hadde formannen snakket med en del unge piker om å varte op." For å skape ekstra feststemning skulle de unge piker utstyres med grønne forkler og grønn hodepynt av kreppepapir. Innkjøpene lød på 50 kilo stek, 15 kålhoder, 3 kilo gulrøtter og 3 kilo grønne erter. Baker Jensen på

Bekkestua sto for steking av de 50 kiloene - "og vi kan ta de kakene vi skal ha til kaffen hos han." Kvinneforeningen var tydeligvis en god kunde hos de næringsdrivende på Bekkestua.

Festen var vellykket og ga også et økonomisk overskudd. Som takk for innsatsen besluttet et medlemsmøte like etterpå "å ta lidt av pengene og gaa paa Chat Noir" - og hele 38 av kvinneforeningens 43 medlemmer "slo ut håret" for en kveld på revyen "Varsko her". De fleste reiste rett hjem etter forestillingen, "men endel, deriblant formannen og sekretæren, gik paa en kafe og hadde en riktig festlig stund etterpaa."

Midten på tredvetallet må ha vært en glanstid i kvinneforeningen. Årsberetningen våren 1936 forteller om denne aktiviteten: 10 medlemsmøter, 7 styremøter, 4 fellesmøter med velstyret og 1 festkomitemøte. I tillegg kommer 2 fester i Bjerkelunden, St. Hansfest, juletreffest, vellets 20-årsfest - og endelig sommertur til Torvøya og nevnte Chat Noir-besøk.

Men kvinneforeningen ønsket også nye - og gjerne større oppgaver. Årsmøtet samme året vedtok enstemmig "å arbeide for Vellets husfond med de nu gjeldende statutter." Foreningens kapital på 409 kroner og 47 øre ga et godt startgrunnlag. Men et senere medlemsmøte besluttet å kjøpe inn "24 haandkler, 20 par kopper og oppvaskbalje før vi begynner å spare til hus." I tillegg hadde foreningen 6 duker, 4 silkeflagg med flaggstenger av tre, 1 stort smørbrødfat med sprekk, og endelig 1 gammel kaffekanne pluss 2 grammofonplater til barneteateret. Formannen etterlyste også en stor gammel kaffekjele fra den gamle kvinneforeningen.

Litt lokal rivalisering er det mellom Grav og Nadderud om forskuttering av veilys i Liomveien. "De pengene Nadderud har tilgode skulde vi la vellet faa til reperasjon av Grønliveien og Parksvingen." Noe senere ble medlemmene fra styrehold takket for godt fremmøte ved begravelser innen vellet, men det ble også "mindet om at det ikke skulde være nogen forskjeld enten medlemmet er fra Grav eller Nadderud."

Kvinnene hadde sans også for mer kulturelle verdier. På høsten eller forvinteren 1936 ble det snakket om å danne en dramatisk klubb for barn mellom 12 og 17 år. En bok "med passende stykker" ble vedtatt innkjøpt - og "likeledes at vi

faar et par av det mandlige velstyre til å lede barna." Andre nødvendigheter for den dramatiske klubb var en stor papirsaks, en ildtang samt en seng og et skjembrett. Fru Ragnhild Hagn var ildsjelen i teaterarbeidet med assistanse fra Rolf Andersen og Reidar Helsøe fra velstyret. Urfremførelsen av "Det grønne tre" fant sted på vellets juletreffest på nyåret 1937. Nadderud og Vestre Grav kvinneforenings dramatiske barneklubb hadde dessuten en underholdningsaftan på Østheim sammen med frøken Nissens ungdomsteater, forteller årsberetningen for 1936-37.

Også eget ve og vel

Kvinnene tenkte ikke bare på barnas ve og vel, men også sitt eget. Årets biltur i 1937 gikk til Verdens Ende og Havna hotell på Tjøme med 27 deltakere. Hver betalte kr. 6.50, kr. 8 for utenforstående. Ved middagen på hotellet takket formannen for det gode samarbeide og all forståelse blant medlemmene. Kaffen ble servert "i en flot havestue med et stort dansegulv hvor vi alle tok oss en svingom." En av musikerne fikk sitte på innover til Oslo - "og det var det visst ingen som hadde noget i mot, for de kappedes om å faa dette ene bukseben hos sig alle sammen - og alle var enige om at vi hadde hat en herlig tur."

På St. Hansfesten i 1937 må været og fremmøtet ha vært utmerket da nettoutbyttet på festen var hele 106 kroner. Foreningen bevilget da også gladelig 50 kroner til "vor nye høit paakrevde trap" nederst i Liomveien - "nu skal vi da slippe å henge som apekatter nedover Andersen Haugens gjerde."

Kvinneforeningen med Bærums Turistbiler anno 1937 over Vrengen bro på vei til Tjøme.

*Fra Tjømeturen i 1937 – stilige damer med stilige hatter.
Foran fra venstre: Karen Østby, Klara Wang, Maren Larsen,
Hilda Isaksen og Gina Kristiansen.
Bak fra venstre: Helga Håkonsen, Klara Helsøe, Ingeborg Heiman,
Ingeborg Andersen, Gudrun Berg (bak), Gerda Lande, Mossa Sneve,
Marie Haarstad, Hilda Beckstrøm, Jenny Lia, Anna Torp,
Gudrun Sørum og Ragna Kristiansen.*

Året 1938 åpnet med en gledelig nyhet. På medlemsmøtet i januar ble det kunngjort at fellesloddet i Pengelotteriet hadde gitt gevinst på 50 kroner, som ga kr. 1.07 på hver av de som deltok.

Et par måneder senere var det rekordfremmøte på et medlemsmøte, hele 43 stykker på Østheim som var leid for anledningen. Årsaken var en demonstrasjon av Tomtevask, "og de av medlemmene som har voksne døtre skulle faa anledning til at ta dem med. Det ble en vellykket og lærerik demonstrasjon vi fik overvære; mangen en husmor fik lære noget nyt." Produsenten, Barnengen fabrikker, forænte foreningen "15 pakker Tomtevask og en stor eske med forskjellige saaper og flakonger til kveldens utlodning", som innbragte 22 kroner.

På det første medlemsmøte i 1939 ble det foreslått fabrikkbesøk på Lilleborg, Mustad og Freia. Viktigere var trolig utleveringen av "nogen bøker til alle medlemmer, om opbevaring av matvarer i krisetider." Tredveåra hadde vært harde for folk flest, men det var kommet enda mørkere skyer på himmelen ute i Europa de siste årene. Likevel var det de nære ting som engasjerte mest. På

årsmøtet i april 1939 ble det fremmet et radikalt forslag fra Gina Kristiansen "om at vi skulle henstille til Vellets styre om Kvindeforeningen hadde rett til at overvære Vellets årsmøte."

Tydeligvis var ikke lenger alle tilfreds med den mangeårige ordningen at bare to representanter fra kvinneforeningen fikk overvære årsmøtene. Forslaget ga resultater, for året etter, i 1940, fikk fruene til velmedlemmene adgang til årsmøtet. I juni 1939 la kvinneforeningen ut på sin første utenlandstur. Strømstad i Sverige var målet for de 26 påmeldte damer, utrustet med politiets reisekort til 50 øre pr. person. Smørgåsbordet og middagen ble inntatt på Frændegården, "som passer for os som er turklæd."

Rasjonering

Senhøsten 1939 diskuterte styrene i vellet og kvinneforeningen i fellesskap om de skulle sløyfe årets juletreffest. Men rasjoneringstider til tross, juletreffesten skulle avvikles, også voksenserveringen. Barna fikk greie seg med Fontana, i stedet for varm sjokolade. Rasjoneringen førte til at kaffeserveringen ble sløyfet på de fleste møter, men blir etterlyst i et møtereferat - "efter henstilling fra flere medlemmer om det ikke kunde la sig gjøre å få ordnet litt kaffe igjen på møtene."

Forørrig understrekes det i årsberetningen, som tidligere år, at "samarbeidet i styret har været det aller beste."

På årsmøtet rett over nyttår i 1940 takket fru Andersen Værnås for seg etter seks år i formannsstolen. Fru Andersen Haugen ble valgt til ny formann, og en leieboer kom for første gang inn i styret. I tillegg ble vedtektene endret, "fra nu av er det ikke noget som heter å få et styremedlem fra Nadderud og neste gang et fra Grav. Det gjelder å få gode krefter ind i styret, så det blir å ta dem der de er å få."

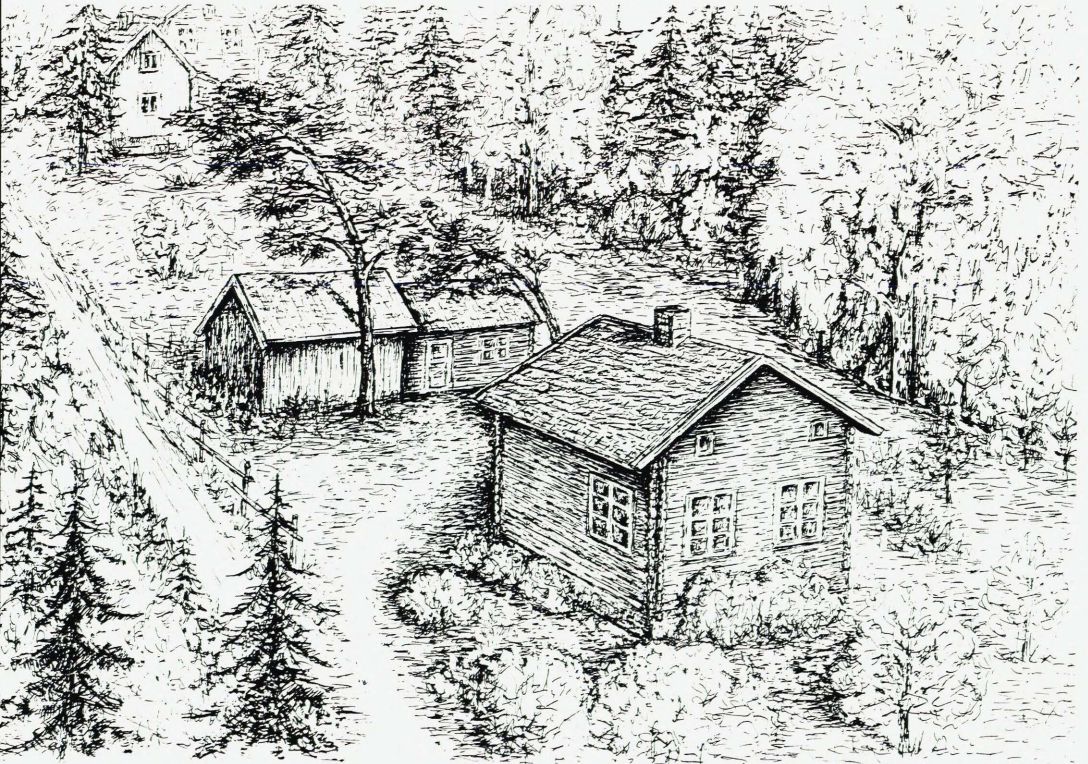
På et medlemsmøte 3. april 1940 - en snau uke før krigsutbruddet diskuteres flere forslag til dagsturer, og årets sommertur er planlagt til Søndre Land med 27 påmeldte. Fra neste møte, 1. mai, refereres det at "Møtet i kvinneforeningen i dag var hektisk. Som alle vet er det krig. Det var kun 9 stk. til stede. Diskusjonen var hva skal vi gjøre? Det blev til at styret fikk fullmakt til å bevilge penger til førstehjelp eller til det som kunde hende trengs under disse forhold."

Ved krigsutbruddet hadde kvinneforeningen over 900 kroner i banken og 25 kroner i kontanter. Bankutbetalinger skjedde kun etter søknad og det ble derfor vedtatt at all utbetaling til kranser måtte stoppes og at foreningen inntil videre får hvile og se tiden an.

Kvinneforeningen gikk likevel ikke helt i dvale. 8 medlemmer var tilstede på et medlemsmøte i oktober 1940. Møtetemaer var sikkerheten for pengene i banken - og et eventuelt tomtekjøp.

I februar 1941 avvikles det to styremøter og et medlemsmøte med hele 21 tilstede, i referatet også kalt generalforsamling. Foreningens formann og kasserer hadde vært og tatt ut bankbeholdningen på litt over 1000 kroner. I dette siste referatet fra krigens dager sies det videre: I diskusjonen om pengene blev det til at de skulle anbringes i tomt eller hytte, eller komme vellet til nytte etter beste skjønn. Det ble enstemmig vedtatt at foreningen nedlegges inntil videre.

Plassen Bråtan.

Emilie Hansen (Bråten)

In memoriam.

Det tynnes i rekkene av den eldre generasjon her oppe i Vestre Grav. Nu er «mor Braaten» vandret bort. Vi skal ikke mere se henne ute på tunet, slå av en prat eller høre hennes latter. Hun hørte stedet til.

Opover den bratte Liomåsen, hvor nu husene ligger røtt på begge sider, med vei vann og kloakk har «mor Braaten» i gamle dage kravlet opover med kuene mangel gang. Hun har sett stedet vokse, kunne følge med i utviklingen og hun fulgte med. Hun var med og dammet den første vellets kvinneforening heroppe for over 30 år siden, var nu dens æresmedlem. Hun var født i Kråkstad 18. mars 1867, blev i mai 1888 gift og kom til Bærum i 1901. 14. april 1902 blev hun og hennes mann Gustav husmannsfolk på Grav gård under Hans Holmen. I 31 år var de det. Da Grav gård blev solgt til generaldirektør Kloumann sikret Hans Holmen sine gamle husmannsfolk søpæl på husmannsplassen til deres død, til takk for godt arbeide og som et bevis på det gode forhold.

«Mor Braaten» og hennes mann feiret gullbryllup 15. mai 1938. Da var det fest nede på Braaten, samlet som de var syv barn med ektefelle, 10 barnebarn og 2 barnebarnsbarn. Gustav Braaten er nu 78 år gammel men rusler daglig avsted med øks og sag og greier med ved. Alltid har han noe å gjøre.

Vi lyser fred over «mor Braatens» minne og minnes henne i takknemlighet.

R. H.

Folket i Bråtan. – Maren Emilie og Gustav Hansen Bråten drev plassen sammen i nærmere førti år. Da "gamlemor Bråtan" døde vinteren 1940, skrev Ragnhild Hagen minneord i "Stikka".

Gustav Hansen Bråten.

Gullbryllup i Bråtan 15. mai 1938. Foran: Gustav Hansen Bråten, født 1862 og fru Emilie, født 1867. Bak fra venstre deres barn: Karl, Johannes, Esther, Einar, Marie, Gunnar og Hans.

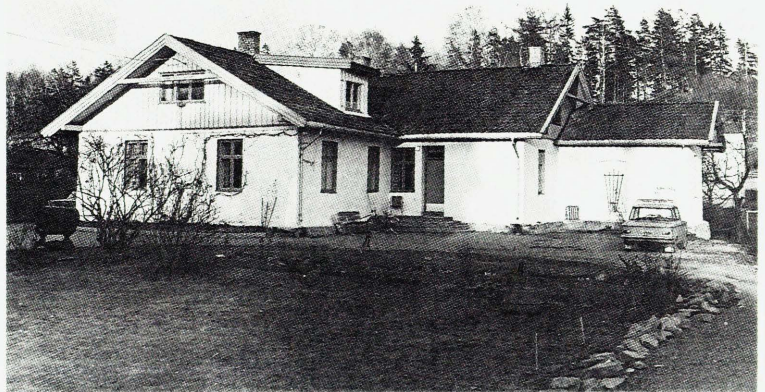

Barnehjemmet

Nadderudveien 31 er en litt spesiell bygning, oppført i mur og i vinkel - og kalles fortsatt Barnehjemmet av mange velbeboere. Bygningen skal i sin tid ha vært grishuset på Nedre Nadderud. Solheim Barnehjem var hjemmets offisielle navn, oppført og drevet av Oslo Lille Indremisjon i Nordre gate i datidens Christiania rundt århundreskiftet. En ny lov i 1896 om behandling av forsømte barn skulle "støtte barnene mot forældrenes lastefuldhed og manglende opdragerevne." Bærum fikk sitt første kommunale barnehjem i 1917-18.

Barnehjemmet hadde eget styre og sto under tilsyn av lege. Det er tidligere fortalt at dronning Maud skal ha vært hjemmets høye beskytter.

Barnehjemmet har også sin krigshistorie. Under og etter Hitlers overfall på Tsjekkoslovakia i 1938-39 flyktet mange, noen også helt til Norge. Et tyvetalls flyktninger fikk et kortvarig opphold i barnehjemmet som hadde opphørt noen år før. Da familien Knudsen kjøpte huset i 1939 bodde det to flyktningefamilier der, og de ble boende der helt til 1958.

*Solheim barnehjem,
i dag Nadderudveien 31.*

Krigens år

Alle som opplevde krigen 1940-45 har sine krigsminner. Store krigshandlinger fant ikke sted innen vårt velområde. Men krigen gikk ikke upåaktet hen for det. Med nærheten til hovedstaden og Fornebu var det stadige flyalarm.

Kjellerne rundt om ble ansett som tålelig sikre for kuler og granatsplinter. Men kjellerne var både kalde og fuktige og ingen bekvemme oppholdsrom for hele familier.

Flyalarmene, med illevarslende korte støt, gikk nesten alltid om kvelden eller natta og skyldtes allierte fly som angrep tyske mål. Det gode formål til tross, flyalarmene ga en egen uhyggestemming og alle trakk et lettelsens sukk når "faren-over" signalet gikk, med ett langt støt i et halvt minutt.

Frykten for kulene og granatene var reell nok - en morgen ble det funnet større mengder granatsplinter på Gravjordet.

Målet for tyskernes luftvernskyts og granatene hadde vært allierte fly. Fra Gravjordet, like ved Gamle Grav vei, husker mange et annet dystert krigsminne. På Grav gård var det brutt ut munn- og klovsyke like før jul i 1940, i likhet med mange andre Bærumsgårder. Selv om det var trange tider med lite mat - og særlig kjøttmat - var det ingen bønn. I tur og orden ble kuene dratt fram på kanten av et stort

Vårinn i Bråtan i 1943 med utlånt hest fra Grav gård. Barna er fra venstre: Berit Haug, Bjørn Bråten, Trygve Nilsen og Kjell Bråten.

oppspadd hull, skutt og veltet ned i hullet. En hendelse som mange av datidens barn og voksne husker den dag i dag. Et annet nifst krigsminne var tyskerne som var innlosjert på Grav skole. Sine øvelser holdt de rundt i nabolaget. Barn som vokste opp i krigens år, fryktet militære i uniform lenge etter freden i 1945. Et annet minne er de jugoslaviske krigsfangene som jobbet i veiskjæringen i den påtenkte Hosleveien på slutten av krigen, like ved Gravskolen, der gangbrua er nå. Folk i nabolaget stakk til fangene matpakker uten at de tyske fangevokterne så det, eller lot som de ikke merket noe.

Matknappheten gjorde at nesten alle drev med "attåt nærings" i en eller annen form. I uthus og kjellere hadde velbeboerne fort vekk både høner og kaniner; gris var det også noen som forsøkte seg med. Alle matrester ble tatt godt vare på. Alt som ikke lenger var menneskeføde, ble til dyrefor. Mangen villagris er foret opp på egne og naboens skyller. Kanskje ble det litt å dele på når jula og med den slaktetida nærmet seg. Barna mistet sine kjæledyr, men ingen kunne leve av dyrekjærlighet. Mat måtte en ha - også i trange krigsår.

I klesveien og i levemåten ellers lærte folk seg nøysomhet - og å sette pris på de gleder livet ga. Med de harde tredveåra bak seg var folk flest vant til å greie seg med lite. Krigen skapte også et fantastisk samhold og en fin fellesskapsfølelse. De aller, aller fleste sto sammensveiset mot en felles ytre fiende. Folk måtte ta et standpunkt. Hverken før eller siden har samholdet i det norske samfunn vært bedre. I så måte hadde krigen også sine lysere sider, men selvsagt ønsket ingen denne mørketida tilbake.

Viktig tid

Også for vellet var krigen en viktig tid. Dette gjenspeiler seg både i "manneforeningens" og kvinneforeningens protokoller. Kvinneforeningen hadde sporadiske møter fram til februar 1941, men gikk da i hi helt fram til våren 1946. Vellet, mannsforeningen, opprettholdt aktiviteten hele krigen i gjennom. Hele 60 sider i velprotokollen vitner om det. 20. juni 1940 er det protokollert at under de ekstraordinære forhold som hersker for tiden, finner styret ingen grunn til å feire vellets tradisjonelle St. Hans fest. Et par måneder senere er et fulltallig velstyre på veibefaring og ser på ulemperne med flomvannet og veigrøfta øverst i

Nadderudveien. Neste stopp på befaringen er trappene fra Gamle Grav vei opp til Vestre Grav vei. Tredje og siste stoppen er en fremspringende fjellknaus i Parksvingen - "og den fyld som ved dette arbeide blev utvundet, besluttedes brukt til reparasjon av Parksvingen samt Fagertunveiens øvre del."

Som vi ser, det er tradisjonelle veloppgaver styret befatter seg med disse første krigsmånedene. Av beretningen fremgår det at seks velmedlemmer har benyttet seg av vellets frukttresprøyte. Frukt, bær, grønnsaker - og poteter ikke minst - var edle varer i trange rasjoneringstider uten noen form for import. Velmedlemmer uten egen jord fikk seg tildelt parseller på Nadderudjordet (langs Nadderudveien) - endog ferdig oppløyd av kommunen.

Lilleborgjordet er et navn fra denne tid, i dag området på begge sider av Nadderudveien fra Dyrefaret til Bispeveien ved Eikeli skole. Ansatte ved Lilleborg fabrikker i Oslo hadde parseller på dette store jordet syd for Eikeliplassen. Høsten 1940 sender vellet en skrivelse til Bærums ingeniørvesen om veien forbi fjøset på Grav gård "som nu i høstbløiten er verre end noen gang tidligere og ter sig som den aller verste svinesti. Med det egyptiske mørke som hersker for tiden er veien helt ufremkommelig."

Mary og Arnold Nilsen gjør våronn 1943 på kommunalt tildelt parsell på Nadderudjordet, med gjødselhauger og huset til Bakken i bakgrunnen.

Ingeniørvesenet svarer at "klagen er oversendt rådmannen, da ingeniørvesenet ikke har bemyndigelse til å påkoste Gamle Grav vei nogen utbedring."

Det nevnte egyptiske mørke skyldtes påbudet om blending av alt lys på grunn av faren for å bli tatt som skyte- eller bombemål. Kommunen hadde bevilget 5000 kroner for hele bygda "til opsetelse av blendede lamper til orientering efter veiene under mørklegningen som hersker." Vellet vårt var tilgodesett med 5 lamper, "og ingeniørvesenet utba sig opgave over de punkter styret fant mest hensiktsmessig." Velstyret vurderte å sende en skrivelse til lysverket, "og i denne fremholde det urimelige i at vi skal betale for strøm som vi for tiden ikke kan gjøre bruk av." På grunn av sakens prinsipielle karakter ble det overlatt til Fellestrådet å ta affære. Noe senere fikk vellet brev fra lysverket om fritagelse av strømgift for veilyset.

Og året 1940 ebber ut med at "på grund av forholdene som hersker er styret i år avskåret fra å kunne arrangere vellets tradisjonelle juletreffest." Ingen visste da at det skulle gå hele seks år før vellet og kvinneforeningen igjen kunne innby til neste juletreffest.

1941 begynte med en positiv melding om at kommunens velbidrag var økt med 400 kroner til kr. 1300 - "et efter styrets samtlige medlemmers mening utmerket resultat." Under planleggingen av årsmøtet "enedes velstyret om å arrangere en liten festlig tilstelning i all enkelhet. Da bevertningsspørsmålet på grund av rasjoneringen er høist problematisk, blev man enige om at damene skulde ta med sig smørbrød samt en spiseskje malt kaffe pr. person."

Avlyst jubileumsfest

Det første årsmøtet under krigen ble holdt på Østheim 1. mars 1941. Den lenge planlagte jubileumsfesten for vellets første kvarthundre år var av forståelige grunner avlyst. Men formannen Rolf Andersen "uttalte håpet om at allting måtte endre sig slik at vi om ikke alt for lang tid kunne ta igjen det forsømte." Han kom videre inn på hvorfor styret ikke hadde brukt penger på førstehjelpsutstyr, men "at enhver sørger for beredskap for sig selv og sit hus, endvidere at når det gjaldt flyalarm, måtte folk søke tilfluktsrom hos sig selv eller nabo."

Debatten på årsmøtet var preget av de lokale saker med spørsmål om snebrøyting i Fagertunveien, sandstrøingen og

etterlysning av gelenderet i trappene mellom Gamle Grav vei og Vestre Grav vei. Årsmøtet vedtok enstemmig styrets forslag om å bruke 500 kroner på veiene i Vestre Grav og Liomåsen, og det samme beløpet på Fagertunveien, Parksvingen og Grønliveien. Vedtatt ble også et forslag om å senke kontingenten fra 12 til 10 kroner året. Ved innkreving av kontingenten hadde flere medlemmer ønsket kontingenten nedsatt på grunn av krisen, innskrenkninger og andre økonomiske forhold. Kontingenten hadde da stått uendret på 12 kroner helt siden 1927.

På grunn av krigstilstanden fikk styret fullmakt til å disponere vellets midler fritt hvis ting skulle inntreffe som gjorde at slikt var nødvendig. Derimot fikk styret ikke årsmøtet med på at også husfondet kunne disponeres fritt. Forslaget om det måtte opp på et ekstraordinært årsmøte "der styret fikk generalforsamlingens godkjennelse til å låne og disponere husfondets midler til annet formål enn opprinnelig bestemt, hvis forholdene tilsier det. Det er imidlertid forutsetningen at det ikke må skje uten som siste utvei."

Det hører med til historien at husfondets midler i det alt vesentlige var innsamlet av kvinneforeningen. Ved kvinneforeningens opphør tidlig i 1941 var fondet påplullet vel 1000 kroner til i alt kr. 2300. Mannsforeningen hadde gjennom mange år lånt betydelige beløp av husfondet. Men på dette ekstraordinære årsmøtet var det kun menn til stede i følge referatet. Dog må det skytes inn at kvinneforeningen fikk mange lovord ved det ordinære årsmøtet, og viseformannen Arne Mørk oppfordret forsamlingen til å gi damene et nifoldig hurra for den iherdighet de hadde utvist når det gjaldt å ta del i arbeidet for stedets vekst og trivsel. Under posten "tilfeldig" under kaffen etterlyste et av velmedlemmene muligheten av felleskjøp av grisunger til våren. Videre forteller årsmøterefateratet at "Rolf Andersen sang en vise, Ingvald Sørum spilte fiolin og fru Mary Sørum sang Sylverlien av Sinding med akkompagnemang av fru Solhaug - og en bordvise forfattet for anledningen av Reidar Helsøe blev sunget et par ganger." Etter en lengre borddebatt om å ta 250 kroner av velkassa til en ny fest spilte Stendahl opp til dans - og som en ekstra spiss på det hele ga Karl Stensby spredte trekk av vellets historie tilbedste mellom dansene; og referatet slutter med at moroa varte til langt ut på morgensiden. Så ble det altså en brukbar 25 års-markering likevel, krigstida til tross.

Tomt til velhus?

Våren 1941 førte velstyret forhandlinger med et av velmedlemme om kjøp av tomt til velhus i Gamle Grav vei. Selgeren forlangte 2500 kroner, hvorav 2000 kontant og hustegninger med på kjøpet, mens velstyret bød 1800. Selv om selgeren muntlig slo av til 1900, valgte velstyret å se saken an ennå en tid, og noe kjøp av denne tomten ble det aldri noe av.

Velstyret hadde trolig mer jordnære og matnyttige saker å ta seg av. Flere velmedlemmer klaget på en svineoppdretter som ikke holdt avtalt pris på smågriser. Medlemmene ville at vellet skulle ta affære og øve påtrykk på griseselgeren; noe som skjedde gjennom en skrivelse fra velformannen.

Velstyret sørget også for at den kommunale forsyningsnemndas tilbud om at "vellet kunne erholde en del ved tilkjøps på rot i Lommedalen, kom ut til medlemmene via oppslag på tavlene." Fellesrådet hadde fått seg tildelt 175 storfavn på Jonsrud øverst i Lommedalen og 75 på Øverland. Hvert medlem kunne få hogge en halv storfavn. På årsmøtet i 1943 ble det klaget på leveringen av vedlassene; "å måle lasset når det kom var vanskelig, for da var bare konene hjemme - og de hadde ikke rede på noget slikt."

Oppslutningen om vedhogsten var heller dårlig i 1943 med bare 4 deltakere fra vellet. Et kommunalt pålegg året etter førte til 22 påmeldte vedhoggere, men innen hogsten startet var antallet redusert til 12. Et annet ledd i naturalhusholdningen var tilbudet fra Østre Grav vel om gratis grønnsakfrø som i likhet med det meste annet var rasjonert. Hele 26 velmedlemmer benyttet seg av tilbudet. Ellers hadde sikkert styret nok å bestille med snebrøyting, sandstrøing og veivedlikehold med sine ca 2000 meter velveier, mens de 37 veilampene foreløpig var redusert til 5 blendingslamper. Senere forsøkte man å skaffe 10-12 nye blendings skjærmer. Et annet problem var sandstrøingen da Torsteinsrud hadde solgt hesten sin. Og det var ingen lett sak å få noen med bil til å strø.

En påminnelse om krigen var oppnevningen av 11 gruppeledere til luftvernet innen vellet, med fra 8 til 13 hus på hver leder. Utgiften på ca 15 kroner pr. huseier ble dekket av vellet. Karttegnen Tolstad på Liomåsen hadde tegnet et kart som viste inndelingen av luftverngruppene. På et eget luftvern møte ble det bestemt å kjøpe inn noen

førstehjelpskufferter, 11 brannspøyter, 33 vannbøtter, sand og sandposer - og i tillegg ta ut sanitetsmannskaper. Våren 1943 kunne vellet kjøpe luftvernsand for kommunens regning, opptil 1 hektoliter pr. hus. Vellet besluttet å anskaffe 60 hektoliter, men måtte selv besørge og betale kjøringen. Krigstilstanden førte til mangel på mange varer. Et eksempel i så måte var oppslagstavla i krysset Fagertunveien - Brageveien som var uoppusset og i dårlig stand. Velstyret sørget for å ta ned tavla inntil maling igjen kunne skaffes. Videre viste sneplogen seg å være såpass råtten i treverket at det neppe lønte seg med reparasjon. En ny plog ble innkjøpt på nyåret 1944, sammen med Presterud og Øvre Stabekk Vel.

På en veibefaring ble det påpekt at da enkelte tømmeravfall langs Nadderudveien og Gamle Grav vei, skal der oppsettes plakater på disse steder. Et større problem var mangelen på innlagt vann øverst i Nadderudveien. Høsten 1943 var ingeniørvesenet villig til å starte arbeidet med vannledningen, forutsatt at hver av grunneierne var villige til å garantere for 175 kroner pr. år i 10 år. Ingeniørvesenets tilbud førte til et møte i Grindastua mellom velstyret og de berørte grunneiere som alle i utgangspunktet stilte seg positive. Velstyret sendte anmodning til ordføreren om at kommunen forskutterte prosjektet som var kostnadsberegnet til 35 000 kroner.

Skandaløs skolevei

På årsmøtet i mars 1944 var det bare 13 medlemmer. Det noe magre fremmøte kan skyldes at det ikke var noen større saker på dagsorden. Mange viktige velsaker var inntil videre stilt i bero. Under posten Eventuelt fremkom intet av særlig betydning, forteller protokollen, så deltagerne samlet seg om kaffebordet "hvor surrogatet og wienerbrødene ble vist rettferdighet." Men sekretæren ble pålagt i referatet i Budstikka å få med at veien gjennom Grav gård til sine tider er skandaløs som skolevei betraktet.

For å få fart på veiarbeidet igjen fristet velstyret med 2 kroner timen, noe som resulterte i rundt 100 hestelass med utkjørt steinfyll. Til årsmøtet i 1945 foreslo styret at ved bevilgning til veiarbeide kan midlene brukes der det er mest påkrevet. Den tidligere praksis med deling av vellet i et søndre og et nordre distrikt skulle bortfalle, en ordning som hadde vart i alle år, helt fra 1916.

Krigsårene satte selvsagt sine spor, ikke minst mentalt sett. Men dagliglivet fortsatte på mange måter som før. Etter fredsvåren 1945 fortsatte mangel- og rasjoneringstidene i mange år ennå.

Velprotokollen forteller at veilyset er, etter å ha vært ute av bruk siden 1940, blitt reparert og satt i brukbar stand fra 13. august - og vellets luftvernmateriell som bøtter, sprøyter og sanitetskufferter skal innsamles og forsøkes solgt.

Protokollen forteller også at etter henstilling fra Fellesrådet besluttet velstyret å ekskludere et velmedlem som hadde vært medlem av Nasjonal Samling (NS). Medlemmet hadde barrikadert seg i sitt hjem og ble arrestert under stort oppbud av hjemmefrontkarer.

Odds vei – et tragisk krigsminne

På minnetavlen over krigens falne på Haslum kirke finner vi Odd Martinsen, født 3/3 1923, død 28/11 1944. Med serien "Historien bak navnet" i Asker og Bærum Budstikke som kilde, får vi et godt bilde av unggutten.

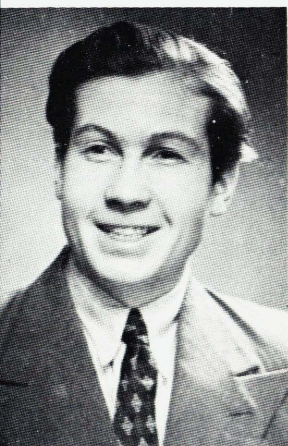
Han bodde i Liomveien 21 og var av dem som ville frem i verden.

Etter folkeskolen på Grav tok han Bærum yrkesskole i 1938-39 og fortsatte på den private Grimeland middelskole i Oslo, ved siden av ulike jobber.

Han kom tidlig med i motstandsarbeidet under krigen og forsøkte som så mange andre å komme seg over til Sverige, men ble tilbakesendt av den svenske landsfiskalen.

Bakgrunnen for arrestasjonen i juni 1944 var en tildragelse med en nazist som bodde i Fagertunveien. Odd stakk først til skogs, men oppsøkte hjemmet igjen og ble arrestert der. Etter opphold på Møllergata 19 ble han sendt til konsentrasjonsleiren Mauthausen syd for Linz i Østerrike, der han døde 28. november 1944 bare 21 år gammel.

Bærum yrkesskole har hedret Odd Martinsens minne ved å gi et eget videreutdanningsfond hans navn.

*Odd Martinsen
20 år gammel i 1943.*

Etterkrigsår

En langsom utvikling – mot en ny tid

Fredsdagene i mai 1945 er for de som opplevde dem, dager de aldri vil glemme. Krigsårene hadde satt sine spor og etterlatt mange sår. Men gleden over å være kvitt åket som hadde tynget landet gjennom fem lange år, var likevel størst. Norge var igjen et fritt land!

Men etter fredsdagene, -ukene og -månedene kom hverdagen. Landet skulle gjenreises. Ressursene var små og oppgavene store og utallige. Det ville ta tid å få samfunnet på fote igjen. De deler av landet som var verst rammet av krigen, måtte prioriteres. Alle måtte innrette seg på fortsatte rasjoneringstider. Oppgavene måtte løses i tur og orden. I mange år fremover ville det være nødvendig å kunne smøre seg med tålmodighet.

Nødvendigheten av dette innså sikkert også velstyret da det tok fatt etter krigen. Velprotokollen forteller derfor om liten aktivitet ut fredsåret 1945, bare et styremøte i september og et "vannledningsmøte" i november med grunneierne øverst i Nadderudveien. Alle 15 grunneierne ønsket vann innlagt snarest mulig, og møtedeltagerne tegnet seg for kroner 8500 av de 10 000 ingeniørvesenet krevde i distriktsbidrag, mens kalkylen for hele anlegget lød på kr. 50 000. Vellet foreslo overfor kommunen at bidraget skulle innbetales med kr. 50 årlig i tillegg til den ordinære vannavgift.

Vedhogsten i velregi fortsatte også etter frigjøringen - og under en innsamling av ved til Danmark viste velbeboerne sin solidaritetsfølelse og "ydet sin skjerv etter evne", forteller protokollen.

Vedlikeholdet av velveiene har gjennom årene vært en hovedoppgave. Mye klaging har det vært på sandstrøingen, men også på renholdet av trappene mellom Gamle Grav vei og Vestre Grav vei, Odds vei i dag. Vinteren 1946 ble det satt opp en sandkasse ved toppen av trappene og prisen pr. trapperensk ble hevet fra 2 til 3 kroner.

Det første årsmøte etter krigen ble holdt på Østheim i februar 1946 med 19 medlemmer og 8 damer til stede. Mest debatt ble det om to økonomiske spørsmål. Styrets forslag om å øke kontingenten fra 10 til 15 kroner ble vedtatt enstemmig, dog etter noen "om og men." Verre var det med forslaget om å bruke hele 1500 kroner av husfondet til å dekke opp garantien for vannledningen i Nadderudveien. Men også dette forslaget gikk gjennom enstemmig, med

tilføyelsen "såfemt fondets statutter kan tillate dette." Regnskapet ble også godkjent, dog etter at 1 krone i leie av fruktresprøyten var påplussert inntektssiden. Under "tilfeldig" ble det klaget over vanntrykket. Videre ble det foreslått å skaffe barna en lekeplass - at kommunen burde overta Fagertunveien - og endelig at velstyret tok initiativ for om mulig å få gjenopprettet den nedlagte kvinneforening. Velformannen Bjarne Ask lovte snarest å sette seg i forbindelse med kvinneforeningens siste styre - og holdt avslutningsvis "en tale for damene hvori han takket dem for at de hadde trosset styrets ikke-innbydelse."

Kvinneforening igjen

En drøy måned senere, 27. mars 1946, møttes velformannen og 20 kvinner på Østheim. Gudrun Berg ble valgt til formann, kontingenten fastlagt til 5 kroner året og medlemsmøtene skulle holdes den første torsdagen i måneden. Møtestedet skulle være Bråtan i Gamle Grav vei, som tidligere. Kvinneforeningens medlemsmøter ble alltid åpnet med sang, helst foreningens egen. Men sangene Gud signe vårt dyre fedreland, Mellom bakkar og berg, Syng kun i din ungdoms vår, Rett som ørnen stiger og Jeg har båret sangens vinger, sto også på reportoaret. Igjen satset kvinneforeningen på å samle inn penger til vellets beste. Velformannen lovte endog en kringle til utlodning på medlemsmøtene. Samarbeidet mellom manns- og kvinneforeningen var det aller beste, selv om det stilte opp bare 3 kvinner av over 30 deltakere i vellets skirenn med start og mål i Bråtan våren - 46. De voksne gikk to runder på idealtid, mens alle under 15 år konkurrerte på tid - og det var premie til alle. Styrene i de to foreningene møttes for å planlegge vellets 30-års jubileum som skulle gå av stabelen skjærtorsdag 1946. Deltageravgiften ble satt til kr. 6 pr. person. På Østheim gikk hele 95 samlet til bords. Vellets første formann Carl Johnsen og sekretær Olav Lunde var til stede og kastet ekstra glans over festen, i tillegg til Fellesrådets formann Hans Vold, og ikke minst ordfører og velmedlem Leif Larsen. Festen ga et overskudd på 100 kroner, mest takket være at Roar Burum på Nadderud gård spanderte både skinker, poteter, krem og egg.

Rotteplage

Men fra den første etterkrigstida var det nok hverdagen og dens problemer med rasjonering og andre plager folk husker best. Rottene var en av mange plager, og ble av helsemyndighetene erklært krig. Bærum helseråd avholdt møte med alle velformennene og fremla planene for rottekrigen. Alle søppeldyngene ga mat til rottene som også tok seg inn i hus og gikk løs på matförrådene der. I tillegg kom alle musene. Mus- og rottefeller fantes derfor i alle hus. Mange unger tjente noen ører på musefangst i de dager. Det ble også lagt ut rottegift som også husdyr fikk tak i, ofte med tragisk resultat.

Den saken som opptok vellet mest, var å få vann til eiendommene øverst i Nadderudveien. Saken var så viktig at vellet innkalte til ekstraordinær generalforsamling i begynnelsen av mai -46. Ingeniørvesenet hadde en måned før forlangt distriktsbidraget på 10 000 kroner innbetalt før arbeidet med vannledningen kunne igangsettes. Styret foreslo å låne disse 10 000 i Stabekk sparebank med grunneierne som selvskyldnerkausionister. En skriftlig avstemning viste at 8 grunneiere var villige til å innbetale 500 kroner hver kontant og 2 grunneiere 200–300 kroner, i alt drøye 4000 kroner; altså under halvparten av det aktuelle lånebeløpet. Det gjorde ikke saken lettere for velstyret at grunneierne var uenige om kloakken kunne gå i Eikelibekken - og om bekken i fall måtte lukkes.

For kvinneforeningen var tomtespørsmålet og husfondet fortsatt den viktigste sak. På hvert medlemsmøte økte beholdningen med rundt 50 kroner som skrev seg fra loddsalg og kontingent. I tillegg kom de store utlodningene. En underholdningsaften på Østheim med et rikholdig program, men dårlig fremmøte, innbragte 130 kroner til husfondet. Men kvinnene kostet også litt på seg selv. I juni-46 dro kvinneforeningen til Sollihøgda med innlagt pakkeauksjon som innbragte 19 kroner. Tre uker senere var Torvøya turmålet, og de utloddete forundringspakker innbragte vel 20 kroner. Turene tyder på at utferdstrangen var stor etter krigsårene.

Men kvinnene hadde også trang til å delta mer i vellets styre og stell. Høsten 1946 tar kvinneforeningen opp flere aktuelle saker. Trikkeovergangen på Jar koster 10 øre og er "både dyr og en plage", og foreningen vil sammenkalle til et større protestmøte. Videre er det fremme et forslag om å

reise en minneste over krigens falne i "kretsen Østre og Vestre Grav og Øvre Vold."

I et fellesmøte med velstyret leverer kvinneforeningen en skriftlig klage over et bilverksted i Fagertunveien, videre et nytt verkstedbygg i Nadderudveien, kloakk og søppelforholdene ved Nadderud gård - og nok en gang klages det på skoleveien over Gravgården. Velstyret lover å arbeide videre med skrивelsen, og sørge for at vellets ordensregler skal bringes ut til alle husstander.

Som gjengjeld for alle klagenes skaffet kvinneforeningen stadig nye midler. To utlodninger med trekninger i september og desember 1946 innbragte hver nærmere 200 kroner.

Gevinstfortegnelsen omhandler kulturelle innslag som 2 malerier og 2 teaterbilletter, men de mer matnyttige gevinster dominerer, som 2 kg fleisk, 1/2 kg kaffe, 3 bunter ullgarn, 6 lommestørker, 6 par kopper og 1 forkle. Og ved årsskiftet 1946-47 kan kvinneforeningens kasserer summere opp over 1000 kroner i beholdning, et meget bra resultat etter bare 9 måneders drift etter nyetableringen. Beretningen viser også 12 medlemsmøter, 10 styremøter og 2 turer. Ikke rart at foreningens nye klubbe ble flittig brukt, står det i referatet, "for ikke alle hadde møtekultur."

Juletreffest skulle det også bli etter mange års opphold. Men det måtte søkes til forsyningsnemnda om innkjøp av melk, sukker, kaffe og kakao. I følge referenten "ser det ut som vi får alt til posene, og noget har vi kjøpt angro."

Av kvinneforeningens 47 medlemmer møtte hele 29 på foreningens årsmøte tidlig i januar -47. I tillegg til de vanlige sakene var det sang og musikk til kaffen og den medbragte maten - "og optreden av Plassbakkallen og Marte Godsprekken. Det vakte stor jubel, det er ikke ofte det er slike gjester i Bærum." Og ikke nok med det: uka etter arrangerte kvinneforeningen festmøte på Østheim for 36 damer med sanger, opplesning, musikk og dans - og selvsagt utlodning som innbragte kr. 63.50 - "en pen start på de neste tusen." Et mål som var nådd ved neste årsmøte.

Ved årsskiftet 1946-47 kan også vellet vise til god oppslutning med 107 medlemmer, herav 16 leieboere, en nettotilgang på 20 medlemmer. Omsider hadde vellet nedbetalt sin gjeld til husfondet.

Både vellet (mannsforeningen) og kvinneforeningen engasjerte seg i saker som det var naturlig at flere nabovel samarbeidet om. Fem velforeninger gikk således sammen om "å henstille til kommunen å opprette leke- og idrettsplass på det til

dette bruk tidligere innkjøpte areal av Nadderud gård", kanskje en forsiktig start på Nadderudhallen og Nadderud stadion.

Protestmøte

Kvinneforeningen slo på stortromma som innbyder og arrangør av et stort fellesmøte på Vestheim på Bekkestua sist i januar -47. Representanter fra ikke mindre enn 12 kvinneforeninger og husmorlag møtte. Møtets hovedsak var Bærumsbanen og den upopulære omstigningen på Jar. Omstigningen fordyret enkeltbillettene, noe som særlig husmødrene fikk lide for. I Oslo kunne man reise fra Skøyen til Etterstad for 20 øre, mens det kostet hele 90 øre på Bærumsbanen fra Oslo til Bekkestua. I tillegg gikk det skumle rykter om at trikkens godsruete skulle innstille. Resultatet av fellesmøtet var at det ble valgt tre kvinner som skulle ta direkte kontakt med Bærumsbanens ledelse. Som et lite apropos ble det på samme møte stilt forslag om et kvinnelig fellesråd, i likhet med det mannlige. Men forslaget vant liten tilslutning.

Samarbeidet mellom vellet og kvinneforeningen ble ytterligere styrket våren 1947 da velområdet fikk sitt eget sangkor, Nadderud og Grav blandede kor. I ettertid er det nok så klart at kvinneforeningens interesser mer og mer overlapper mannsforeningens oppgaver. Et eksempel er at det fra kvinneforeningens side samme vår foreslås en felles arrangementskomite. Vellet - altså mennene - hadde like i forveien avholdt en pakkeaksjonsfest på Vestheim - "og det var ikke vanskelig å se at det bare hadde vært menn ved pyntingen." Ellers refereres det fra kvinneforeningens mange medlemsmøter "at skravla gikk" til kaffen og kakene. Alle var skjønt enige om at det kunne være både morsomt og lærerikt å lese høyt på møtene istedenfor bare å skravle. Men, står det videre, så måtte de 23 damene bryte opp for å komme hjem til middagen.

Slutten på 1940-tallet var en brytningstid ikke bare på likestillingens område. Overgangen merktes også på andre områder. I et og samme møtereferat høsten 1947 vises det til to naboklager i Fagertunveien. Den ene gjelder "husdyrhold som er til gêne på grunn av flueplage o.l." Husdyrholderen igjen klager på "parkeringen av en lastebil som er til ulempe for hans innkjørsel." Både den gamle og den nye tid har sine problemer, men slik har det vel vært til alle tider.

I januar 1948 var det gode utsikter for vellet og kvinneforeningen til å få kjøpt veltomt. Kjøpmann Grytten hadde sagt seg villig til å selge tomten Nadderudveien 53 til vellet, "såfremt der ikke innkommer protest fra naboene." I et fellesmøte med de to styrene og naboene protesterte to av naboene, senere bare en på kjøpet. Noe kjøp av veltomt ble det derfor ikke i den omgang.

En av naboene til brønntomta i Vestre Grav vei var interessert i å kjøpe denne, men heller ikke denne handelen ble det noe av. Vellets begrunnelse var at vannledningen i Nadderudveien ennå ikke var fullført.

Velbrønnen og vannledningen var to av hovedtemaene på årsmøtet i februar -48 med nærmere 90 fremmøtte. Møtet ble innledet med sang av det nystiftede Nadderud og Grav blandede kor. Et forslag om bilplog som erstatning for hestesneplogen ble besvart med at bilplogen ikke var

*Aye snø i Liomveien tidlig
å 1950-tallet. To mann fra
Nadderud gård på ploegen og
re hester foran.*

fordelaktig på våre veier. Mest spennende sak var formannsvalget med hele 3 kandidater med Rolf Andersen som den seirende part.

Kvinneforeningen markerte sitt 30-års jubileum med et festmøte på Østheim i mars -48, selv om foreningen hadde "tatt pause" tre ganger. Men foreningen hadde aldri opphørt, bare "hvilt". En av stifterne, Hilda Andersen Værnås, "fortalte fra det første møte som ble holdt i hytten hos henne i Liomveien 6. Entreen til festen, ialt 41 kroner, ble gitt til FN-hjelpen."

Røabanen

Røabanens forlengelse er nevnt første gang så vidt i referatet fra årsmøtet i 1948. Med ordføreren som velmedlem og tidligere styresekretær fikk velstyret tidlig rede på de planer som var på gang. Bærum kommune gikk inn for at banen skulle forlenges til Eikeli. Velstyret samarbeidet nært med Voll vel og Østre Grav vel - og forsøkte etter beste evne å få trasévalget styrt mest mulig mot vårt velområde. Velstyret representert ved formann, nestformann og sekretær hadde også møter med direktøren i A/S Holmenkolbanen og en byråsjef i Samferdselsdepartementet, i et tappert forsøk på å påvirke trasévalget og fremdriften av banen. Senere arrangerte vellet en befaring med en representant fra Holmenkollbanen og fikk påvist de prosjekterte stoppesteder Eikeli og Grav. Spørsmålet om Røabanens forlengelse ble sett på som så viktig at velstyret innkalte til sitt første halvårsmøte høsten 1948, med 27 medlemmer tilstede, herav 13 damer.

I tillegg til Røabanens forlengelse sto Gamle Grav vei på dagsorden. Omsider hadde kommunen bevilget 5000 kroner til å sette veien over Gravgården i brukbar stand. Påtrykket og klagene gjennom mange år hadde omsider ført fram. Men flere var redde for at denne veiutbedringen ville forsinke det påbegynte veiprojektet mellom Bjerkelundsveien og Nadderudveien (Hosleveien i dag) som det var bevilget 50 000 kroner til. I sammenheng med dette veiprojektet forelå det planer om å forlenge Fagertunveien fra krysset med Parksvingen fram til den påtenkte Hosleveien. Mange av beboerne i Fagertunveien stilte seg negative til forlengelsen og demonstrerte da veiarbeidet ble igangsatt noen år senere. De fryktet at Fagertunveien ville overta mye av trafikken på Nadderudveien.

*Nadderud og Grav blandede
tor synger julen inn ved
ulegrana i krysset Nadde-
rudveien-Gamle Gravs vei
- en årvisst og hyggelig
tradisjon i mange år.*

Disse sakene viser at ønsket om bedre kommunikasjoner og trafikkspørsmål opptok velbeboerne mer etter hvert. Biltrafikken og med den støvplagen sommerstid var merkbart økende, og på årsmøtet våren -49 ble det foreslått lagt asfalt på Nadderudveien. En løsning i mange år ble bruken av damol-tjære som virket bra under gunstige værforhold. Men tjæreleggingen med tankbiler var et fryktelig griseri hvis det kom regn før damolen hadde bundet seg til veistøvet.

Andre viktige velsaker sist på 1940-tallet var oppsetting av rekkverk i "Svensenbakken" i Liomveien, lukking av Nadderudbekken - og nye lover eller vedtekter, der det heter

seg at vellets formål er å fremme alt som kan tjene til distriktets og medlemmenes beste.

Kvinneforeningen lever opp til dette formålet og samler inn sine cirka tusen kroner også i 1948 og -49 og går inn i 1950-årene med en beholdning på over 4000 kroner. I tillegg har foreningen egen blomsterkasse for syke og sengeliggende. De diskuterer om kranser også skal betales av blomsterkassen eller foreningens hovedkasse. Kvinneforeningen føler seg bæret da vellet i en takkeskrivelse sier at

kvinneforeningens årsberetning skal settes inn i vellets årsberetning - og det syntes alle var storartet, skriver referenten. Men en viss utålmodighet eller frustrasjon kan merkes i kvinneforeningen over at spørsmålet om tomt og velhus ikke finner sin løsning. På et medlemsmøte blir det sagt rett ut: Har vellet gjort noe for å skaffe tomt?

Kvinneforeningens medlemsmøter fortsetter hver første torsdag i måneden, noen ganger "med ordentlig fløte i kaffen." I tillegg står kvinnene på med sine utlodninger og minst en årlig utferd, som til Vollen i Asker eller tyttebærtur til Lommedalen - eller de arrangerer høstfest på Østheim med ballettoppvisning.

Etter årsmøtet på nyåret 1950 sender kvinneforeningen en spesiell takk til sangkoret for det festlige og koselige juletre. Dette tyder på at 1949 var det første året julen ble sunget inn ved julegrana i krysset Nadderudveien - Gamle Grav vei (Nadderudkroken i dag), en tradisjon som besto i mange år. Juletefesten på Østheim midt i januar 1950 samlet hele 107 barn og 124 voksne - og det ble solgt 1800 lodd. I juni 1950 slo kvinneforeningen seg virkelig løs med en langtur ned gjennom Østfold, over Svinesund og helt inn i Sverige før bussen og de 28 deltagerne gjorde vendereis. Et par år etter busset kvinnene til Larvik via Moss og Bastøferja - og inntok middagen på Farris bad.

Buss – kanskje en avstikker

Men først på 1950-tallet var det andre bussturer som trolig interesserte mer enn kvinneforeningens utflukter. Var det mulig å få til en fast bussforbindelse til Oslo?

Boligbyggelaget A/S Rasjonell hadde tatt saken opp med Schøyens Bilcentraler. Rutebileier Mjelva hadde i utgangspunktet vært lite interessert og sagt at bussen til Godthaab kunne kanskje ta en avstikker bort til Grytten landhandleri.

En representant for boligbyggelaget hadde et møte med vellets formann og sekretær sist i oktober 1950. Tidlig i 1951 ble det holdt et fellesmøte med representanter for vellet, borettslaget Rasjonell, Vinmonopolets byggelag og Oslo Telefonanleggs byggelag. Spørsmålet om fast bussforbindelse ble diskutert - og i tillegg forholdet mellom vellet og de nye bygge/borettslagene, særlig vedrørende spørsmål om vei og lys. Vellet og Rasjonell-feltet var tidligere blitt enige om gjensidig representasjon på styremøtene. Det var tydelig for noen og hver at store ting var på gang i vellets nabolag. Vellets årsmøte i 1951 var da også godt besøkt med ca 50 fremmøtte. Som sak 4 på dagsorden sto Vellets stilling til utbyggingsplanene, og som sak 5 Spørretime. Det ble foreslått å ta kontakt med innflytterne i SKABO Jernbanevognfabrikks nybygg i Dalsveien og Nadderudveien. Velstyret fikk i oppdrag å forhandle med innflytterne om medlemskap. Videre skulle en tremannskomite utrede spørsmålet om byggelagenes forhold til vellet samt vellets geografiske grenser.

I spørretimen, som var en ny post på dagsorden, stilte velstyret fem spørsmål til ordfører og velmedlem Leif Larsen.

Spørsmål 1: L. Kloumann har nettopp fått godkjent en reguleringsplan over 150 tomter av Grav gård. Eneste adkomst til dette svære tomteareal i dag er Nadderudveien. I betraktning av at Nadderudveien fra krysset ved Odds vei og til endepunktet vedlikeholdes av vellet, vil vi spørre ordføreren om kommunen har planer om en rask overtagelse av denne del av veien. Ved utparsellering nutildags skal jo arealet ha adkomstvei pluss vann og kloakk. Er adkomsten god nok til et så svært felt eller har kommunen forbeholdt seg at Nadderudveiens utvidelse og opparbeidelse skal bekostes av tomteselgeren? At vellet ikke kan holde vei til byggelagenes biltrafikk som sannsynligvis vil øke allerede til våren, er innlysende. Har vellet rett til å be byggelagsmedlemmer som kommer i busser og lastebiler om å stoppe ved Odds vei?

Svar: Kommunen har ingen aktuelle planer om å overta Nadderudveiens øvre del, men har i forbindelse med reguleringsplanen for Vestre Grav godkjent adkomst over Nadderudveien. Det må fra vellets side forhandles med

kommunen om spørsmålet. Vellet har ingen lovlig rett til å nekte byggelagene på Vestre Grav adkomst over Nadderudveien.

Spørsmål 2: Ved den konferanse som representanter for vellet og representanter for byggelagene i Grav deltok i hos direktør Braarud i Holmenkollbanen ble det av direktøren fremholdt at en forlengelse av Røabanen til Eikeli var avhengig av distriktsbidrag fra grunneierne, i dette tilfelle av Blickfeldt og fru Aaberg.

Har kommunen noen innflydelse på kontrollnemnda slik at ordføreren kan antyde for oss om det vil bli gitt tillatelse til å forhøye tomteprisen pr. mål med det som svarer til grunneiernes bidrag?

Svar: Nei. Kommunen kan ikke øve noen innflytelse på kontrollnemndas arbeide, men en burde anta at kontrollnemnda vil se velvillig på spørsmålet. Forøvrig reiste ordføreren spørsmålet om lovligheten av distriktsbidrag på et slikt grunnlag.

Spørsmål 3: Kan vellet regne med at kommunen og Røabanen samordner seg slik at når banen kommer til det fremtidige Eikeli stoppested da er Nadderudveien også opparbeidet dit?

Svar: Ja. Når Røabanen blir ført frem til Eikeli, bør en kunne regne med at Nadderudveien blir opparbeidet frem til banen.

Spørsmål 4: Vellet har sammen med A/S Rasjonell søkt om å få Schøyens Bilcentraler til å sette igang en bilrute mellom Tordenskjolds plass og Nadderudveiens foreløpige endepunkt. Kan en regne med at kommunen vil anbefale at konsesjon blir gitt?

Svar: Det er lite sannsynlig at kommunen vil anbefale at konsesjon blir gitt. Det kan tenkes at en vil innvilge konsesjon på en midlertidig rute inntil Røabanen blir ført frem til distriktet, eller muligens Godthaabruten kunne ta en avstikker bort Nadderudveien.

Spørsmål 5: Nye medlemmer og innflyttere har som regel den innstilling at "kommunen MÅ da sørge for at vi har skikkelig vei sommer og vinter når vellet ikke lenger klarer oppgavene

tilfredsstillende?" Må kommunen det? Er det mulig å fortelle oss *hvorfor* det er så vanskelig å få kommunen til å overta vedlikeholdet av en vei?

Svar: Kommunen har ingen plikt til å overta vedlikeholdet på veier utover sine egne. Slik som forholdet ligger an er det et økonomisk spørsmål og et spørsmål om arbeidskraft. Forøvrig overtok kommunen adskillige veier før okkupasjonen og det forekommer ennå. Når det gjaldt Fagertunveien må vellet arbeide videre med denne sak.

Ordfører Larsen – vår mann i kommunen

Leif Larsen (1898-1978) har ikke fått noen velvei oppkalt etter seg. Men den nedre delen av Brynsveien nærmest Sandvika er omdøpt og bærer nå hans navn. Veien går forbi Folkets hus, og med Larsens nære tilknytting til Arbeiderpartiet var ikke dette noe dårlig valg. I veiomtalen i Budstikka blir Leif Larsen karakterisert som en nokså unorsk type - hadde både litt Erlander'sk og Churchill'sk over seg, skriver Dagfinn Aass.

Larsen tok juridikum ved siden av sitt daglige arbeid. Han begynte i Telegrafverket allerede i 1917. Etter å ha steget i gradene, ble han telegrafdirektør i 1962 og var det til han gikk av for pensjonsalderen i 1968.

Innen lokalpolitikken ble Larsen formann i Bærum Arbeiderparti i 1930 og satt i kommunestyret og formannskap fra 1932 til 1951 og fra 1956 til 1963. Høsten 1945 ble han valgt til ordfører og satt som det til 1951 og var dessuten varaordfører 1956-63. Som fremtredende lokalpolitiker satt Larsen i en mengde styre, råd og utvalg.

Leif Larsen bodde i Fagertunveien 48 og var vellets sekretær fra 1928 til 1934.

Ordfører Leif Larsen –
også kalt "Pipe-Larsen".

Utviklingen aksellerer

Bærum's endring fra bondebygd til forstadskommune hadde fram til 1950 skjedd med små og forsiktige skritt. Med Rasjonell-utbyggingen og de andre nye boligfeltene i Grav/Hoslemarka aksellerer utviklingen voldsomt. De store boligprosjektene på Eiksmarka og Østerås gjør sitt til at

store deler av Østre Bærum er i støpeskjea. Store jord- og skogområder er i ferd med å totalendres karakter til forstadskommune med veier og boliger av ulik karakter. Det gror opp eneboliger og tomannsboliger, rekkehus - endog blokker der det var jorder og utmark få år tidligere. Forståelig nok var dette nærmest en sjokkopplevelse for "urbefolkningen". De fleste så på utviklingen som en dyd av nødvendighet. Boligmangelen etter krigsårene var enorm. Et sted må jo folk bo, var et vanlig utsagn, og all byggingen skaffet mange arbeid og derigjennom det daglige brød. Ingen, iallfall svært få, protesterte. Men noen av velbeboerne spurte seg nok om all utvikling er fremskritt - og om ikke utviklingen gikk litt for fort.

For velstyret var det også vanskelig å omstille seg til en annen utviklingstakt, og med den andre og kanskje større oppgaver enn før. Et eksempel er en henvendelse fra Glommens Træsliberi høsten 1951 angående veilys til Rasjonell-feltet. Vellet gir tillatelse til at veilyset midlertidig tilknyttes vellets lysnett, forteller protokollen. Men mange av veloppgavene går igjen fra tidligere tider, som veidugnad en søndag i oktober med leid hest fra Grav gård. Videre klages det på åpningstidene ved Bekkestua poståpneri. På bilverkstedet i Fagertunveien er det villaklausul hevder naboene - og kostnadene med sneplogkjøringen skal deles med nabo-vellene. Komiteen som skulle se på vellets grenser mv. la fram sin innstilling på årsmøtet i februar 1952. De nye vertikaldelte

På 1950- og 60-tallet fikk vellet mange nye naboer. Rasjonell-feltet nærmest, rekkehusene i Nadderudlia, trappehusene i Nadderudåsen og Selvaag-husene i Dalsveien representerte en ny tid. Hosleveien er delvis ferdig mellom Øygardveien og Nadderudveien, og videre mot Jar forbi husmannsplassen Sand.

SKABO-husene skapte visse problemer da det i fall måtte registreres to velmedlemmer pr. hus. En forutsetning for medlemskap var at Dalsveien ble skikkelig opparbeidet og veilyset bragt i orden. Forøvrig ble innstillingen vedlagt protokollen, akkurat som i Stortinget.

Nadderudbussen

Men den store begivenheten innen velområdet var da bussen kom til Nadderud og Vestre Grav 1. oktober 1952 - en merkedag i velområdet historie. Dette opptok de fleste, står det i kvinneforeningens møtereferat fra dagen etter. Videre at "formannen møtte op til første buss, og overrakte sjåføren en bukett nelliker, de skulle være fra stedets husmødre, og tok så første buss til byen." Og formannen Ingeborg Andersen, fikk i oppdrag "å overbringe til vellets styre kvinneforeningens hjerteligste takk for det strev som den sikkert hadde hatt for at vi skulle få den hårdt trængte bussforbindelse med Oslo."

Årsberetningen for 1952 forteller at enkeltbillettprisen til Oslo var kr. 1, og månedskortet kostet kr. 33. Videre sies det at "Nadderudruten ble straks meget populær. For de som bor øverst i distriktet er bussen det største kommunikasjonsmessige fremskritt siden Bærumsbanens åpning sommeren 1924." Første tiden snudde bussen i krysset Nadderudveien - Odds vei. En av de første dager etter åpningen klaget sjåførene over at det er temmelig mørkt på stedet og dårlig oversikt når bussen skal snu. Det store spørsmålet var om velstyret skulle bestille en eller to nye lamper fra Glommens Træsliberi, den tids strømleverandør. Samtidig foreslås det å bedre veilyset med en lampe på hver stolpe i hele velområdet.

Bussens rutetider blir helt fra starten av et aktuelt tema for vellet, med ønsker om en senere buss fra Oslo på lørdags- og søndagskveldene, og en ekstras buss kl. 0745 til byen på hverdagene. Morgenbussen går i orden, men ingen sen kveldsbuss "da hele Nadderudruten er i støpeskjeen for omarbeidelse da en buss alene ikke klarer å holde rutetiden hele dagen."

Naturalhusholdningen var tidlig på 1950-tallet fortsatt viktig. Forslag om innkjøp av en motor-jordfreser tyder på det. Men på grunn av økonomiske betenkeligheter "blev spørsmålet foreløbig henlagt."

Men kvinneforeningen styrket stadig sin økonomi. En utlodning like før jul i 1952 øker kapitalen med nærmere 300 kroner. Førstegevinsten er en hel kilo kaffe. Gevinstlisten forteller ellers om en silkebrikke, en plastikk toilettmappe, et par kjøkkenhansker, tre kg vinterepler, to filleryer, en vélskringle, kjøkkenhåndkler og endelig en silkeunderkjole. Håpet om veltomt og eget velhus er fortsatt drivkraften for å skaffe penger.

Kvinneforeningens protokoller slutter på nyåret 1953. I de par siste referatene bruker sekretæren for første gang fornavn på medlemmene, ikke lenger fru den og den. Varsler dette om større bevisstgjøring fra kvinnenes side? På vellets årsmøte i 1953 blir Gudrun Berg innvalgt i valgkomiteen, trolig det første kvinnelige vervet i velforeningen. Bakerst i protokollen er kvinneforeningens eiendeler listet opp: 6 duker, 1 oppvaskbalje, 24 håndkler, 4 silkeflagg, 20 par kopper, 4 flaggstenger, 1000 loddapper, 2 lange krakker - og helt til slutt 1 formannsklubbe.

Oppgaver nok

Vellet med velstyret i spissen har tidlig på 1950-tallet fortsatt oppgaver nok å hankses med. Det være seg ønsker om et frostfritt sandlager, eller "utfartsveier for ungdommen for å holde adgangen åpen til friluftsområdene før den intense byggevirksomheten i omegnen helt stenger veldistriktet inne." Videre bestiller vellet tre veilys til Dalsveien "mot at vårt vel legger ut halvparten av kostnaden og får igjen penger av SKABO under forutsetning at kommunen betaler den andre halvpart."

Ved skifte av kasserer viser beholdningen kr. 1142.40 på hovedbankbok, husfondet 3121.32, festkomiteens bankbok 321.29 og 317.38 i kontanter - ialt kr. 4902.39, ingen dårlig sum i 1953-kroner.

Likevel er økonomien et hett debatttema. I årsmøtoreferatet fra 1953 opptar debatten om underskuddet fra vellets juletreffest godt over to foliosider. Uenigheten dreier seg mest om festen skulle være for vellets barn eller distriktets barn. Løsningen på saken blir at vellet og kvinneforeningen heretter skulle gå sammen om å arrangere fremtidige juletreffester.

Større enighet er det om at vellet låner kjøpmann Gryttens eiendom til lekeplass ved å slå gresset og jevne ut plassen til bruk som skøytebane om vinteren, og eventuelt få en

Hosleveien som en liten
ansjø midt på 1950-tallet.
Grindastua til venstre og
krysset med Nadderudveien
øst til høyre for uthuset.

sandkasse til fornøyelse for mindre barn om sommeren. Røabanens forlengelse var stadig fremme i veldebatten, også med en viss uenighet innen velstyret. Alternativene er å samarbeide med de nye byggelagene om forlengelsen, eller foreslå en sidelinje fra Jar langs Hosleveien til Haslumkrysset.

Mer realistisk er ønsket om flere drosjer på Bekkestua, og kravet om å få telefonboks på Jar og Bekkestua da dette er svært viktig for beboerne som selv ikke har adgang til telefon på annen måte.

Et annet krav er at kommunen overtar Nadderudveiens øvre del da vellet ikke lenger vil ha noe med denne veien å gjøre som nu blir totalt ødelagt av de store byggelag på Vestre Grav. Vellet hadde påkostet dette veistykket 3000 kroner og "det blev besluttet å sende en skrivelse til byggelagene som benyttet veien til tungtransport, og at disse betaler kr. 2000 for trafikken som har kjørt veien i stykker for vellet." I tillegg fikk sekretæren i oppdrag å skrive et skarpt brev til kommunen.

Forståelig nok ønsket ikke det nystiftede Eikeli vel å betale veikostnadene øverst i Nadderudveien. Striden endte med at Bærum kommune betalte kr.3000, som ekstraordinære bidrag over 3 år.

Men noen måneder senere har velstyret ingen innvendinger mot at bussen får trafikkere samme veistrekning med begrunnelsen at utvidelsen av kommunikasjonene bare er av det gode for befolkningen; dog frasier vellet seg et hvert ansvar for utgifter for vedlikehold etc. av veien. På årsmøtet i 1954 blir det sagt at "vi kunne sette opp en bom og stenge hele greia, kommunen har forbigått oss små, det blir alltid nei. Men kommunen stiller store krav til vår skattesedel. Langs Drammensveien yder kommunen erstatning til de store besidderne der, men når det gjelder oss småfolk skal vi betale alt selv."

I samarbeid med Øvre Stabekk vel besørger vellet støvdempning i Fagertunveien. To bilverksteder i samme vei fører til økt veislitasje, og velstyret mener verkstedene derfor bør betale 150 kroner hver i året. Velstyrets økonomiske sans viser seg også da styret kontakter to av bedriftene i velområdet og får dem til å finansiere trykkingen av årsberetningen.

Men vellet er ingen sparebøsse og har mer enn nok å bruke penger på. Sneplogen av tre var passé, og en ny traktormontert jernplog koster 1600 kroner, som fordeles nokså likelig på fem vel. Plogen blir imidlertid returnert til produsenten da vellet mener at den er konstruert for skogsbrøyting med ujevnt terreng, og således ikke egnet til vårt bruk. Kravet til veiene stiger og høsten 1954 får vellet tilbud på asfaltering til kr. 5.50 pr. kvadratmeter, eller kr. 16.50 pr. løpende meter i tre meters bredde.

Kommunal overtakelse av Fagertunveien og hele Nadderudveien var en sentral velsak i mange år. Overtakelsen skjedde i første halvdel av 1950-tallet og førte til veiutvidelser mot at grunneierne avsto grunn. Et fåtall protesterte mot avståelsene, men fånytttes. På spørsmål om når grunneierne skulle ta ned gjerdene sine, ble det svart at arbeidet blir ikke forsert så hurtig, så det ble tidsnok å tenke på dette når arbeidsfolkene kom med brakkene sine. Grunneierne hadde vondt for å svelge det såkalte repareringskravet på 44 kroner pr. løpende meter gjerdelinje som skjønnsforretningen hadde fastlagt. (Reparere er fransk og betyr å fordele likelig eller forholdsmessig.)

Bussen var etterhvert blitt et vanlig innslag i velområdet. De første par årene hadde alle bussene også billettør, men Schøyens Bilcentraler hadde planer om å sløyfe billettøren på de bussene hvor dette lot seg gjøre. Verre var forslaget

om å øke sprangene fra 10 til 25 øre, noe som særlig ville fordyre lokalbillettene.

Mer positivt var det at bussen gikk over til halvtimesrute like før jul i 1954.

Mot en ny tid

Et nytt arbeidsfelt for vellet var å sikre friluftsområdet Hagabråten mot boligutbygging, i tillegg til turveiene fram til Griniveien og marka. Vellet samarbeidet nært om dette med nabovellene og Grav og Voll idrettslag.

Andre tegn på nye tider er at kvinneforeningens styre foreslår et av sine styremedlemmer som formann i vellets festkomite; kanskje som en følge av at juletreffestene var gått med underskudd flere år på rad.

Varsel om en ny tid er kanskje også klagen over at Nadderud landhandleri brenner avfall og papir i friluft - og klestørken på søndager, som det ble besluttet på årsmøtet i 1956 at velstyret skulle ta seg av og få en slutt på.

Velstyret tar seg klagen ad notam og sender våren 1956 ut dette oppropet til sine medlemmer:

Styret for Nadderud og Vestre Grav Vel har fra flere av Vellets medlemmer mottatt klage over at endel eiendommer presenterer seg i en meget lite tiltalende forfatning.

Etter at styret hadde befaring på Vellets veier den 18. april i år, måtte vi konstatere at disse klager har sin fulle berettigelse. Vi vil også her nevne at flere av beboerne som er Vellets naboer har ved flere anledninger ytret det samme.

Det er en kjensgjerning at den bebyggelse som gror opp rundt omkring vårt vel begynner nå å ta form, og vi ser daglig at disse eiendommer har et ordentlig preg over seg og virker velstelte. Svært mange grunneiere innenfor vårt eget vel har gjennom alle år satt sin ære inn på å holde sine fasader mot veiene ryddige, og det er derfor så meget mer beklagelig at helhetsinntrykket på flere steder blir totalt ødelagt av at det på tomtene ikke holdes det minimum av orden som man burde kunne ønske. Det sier seg selv at de grunneiere som etter beste evne forsøker å bidra til at vårt vel får et pent ansikt utad, blir sjenert av at man på andre eiendommer ikke er fullt så interessert i hvert fall å holde en viss orden på tomtene.

Vi tør derfor be samtlige grunneiere å slutte opp om vår appell om å rette på sjenerende forhold hvor de måtte forefinnes.

Nok et varsel om en ny epoke er at vellet henvender seg til Bærum kommune nok en gang om Nadderudveiens øvre del. Nå ikke med krav om en bedre vei eller vann og kloakk, men om fortau - og "ingeniørvesenet har besvart oss, dessverre negativt."

Halvårsmøtet på Østheim i november -56 viser også nye takter, nærmest en hyggekveld for potensielle nye medlemmer - "og medlemmer som sjelden eller aldri finner anledning til å komme på våre møter." Programmet bød på to filmer, kaffeservering, spørretime med svar fra velformannen - og til slutt aftenens "clou": oppvisning av vellets egen tryllekunstner Bjørn Sørum.

Fra opptoget til kostymerennet på vei til Hagabråten.

Grav og Voll Idrettslag

8. januar 1947 møttes en del personer i kjelleren på Grav skole for å stifte et eget idrettslag innen skolekretsen. Etter noe diskusjon kunne de fremmøtte enes om navnet Grav og Voll Idrettslag, med Arne Winnje som den første formann. Første store oppgaven til det nystartede laget var å skaffe seg idrettsbane. På det tidligere Dølerudjordet - mellom skolen og Østheim - la en fast gjeng ned mye dugnadsinnsats med planering og sprenging.

Resultatet ble en bra bane, men den holdt dessverre ikke målene til approberte fotballkamper. Likevel ble det spilt mye fotball der, nærmest en fortsettelse av den gamle løkkekotballen på Firsprangsetta og andre steder. For datidens utehåndball var grusbanen utmerket - og Grav og Voll hevdet seg godt i håndballseriene. Andre grener var friidrett og ski.

Idrettslaget sto som arrangør av kretsmesterskapet på ski for Asker og Bærum i 1954 med langrenn fra Skytterkollen og hopprenn i Solbergbakken.

Laget sørget for at det ble lys i Hagabråten og anla lysløype i skogen oppover forbi Eikeli, Lønnås og Østerås.

Lysopplegget var en kabel med påmonterte lamper, strukket fra tre til tre.

Vinteren 1962 gikk Øvrevollrennet av stabelen i lysløypa med start og mål foran hovedtribunen på galoppbanen. Hele skieliten stilte til start med Hallgeir Brenden og Harald Grønningen i spissen. Fakler lyste opp de deler av løypa som det ikke var permanent lys i. Utbyggingen i området førte til at lysløypa fikk en kort levetid.

Grav og Voll arrangerte også renn for sine egne, klubbmesterskap og kostymerenn i Hagabråten.

Kostymerennet startet med opptog fra Nadderud Landhandleri (dagens Rimi) med utkleddede deltakere med hornmusikk og høy stemning.

Laget solgte pølser ved alle tilstelninger og arrangementer - og juletrær på veltomta ved Grindastua; noe som ga kjærkomne penger i en slunken klubbkasse. Innsamling av flasker og papir bidro også til å styrke økonomien.

Grav og Voll IL ble bare snaue tyve år gammelt. I 1966 skiftet laget navn til Bæring IL som i 1985 gikk sammen med Hosletoppen IL til Hosle Idrettslag.

Hvor lå limovnen?

Stedsnavn har ofte mangt å fortelle. Liomåsen kommer ikke - som mange tror - av "langt bort i liom." Navnet skriver seg fra limovn, et tidligere mye brukt ord på kalkovn; "limestone" er det engelske ordet på kalkstein. Kalken - eller limet - ble brukt som bindemiddel, en forløper til vår tids sement.

Åsryggene som går fra nord-øst mot syd-vest gjennom Østre Bærum består av kalkstein, mens de lavere dragene inneholder skifer.

Kalksteinen er ganske ren, noe som er en fordel ved kalkbrenning. Kalken er dannet av døde sjødyr og planter som er forsteinet sammen med leire gjennom millioner av år. Pentameruskalken er den viktigste kalksteinsressursen, med navn etter brachiopoden pentamerus. Pene koraller og sjøliljer fra en tid som var varmere enn vår, finnes også i kalklagene.

Utvinning av kalk har lange tradisjoner i Bærum, og kalkovnen er derfor med god grunn valgt til bygdas kommunevåpen. Grav og Nadderud var begge kalkgårder. I Bærum var det hele 62 kalkgårder først på 1600-tallet. Kalken ble solgt og ga bonden kjærkomne kontanter. Akershus festning er bygd med kalk fra Bærum. I følge lensregnskapet fra 1594 til 1629 leverte Grav og Nadderud 100-150 lester kalk hver seg. En lest ble betalt med omlag en riksdaler og utgjorde 16 tønner. Bøndene i Bærum innkasserte rundt 5000 riksdaler fra Akershus festning i løpet av disse 35 årene.

Ved Slependen utenfor Sandvika var det eget tollsted for utskipping av kalk til utlandet.

Innen velområdet kan vi trolig finne spor etter kalkbrudd i en veiskjæring nord på Liomåsen. På åsen videre nordover er det mange skrenter og stup som kan være kalkbrudd, særlig der kraftledningen krysser åsen og Hagabråten friområde. Ved anlegg av den største Øgårdslia-bakken tidlig på 1930-tallet ble det gravet gjennom en slagghaug som trolig stammet fra en kalkovn, nær der det katolske kapellet ligger i dag øverst i Veståsen. En registrering av kalkovner forteller at det også skal ha ligget en "Grav kalkovn" nær krysset Gamle Grav vei - Hosleveien. En tredje "Grav kalkovn" lå like ovenfor Grav gård, i jordekanten litt syd for det gamle almetreet nederst i brattbakken nord på Liomåsen.

Sikre spor etter kalkbruddene og kalkovnene er det vanskelig å påpeke med sikkerhet i dag. Men i veiskjæringer og andre steder er det lett å finne fossiler, enten i løse blokker eller i fast fjell. Fossilene er avstøpninger av sjødyr som levde for 420-450 millioner år siden, i kambrosilurtiden i jordens oldtid.

Grav gård har trolig hatt flere kalkovner. En av dem skal ha stått like ved brattbakken nord på Liomåsen, rett ned for Liomveien 21. Bildet er tatt i 1946 av Fritz Holland/Oslo Bymuseum.

Den nyere tid – mot dagen i dag

Kjøp av tomt og planer om eget velhus var vellets hovedsak sist på 1950- og først på 1960-tallet. Etter vedtak både på ordinært og ekstraordinært årsmøte i 1957 kjøpte vellet tomta mellom Nadderudveien og Gamle Grav vei (Nadderudkroken i dag).

Nadderudjordet rundt 1960 med Nadderud landhandleri, julegrana og veltomta før BP/NOROL-stasjonen kom.

I årsberetningen for 1957 sier velstyret at man har grunn til å være tilfreds med de foreløpige resultater. Prisen for den drøyt 2 mål store tomta var 50 000 kroner. Kr. 10 000 ble betalt kontant til kjøpmann Grytten, restbeløpet skulle betales over ti år. I tillegg kjøpte vellet Haarstads tomt, der Grindastua lå. Arkitekt Franz Vozak i Sandvika ble engasjert, og på årsmøtet i 1959 kunne velstyret fremvise tegninger og en modell. Velstyret foreslo overfor årsmøtet å stifte et aksjeselskap til å drive eiendommen.

Aksjekapitalen ble foreslått til kr. 30 000.

Nadderudjordet vel var interessert i et samarbeid og ble invitert til å tegne aksjer for kr. 10 000. De øvrige kr. 20 000 skulle velmedlemmene bidra med gjennom utstedelse av gjeldsbrev.

Finansieringen av velhuset skulle skje i samarbeid med et oljeselskap med tanke på å bygge en bensinstasjon i tilknytning til velhuset. Vellet innhentet tilbud fra Norsk Brændselsolje A/S og Norsk Caltex A/S som antydte en

Modellen av velhuset studeres inngående av, fra venstre: Finn Stubergh, Kaare Brannsten, Leif Iversen, Helge Arnesen og Reidar Borchgrevink.

innskuddskapital på en kvart million og et lånebehov på drøye halvmillionen. Velstyret valgte Norsk Brændselssolje A/S som samarbeidspartner. Gjeldsbrevene innbragte kr. 5350. I tillegg bidro Lillen Kloumann på Grav gård med kr.1000. Men den helt store bidragsyteren var kvinneforeningen. Foreningen forærete vellet 10 000 kroner, øremerket til dekning av avdrag på den innkjøpte tomt. Regnskapet for velhuset for 1959 viser at vellet også mottok 37 000 kroner fra Norsk Brændselssolje A/S.

Velstyret ga i sin optimisme arkitekt Vozak i oppdrag å utforme anbudsbeskrivelse. I beretningen for 1960 sies det at anbudsinnbydelsen skulle vært utsendt, men at tegningene som var utarbeidet ikke kunne benyttes. Årsaken til dette oppgis å være at "arkitekten hadde fått oppgitt feil kote(høydekurve) fra ingeniørvesenet." Videre sies det at styret foreløpig har besluttet å sløyfe forretningsfløyen da man fikk tilstrekkelig med kontorer i blokken for samlingslokale.

Velhuset med det offisielle navnet A/S Samfundshuset Nadderud ble konstituert på egen generalforsamling 20. februar 1960 med en aksjekapital på kr. 20 000. I følge den innsendte byggeanmeldelsen skulle velhuset gi rom til samlingslokale, styrerom, hobbyrom og lokaler til herrefrisør, lege og tannlege, helst også en folkeboksamling.

Rådmannens nei

Men det går ikke alltid slik man håper og tror her i livet. Så heller ikke for velstyret og A/S Samfundshuset.

Beretningen for 1962 har dette å fortelle:

Ved årsskiftet 1961-62 var alt forberedende arbeide med A/S Samfundshuset Nadderud avsluttet. Det forelå godkjente arbeidstegninger, arbeidsbeskrivelse og det var likedan innhentet anbud på de forskjellige arbeider. Styret tok da opp spørsmålet om finansieringen. Det hadde blant annet i den forbindelse en konferanse med banksjefen i Bærums Sparebank. Det viste seg imidlertid vanskelig med byggelån og konvertering av 1. prioritets pantelån før vi hadde fått tilsagn om økonomisk støtte fra Bærum kommune.

3 av styremedlemmene i A/S Samfundshuset Nadderud, formann Brannsten og herrene Heffermehl og Rønning hadde i den anledning en konferanse med finansrådmann Reegaard. Konferansen var lite positiv. Man fikk det inntrykk at Bærum kommune mente at distriktet var dekket med lokale ved at festsalen på Eikeli skole ble utlånt. Likeledes hadde kommunen planer om opprettelse av et menighetshus som til en viss grad skulle dekke behovet for samfunnshus. Man fant imidlertid å måtte fremme saken for kommunen, og i søknad av 25. juni 1962 ble det søkt om et lån på kr. 300 000 i form av en rente- og avdragsfri 2. prioritets pantobligasjon. Som svar på vår søknad fikk vi beskjed om at saken ikke hadde kommunens interesse.

Stillingen var dermed avklart for Samfundshusets styre, idet forutsetningen for reisning av bygget var at dette fikk støtte av kommunen. En fant da ingen annen utvei enn å måtte avhende tomten. Det var da naturlig at man gjorde henvendelse til Norsk Brændselsolje A/S om salg.

Selskapet var interessert og har kjøpt tomten til en takstpris av kr. 40 pr. kvm til en samlet pris av kr. 95.120. Likeledes fikk en kr. 25 500 til dekning av arkitekthonorar. Etter at kreditorene er betalt gjenstår ca kr. 21 000.

Punktum finale for velhusplanene finner vi å lese i neste års beretning under overskriften Veltomten:

På årsmøtet 1963 ble det vedtatt å oppløse A/S Samfundshuset Nadderud. På selskapets generalforsamling samme år ble selskapet oppløst. Som interimstyre ble valgt Kaare Brannsten, Finn Stubergh og Gudrun Berg. På ekstraordinær generalforsamling 17. desember 1963 ble

selskapet endelig oppløst og melding om slettelse sendt handelsregisteret i Bærum. På samme generalforsamling ble aksjene innløst og overskuddet overlevert Nadderud og Vestre Grav vel.

De eneste planene som ble realisert var BP-bensinstasjonen som kom i 1964, ombyggd og navneendret til NOROL i 1976.

Bekken i rør

Men alt dreide seg ikke om vel- eller samfunnshus i årene rundt 1960. Lukta fra Nadderudbekken hadde vært til sjenanse i mange år. Det var derfor med glede vellet mottok beskjed om den kommunale bevilgning på kr. 92 000 - og at lukkingen ble påbegynt mot slutten av 1957. Omtrent samtidig endret Grønliveien navn til Carl Johnsens vei, oppkalt etter vellets første formann.

Årsmøtet i 1957 vedtok statutter for æresmedlemskap. Året etter ble Carl Johnsen og Karl Stensby utnevnt til vellets to første æresmedlemmer. Carl Johnsen døde noen måneder senere sommeren 1958, nærmere 80 år gammel. Leif Larsen skrev disse minneord i årsberetningen:

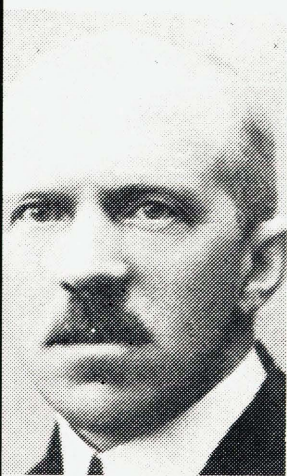
Vellets æresmedlem, Carl Johnsen, avgikk ved døden 14. juli.

Han ble født i 1879 i Idd ved Halden og kom til Bærum i 1911. Alt året etter ble han formann i Nadderud Vel og ved sammenslutningen av Nadderud og Vestre Grav Vel i 1916 ble han det nye fellesvels første formann.

Carl Johnsen var i sine beste år et arbeidsjern av de sjeldne, og han fikk etterhvert en lang rekke tillitsverv som han skjøttet på en utmerket måte. Han var medlem av herredstyret i tre perioder, og i to av dem også i formannskapet. Han var i flere år formann i Bærum Arbeiderparti og leder av partiets kommunegruppe. I kommunepolitikken hadde han også mange andre verv, og han gjorde en stor og god innsats i velarbeidet gjennom mange år, iderik, klok og arbeidsglad som han var.

Her i Nadderud og Vestre Grav vel vil han lenge bli husket som en av våre betydeligste pionerer, og vi lyser fred over hans minne.

Det andre æresmedlemmet, Karl Stensby, døde tre år senere, i 1961. Pussig nok kom også han fra Haldenkanten - og var i likhet med Carl Johnsen medlem av herredstyret i flere perioder. "En av våre betydeligste pionerer," sies det også om han i nekrologen.

*Vellets æresmedlem,
Carl Johnsen.*

*Vellets æresmedlem,
Karl Stensby.*

Sist på 1950-tallet er Nadderudbussen godt etablert, snakket om prøveordning var forlenget glemt. I 1958 er Hosleveien omsider ferdig fram til Nadderudveien. Da henvender velstyret seg til rutebileier Mjelva og foreslår en direkte rute fra distriktet over Hosleveien, Jar og Lysaker til byen. Mjelva sier seg interessert og vil eventuelt opprette holdeplasser ved Grav skole og Bjerkelundsveien. Men samferdselmyndighetene ville ikke tillate busstrafikk på disse veier "på grunn av deres beskaffenhet." Først vinteren 1990, 32 år senere, blir denne ruteforbindelsen en realitet i rushtiden morgen og kveld - og en meget populær sådan da de reisende sparer omlag ti minutter til og fra hovedstaden i forhold til å reise om Bekkestua og Stabekk.

I 1960 ble kollektivtilbudet bedret med åpningen av ny bussrute mellom Eiksmarka og Sandvika. Men tre avganger i timen til Oslo måtte utestå "grunnet vansker med boliger til personalet."

Et drøyt 30-års minne er også protestene mot Fornebu som hovedflyplass, ført i pennen av Bærum Velforbund og Fornebukomiteen.

Velforbundets halvårsmøte i 1959 vedtar en protest mot den store utvidelse av Nadderudveiens nedre del. Frykten for økt biltrafikk og hastighet hadde meldt seg med full tyngde etter at bilsalget var frigitt.

Milepel

I beretningen for 1960 sier velstyret at dette året kan betegnes som en milepel i vellets historie. Bærum kommune hadde besluttet å overta praktisk talt samtlige velveier i bygda i løpet av en treårs periode. Resultatet av beslutningen var at kommunen fra årsskiftet 1960-61 overtok veivedlikeholdet - sommer som vinter av Gamle Grav vei, Liomveien og Odds vei. Men vellet skulle fortsatt ha ansvaret for Østliveien, Parksvingen vest for Fagertunveien samt trappene mellom Hosleveien og Odds vei. Vellet håpet at disse veistumpene ville bli overtatt av kommunen fra og med 1962.

Som en prøveordning var det lagt et såkalt petrolittdekke på Liomveien i 1960. På årsmøtet ble det uttalt at det ikke kunne tenkes noe billigere og bedre holdbart dekke for nettopp velveier.

Velstyret konstaterer også med tilfredshet i 1960 at samtlige

grunneiere har sagt seg villige til å avstå gratis grunn for å føre Fagertunveien fra Parksvingen helt fram til Hosleveien. Likeledes har ingeniørvesenet sagt ja til å lukke Gravbekken oppover Gravjordet fra Hosleveien. Velstyret ber trafikkpolitiet sette opp varselskilt i Liomveien med advarsel om gjennomkjøring i retning Odds vei på vinterføre. Gjennom et sirkulære anbefaler velstyret den renovasjon som utføres gjennom transportformidlingen. Avgiften er kr. 56 pr. år pr. kasse - og endelig henstiller velstyret til sine medlemmer om å holde mest mulig orden på sine eiendommer.

To av velmedlemmene, Hans Steen i Brageveien 3b og Odd Jorde i Fagertunveien 55 blir premiert for sine hager av Bærum skjønnhetsråd. Velstyret gir dem sin honnør, og håper det vil animere også andre velbeboere til å ha det ryddig og pent på sine eiendommer. På årsmøtet i 1963 følger vellet opp henstillingen med lysbildekåseriet "Våre hager", holdt av hagearkitekt Sunde i parkvesenet.

I årsmøteinnkalingen samme året skriver velstyret:

Vellets virksomhet har i de senere år forandret noe av sin karakter. Veivedlikeholdet har i det vesentlige bortfalt, og som det fremgår av denne beretning, har kommunen også begynt å overta veibelysningen. Vellets virksomhet vil på disse områder for fremtiden bli av mer kontrollerende art. Det vil, tross alt, alltid være behov for et organ til å ivareta medlemmenes interesser da det til enhver tid vil dukke opp problemer som krever en samlet opptreden.

Behov er det også for informasjon. Vellet får tilbud om gratis veltavler, utstyrt med papirkurver - mot en liten reklame for et forsikringsselskap.

Eksempler på at veloppgavene endrer seg over tid, er to sammenkomster vellet arrangerer våren og høsten 1963. En konsulent fra Jotun fabrikk kåserer om maling inne og ute, og arkitekt Birketvedt fra reguleringsvesenet snakker om ski- og turveier ut fra vårt distrikt. Noen år senere kåserer kommunens løypeinspektør Birger Ruud over det samme tema. Velstyret klager over oppslutningen på møtekveldene, og sier at vi vil så innstendig vi kan oppfordre våre medlemmer til å vise større interesse for vellets arbeide ved å slutte opp om våre møter.

Men velstyret klager ikke over økonomien. Regnskapet for 1963 viser en beholdning på nesten 25 000 kroner. Vel 20 000 skriver seg fra innløsning av aksjer i det påtenkte A/S Samfundshuset. Året etter blir kr. 10 000 tilbakeført til

kvinneforeningen som sier at pengene er fastlåst til tomtefondet på samme måte og betingelser som før, og de kan ikke brukes til noe annet uten medlemmenes enstemmige samtykke. Kvinneforeningen beretter videre at de har ydet kr. 100 til vellets juletreff, at de har sendt blomster til de forskjellige anledninger, at medlemstallet er 71, hvorav 11 medlemmer er over 70 år, at tilslutningen til møtene kunne vært langt bedre - og endelig at samarbeidet i styret har vært meget godt.

Dalsveien med

I 1964 fikk vellet en vesentlig tilvekst. Hele 20 beboere i Dalsveien meldte seg inn og økte medlemstallet til i alt 173, fordelt på 165 grunneiere og 8 leieboere, som betalte henholdsvis kr. 20 og kr. 10 i årskontingent. I noen beretninger er det anført at medlemmer over 70 år, enker og uføre betaler halv eller ingen kontingent. Kontingenten har gjennom alle år vært vellets hovedinntekt. I 1957 gikk kontingenten inn med 100% uten noen form for restanser. Gjennom mange år viser årsberetningene en fortegnelse over alle grunneiere. De som ikke er medlemmer har fått en * etter navnet. Trolig har ikke dette vært bare populært, for rundt 1960 er stjernemarkeringen sløyfet i beretningen. Snaue ti år etter blir markeringen innført igjen, men da er det velmedlemmene som er uthevet med *.

Velstyret viste også evne til å få inn penger på annet vis. Fra sist på 1950-tallet hadde forsiden på årsberetningene i mange år en oppteignelse over firmaer i distriktet som dekket trykningsutgiftene på 3-400 kroner.

Selv om kommunen hadde overtatt mange av vellets tidligere oppgaver, var det midt på 1960-tallet fortsatt nok av oppgaver å bruke vellets midler på. Kommunen overtok vedlikeholdet av veilyset, men Bærum Elektrisitetsverk sier i et brev til vellet at vi vil spesielt be om at medlemmene i vellet ikke må begynne å ringe til E-verket om mørke lamper.

Oppsetting av nye lamper var fortsatt vellets ansvar, men kommunen ville refundere halvparten av utgiftene. En fornyelse av veilyset i Dalsveien, Liomveien, Odds vei, Østliveien og i trappene mellom Hosleveien og Odds vei var kostnadsberegnet til 11 000 kroner. Hele vellet ville da få et tidsmessig veilyset, og beretningen i 1965 forteller at de siste årene har vi ikke hatt noen lampekusing på våre veier, da

de nye kvikksølvlampene ikke er så lett å få has på. Tradisjonen tro ba vellet kvinneforeningen om økonomisk støtte til veilysprosjektet. Men kvinneforeningens årsmøte sa nei da deres kapital var låst til tomtfondet - og "på grunn av manglende interesse og sviktende tilslutning til møtene har vi liten inntekt av loddsalget." Vellet berger økonomien godt likevel med en kapital på 12-15 000 kroner, men på søknadskjemaet til kommunen er formuen (og gjelden) oppgitt til kr. 0.

Årsmøtet i 1964 vedtok - etter å ha sunget Bærumssangen - å opprette et hjelpefond med midlene fra velhuset som startkapital. Vellet skulle kunne låne av fondet "i påkommende tilfelle."

Påkommende tilfelle kunne kanskje være ulike markeringer og jubileer. 17. mai 1964 var det 150 år siden Norges grunnlov så dagens lys. Vellet arrangerte fest på Østheim med 50 deltakere - og med egen prolog for dagen.

Vellet 50 år

To år etter var det større ting i gjære, iallfall for Nadderud og Vestre Grav vel. De første 50 år skulle markeres og feires. Tidlig i februar sender vellet pressemelding til Asker og Bærum Budstikke og påpeker at vellet de siste 15-20 år har gjennomgått en rivende utvikling i forbindelse med den store ekspansjonen i distriktet. Praktisk talt samtlige veier er asfalterte og har tidsmessig belysning.

Hovedmarkeringen av jubileet var festen på Strand lørdag 12. februar året 1966. Et eget hefte med festsanger var trykt for anledningen, med Velkommen til bords, Hyldest til vellet og Hyldest til kvinneforeningen, Damenes Sang for den tvilende Adam - og endelig Tacca for mati.

To av nestorene i vellet, Bernhard Andersen og August Mathisen ble utnevnt til æresmedlemmer.

Det 50. årsmøte gikk av stabelen lørdag 5. mars uten de helt store avgjørelser og vedtak. Men årsmøtet vedtok enstemmig at "vedkommende som måker trappene denne vinteren spesielt burde få 100 kroner ekstra betalt på grunn av den store snemengden."

Mot slutten av 1960-tallet asfalteres fler og fler av veiene i velområdet. I Parksvingens vestre del blir kostnadene på kr. 3300 delt likt mellom kommunen og vellet, som igjen får refundert kr. 665 av grunneierne. På Liomåsen er velstyret i tvil om "Liombakken" ville bli for glatt og foreslår overfor

Velstyret ved 50-års jubileet i 1966; foran formannen Kaare Brannsten, flankert av Astrid Strandenæs (til venstre) og Bjørg Solhaug. Bak fra venstre: Einar Haslund Pedersen og Finn Stubergh.

ingeniørvesenet en singelbetont asfalt. Om Østliveien er styret av den oppfatning at trafikken er så minimal at fast dekke ikke skulle være nødvendig.

Forøvrig er det støy- og ikke støvplagen som opptar velmedlemmene mest etter hvert, særlig de som bor langs Nadderudveien. Vellet maser på politiet om fartsbegrensning i Nadderudveien og viser til at det på årsmøtet i 1964 ble hevdet fra flere hold at det ikke var uvanlig å se biler med en fart på opptil 100 km/t. Da Nadderudveien mangler fortau er fotgjengerne, både barn og voksne, jaget vilt. Vellet får til svar at Veidirektoratet arbeider med nyvurdering av fartsbegrensning på de store gjennomfartsveiene inn til Oslo.

Betenkelig å skilte

To år etter, i 1966, uttaler ingeniørvesenet i Bærum kommune at det er meget betenkelig å sette opp hastighetskilt her, da det uvergelig vil føre til skilt i nærsagt alle veier i bygda. Det må bli politiets sak å påse at motorvognlovens bestemmelser om hastighet overholdes.

Uttalelsen fra ingeniørvesenet er foranledningen til at et velmedlem i november 1968 ber stortingsrepresentant Jo Benkow fremme et grunnlagt spørsmål i Stortinget for å få fortgang i spørsmålet om fartsbegrensning i Nadderudveien. Med Leif Larsen og Aage Solhaug som talsmenn tar grunneierne i Fagertunveien opp med kommuneingeniøren spørsmålet om forlengelse av vannledningen nedover veien fram til Carl Johnsens vei. I utgangspunktet ville kommunen at grunneierne skulle betale 20% av kostnadene, i alt kr. 18 400. Beretningen forteller at intet mer er gjort i denne sak da grunneierne stort sett har vist en negativ innstilling. Enden på visa er at formannskapet høsten 1969 bevilger kr. 92 000 til fremføring av en 6"(tommers) vannledning og en 9" overvannsledning. For tilknytning til vannledningen fastsatte formannskapet en ekstraordinær tilknytningsavgift på kr. 2500 i tillegg til vanlig tilknytningsavgift. Hvor bussen skulle gå, var også en sak som opptok mange velmedlemmer. For beboerne øverst i Nadderudveien og nord på Liomåsen var det ønskelig at bussen fortsatte å gå Nadderudveien og Dyrefaret. Men et brev fra trafikkutvalget i Bærum kommune våren 1967 forteller at fylkestrafikksjefen i Akershus har bestemt at den midlertidige trase blir Nadderudveien - Hosleveien - Øygardveien - Wilh. Wilhelmsens vei. Vellet uttaler også misnøye med overfylte busser. I svaret fra Bærums Forenede Bilruiter A/S (BFB) heter det at "rushtrafikken er ofte vanskelig å beregne. Det er ingen direkte fare forbundet med noen ståplasser for meget, i det både vognen og gummien er garantert for en høyere belastning enn det sertifiserte passasjertall tilsier." Svaret fra BFB fører til spørsmål fra vellet om busselskapet virkelig mener at bussene kan ta med flere passasjerer enn det antall de er registrert for. BFB svarer at så ikke er tilfelle, men bussene vil ikke bryte sammen da vogntypen kan sertifiseres for 8 tonn, men er godkjent bare for 7 tonns akseltrykk på grunn av broene. Sist på 1960-tallet meldte spørsmålet seg om kommunikasjon ikke bare på bakken, men også gjennom eteren. Kravet om et utvidet TV-tilbud hadde meldt seg for fullt. Velstyret hadde innhentet tilbud fra Norske Fjernsynsantenner A/S på kr. 400 pr. husstand. En forespørsel til velmedlemmene hadde gitt 62 positive svar. Fellesantennen skulle plasseres på tomte til Melvin Simonsen øverst på Liomåsen. Luftkabelen måtte strekkes fra hus til hus, noe ikke alle

grunneierne sa seg villig til. Velstyret overlot saken til et privat antennefirma som fikk de nødvendige tillatelser til strekkingen av kablen husimellom.

Naboprotest

Velområdet er et typisk villaområde. De få bedriftene er små og til relativt liten sjenanse for nabolaget. Sist på 1960-tallet var det forslag om bruksendring og utvidelse av industribygget i krysset Nadderudveien - Odds vei, tidligere Brødrene Grimsruds stålverfabrikk. Fra nabohold ble det protestert iherdig på den foreslåtte utvidelsen på 70 kvm og påpekt at "eiendommene rundt er beheftet med klausuler som for normal villabebyggelse. Det er derfor en alminnelig oppfatning blant stedets beboere at fabrikkens ikke skulle vært oppført i det hele tatt."

Videre sier naboene i sin protestuttalelse:

Forøvrig må det være åpenbart for enhver at eiendommene i strøket har relativt sett sunket vesentlig i omsetningsverdi som følge av at fabrikkens ble bygget og senere er blitt påbygget gjentagne ganger. Ved siden av dette uholdbare forhold må bemerkes de generelle ulemper som nødvendigvis følger med bygninger av denne art, så som støy, stor trafikk, mulig lukt, uskjønne omgivelser etc. Den eksisterende bedrift er vel et forhold som må aksepteres som et uforanderlig faktum, men en må på det mest bestemte protestere mot en hver form for ytterligere utvidelse av fabrikkens uansett den fremtidige anvendelse av bygningene.

Bygningssjefen foreslo overfor bygningsrådet at bruksendringen til lager og kontor godkjennes, men at tilbygget ikke godkjennes. Etter en befaring fattet imidlertid bygningsrådet i møte 23. januar 1969 vedtak om at et enetasjes utbygg tillates oppført i to etasjer. Tretaket langs forsiden må fjernes. Fasadene må pusses opp, og det må opparbeides 15 biloppstillingsplasser.

Rundt 1970 fikk vellet mange nye naboer - og et nytt nabolag. Innflytterne på det nedre og øvre Gravfeltet hadde stiftet sin egen velforening og hadde foreløpig tatt navnet Vellet for Grav gård. Kommunen hadde ingen innvendinger mot nyetableringen, forutsatt at en ble enige med nabovellene om grensene og velnavnet. Vårt vel foreslo i sitt svar at navnet ble endret til Hagabråten vel, som også ble resultatet.

Flere protestskriv

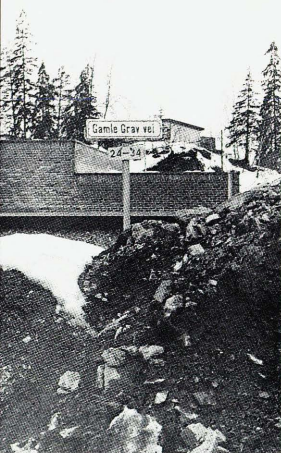
Utbyggingen av Gravjordet førte til at Gamle Grav vei ble stengt for gjennomkjøring, med innkjøring fra Hosleveien på to steder med gangvei i mellom. Oppmålingsvesenet foreslo at veien vestover fra Fagertunveien til Hosleveien skulle endre navn til Severin Svensens vei, etter den tidligere mangeårige formann i vellet. Beboerne i denne folkerikeste delen av veien fant forslaget uakseptabelt og samtlige underskrev et protestskriv til oppmålingsvesenet med denne ordlyd:

Gamle Grav vei er den gamle veiforbindelse mellom Grav gård og Nadderud gård. Veien gikk tidligere sammenhengende fra Gimleveien ved Grav skole til Nadderudveien. Etter anlegg av Hosleveien og utbygging av Gravfeltet med forlengelse av Fagertunveien er Gamle Grav vei oppstykket i tre deler. Oppstykkingen fører daglig til feilkjøring - spesielt i forbindelse med kolonialforretningen i Gamle Grav vei 28 og Steinerskolen på Grav gård. Det synes derfor riktig å foreta en navneendring av en eller flere deler av Gamle Grav vei. Underskriverne av dette brev representerer ca. 20 familier i Gamle Grav vei fra nr. 15 til 23. Vi finner det naturlig at navnet Gamle Grav vei bibeholdes for denne veistrekning da en eventuell navneendring vil berøre de langt fleste personer på denne veistrekning. Forslaget om Severin Svensens vei finner ingen av underskriverne å kunne godta.

Protesten ble tatt til følge. Den østre delen fikk navnet Grav gårdsvei, midtpartiet fortsatt Gamle Grav vei (med snudd nummerering) - og veistumpen lengst mot syd-vest ble hetende Nadderudkroken med innkjøring fra Nadderudveien. Forslaget på Gravkroken ble på folkemunne til "Avkroken". Innehaveren av Nadderud Dagligvare fant kanskje dette navnet dekkende da han mente at veistengingen gikk utover omsetningen.

En annen meningsytring fra medlemshold tidlig på 1970-tallet gjaldt gressklippere. Et medlem mente at velstyret burde gå ut med en henstilling under overskriften *Støy fra gressklippere.*

Gressklippere med og uten motor lager en del støy. Vi foreslår derfor at vellets medlemmer søker/prøver å bruke klipperne samtidig, f.eks. i tiden kl. 18-21 mandag til fredag - og at man unngår å bruke klipperne lørdag, søndag og alle helligdager.

Oppdelingen av Gamle Grav vei i tre veistykker medførte problemer og underskrift-aksjon.

Et annet medlem spør om vellet akter å engasjere seg i medlemmenes kamp mot de nye skattetakster myndighetene vil innføre vedrørende våre eiendommer. Videre vil medlemmet vite om vellet har planer om en aksjon mot regjeringens forslag om forkjøpsrett ved salg av boliger og leiligheter. Fra velstyret blir det svart at dette er en sak for Bærum Velforbund. Medlemmet forsøker å få saken opp på velforbundets årsmøte, men forgjeves, og melder seg ut av vellet i protest.

Nok en henvendelse til velstyret kommer fra ti av beboerne i Dalsveien som viser til diverse paragrafer i naboloven og sier at "skråningen nedenfor husene i Bankveien med årene har vokset seg temmelig tett. Særlig er de store trærne på toppen av skråningen blitt så tette i kronen at våre hager legges i skygge de beste timene av ettermiddagen." Velstyret svarer at saken er forelagt formannen i Eikeli vel som fant det vanskelig å aksjonere i en slik sak. Velstyret henstiller til den enkelte grunneier i Dalsveien som er sjenert av trærne langs Bankveien å ta saken opp med sine respektive naboer. Styret mener at en slik kontakt ville være den beste måten å få saken løst på.

En nyskapning i velregi var våropprydningen i 1970 med kommunal støtte på 500 kroner. Velstyret regnet den gang med at aksjonen vil bli årviss, noe den også har blitt.

Verveaksjon – bli medlem!

Medlemstallet i vellet har steget jevnt og trutt gjennom årene og var ved inngangen til 1975 ialt 184, fordelt på 177 grunneiere og 7 leieboere. Medlemsoversikten viste at det var over 70 ikke-medlemmer. I forbindelse med årsmøteinnkallingen fikk alle potensielle medlemmer tilbud om medlemskap:

Av vår grunneierfortegnelse går det fram at vi savner Dem som medlem. Til Deres orientering kan vi opplyse at Bærum velforeninger ivaretar distriktenes og beboernes interesser bl.a. overfor myndigheter såsom Bærum kommune. Medlemskap i vellen er således til hjelp for den enkelte så vel som for distriktet i sin helhet. I de årene vellen har eksistert, har de løst mange og store oppgaver. At Bærum i dag stort sett har gode asfaltdekkende veier og bra veibelysning, skyldes ikke minst vellenes innsats. Selv om vellenes tidligere oppgaver i dag for det meste er

løst, viser det seg at det alltid er behov for et vel. Skal imidlertid vellene makte å fylle sin oppgave i framtiden, forutsetter det en størst mulig oppslutning blant distriktets beboere. Vellenes betydning som bindeledd mellom bygdens beboere og kommunen viser seg bl.a. ved at i den senere tid er medlemskap i enkelte vel gjort obligatorisk. Kontingenten er kr. 20 pr. år i vårt vel. For pensjonister og leieboere kr. 10. Det ville glede oss å se Dem som velmedlem!

Verveaksjonen førte til 20 nye medlemmer, og medlemstallet var ved årsskiftet 1975-76 205 betalende medlemmer, for første gang over 200.

Noe senere finner et medlem det etisk betenkelig å innta en fortegnelse over grunneiere som ikke er medlemmer. Videre foreslås det at ektefeller likestilles i medlemslisten, som en følge av det nettopp passerte kvinneåret 1975.

Et eksempel på vellenes fortsatte berettigelse er en klage fra vellets årsmøte til formannskapet på renholdet av fortauene i vinterhalvåret. Vellet uttaler at "hvis veibudsjetet er så stramt, må vi forlange at brøyting av fortauene får en så høy prioritet at det kan være mulig for veivesenets administrasjon å gi fotgjengerne en mulighet til å benytte fortauene. Det er særlig barn og eldre som blir hardest rammet av de forholdene som var i vinter, og vi har flere eksempler på at eldre mennesker kviet seg for å gå ut." Veloppgavene har selvsagt endret seg over tid. Kommunen har på mange måter blitt "det store vellet." Men høsten 1975 finnes fortsatt to velveier innen området: nord-vestre delen av Parksvingen med 144 meter og Østliveien med 96 meter, i tillegg kommer 20 løpemeter trapper - alt i følge veivesenet. Søknadsskjemaet fra vellet for 1977 er utfylt med en samlet veilengde på 650 meter og 30 trappemetere. Kommunen vil overta snøbrøytingen på velveiene, men reduserer velbidraget med det brøytingen koster.

Midt på 1970-tallet fremkom det tanker og planer om å erstatte de nærmere 60 vellene i Bærum med 20 grendeutvalg, inspirert av de politisk valgte bydelsutvalgene i Oslo. Vellet sier i sitt svar til velforbundet et klart nei til forslaget:

"Prinsipielt avvises tanken om å gjøre vellene om til grendeutvalg. Vi mener at vellene arbeider godt som de gjør i dag. Vellet har en relativt bred tilslutning av beboerne i distriktet. Selv om vårt vel i likhet med andre i det vesentlige har vært beskjeftiget med istandsettelse av veier

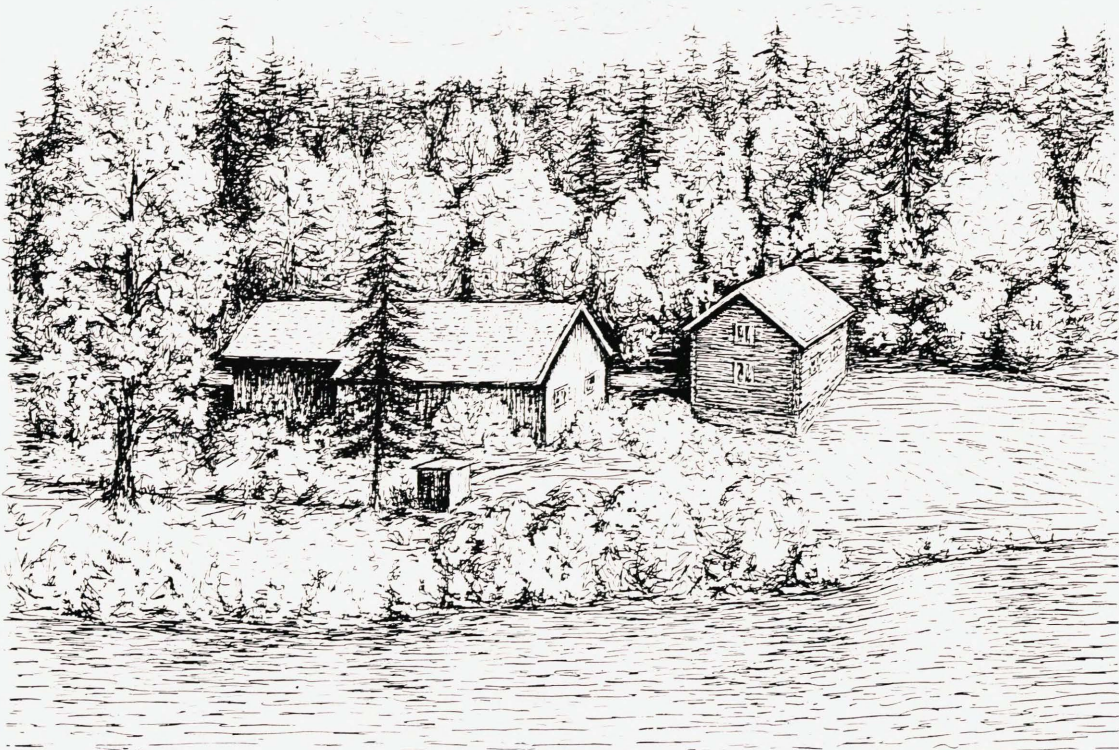
og veily, har man i den senere tid vært opptatt av andre saker av felles interesse: friområder, trafiksikkerheten på våre veier, og også med bygging av samfunnshus m.v." Vinteren 1976 feirer vellet 60 år og får i gave fra kvinneforeningen skjønne lysestaker og en artig gong-gong, som "vi skal gonge på under alle våre fester", i følge takkebrevet.

Generende hestehold

Gjennom sine første 60 år hadde velområdet endret karakter fra bondeland til villabebyggelse. Så sent som i 1976 var det likevel fortsatt hestehold på den tidligere husmannsplassen Sand, i dag Hosleveien 20. I et brev til helserådet i Bærum skriver velstyret:

Den gang Bjarne Haug levde og var bosatt på eiendommen var Hosleveien ikke bygget. Heller ikke var gjennombruddet av Fagertunveien foretatt. Det var således ingen villabebyggelse i den nærmeste omegn. Bjarne Haugs grisehold og hans ene hest genererte derfor ingen.

Plassen Sand

I dag er forholdene helt anderledes. Gjennombruddet av Fagertunveien og byggingen av Hosleveien har resultert i et regulert område med omfattende villabebyggelse. Man kan derfor ikke trekke sammenligninger med de tidligere forhold og dagens.

Vi finner derfor det må være god grunn for naboene å klage på et slikt generende hestehold og at deres forlangende om at hestene må fjernes, har vår fulle støtte. Av hensyn til at det nå går mot vår og varme og at forholdene da blir forverret, vil vi be om helse rådets bistand til at hesteholdet opphører.

Tidligere er nevnt at kvinneforeningen fikk tilbake sine 10 000 kroner som var investert i det påtenkte velhus. Midlene var låst fast i et tomtfond. Våren 1977 opphevet et ekstraordinært årsmøte i kvinneforeningen denne

Markering av kvinneforeningens 60-års dag i 1978. Fra venstre: Kirsten Stensby, Gudrun Berg, Mary Sørum, Gerd Solhaug, Åshild Haslund Pedersen, Ellen Arnesen og Marie Karlsen.

bestemmelsen. Kvinneforeningen ønsket å gjøre mer for sine medlemmer og til foreningens beste.

På vellets årsmøte ble det foreslått å undersøke muligheten for at foreningene samlet går inn for et felles fond for distriktets eldre. Kort tid etter skriver Østre Grav vel til sosialrådmannen og foreslår Østheim ved Grav skole som eldresenter. Henvendelsen støttes av vellene rundt:

Nadderud og Vestre Grav, Øvre Stabekk, Ringstabekk og Voll vel.

Men pensjonistene sitter ikke på baken og venter på fondsmidler eller eldresenter. I regi av kvinneforeningen - og med pengestøtte fra vellet - drar de på årvisse turer, i 1977 til Larkolien på Østfoldkysten. Som gjengjeld støtter kvinneforeningen vellet med bidrag til juletreffestene.

Trafikken øker

For vårt vel, som for andre vel, har trafikkspørsmål og trafikkproblemer økt i takt med trafikkøkningen. Mange års mas om fartsreduksjon i Nadderudveien førte fram i 1970 med innføring av 50- og 60 km/t soner. Året etter meldte vellet seg inn i den nystiftede Asker og Bærum

Trafikksikkerhetsforening. I følge et opprop til vellene er foreningens hovedoppgaver:

- sikrere skoleveier
- utbedring av trafikkfeller
- trafikkundervisning i skolen
- bedre informasjon til trafikantene
- økt politikontroll
- flere fortau, sykkelstier og busslommer
- bedre skilting, belysning og siktforhold

Trafikken har også krevd sine ofre i vårt distrikt, i alt fire, alle barn/ungdom. Første offeret var en 11-års gutt allerede i 1939. Han døde av hodeskader etter fall fra sykkel på utfor skråningen i Nadderudveien, omtrent i dagens kryss med Hosleveien. En 5-åring ble påkjørt av bil utenfor sitt hjem i Nadderudveien 29 i 1969. I 1971 omkom en 21-åring på motorsykkel i krysset Nadderudveien - Hosleveien, og en 14-årig jente på sykkel ble påkjørt i krysset Parksvingen - Bjerkelundsveien i 1974.

Etter henvendelse fra blant andre vårt vel ble Parksvingen stengt for utkjøring på Bjerkelundsveien.

Noe senere ble Bjerkelundsveien som en prøveordning for et

år skiltstengt for gjennomkjøring. Dette førte til kraftige reaksjoner fra beboerne i Fagertunveien og Nadderudveien som mente at trafikken ville øke merkbart på disse to veiene. Vellet etterlyste trafikktegn i en henvendelse til veivesenet - og ville komme nærmere tilbake til saken etter at prøveåret var omme og de nødvendige fakta forelå. Skiltstengingen av Bjerkelundsveien er opprettholdt. I ettertid kan vi bare fastslå riktigheten i påstanden om at intet blir mer permanent enn provisorier og prøveordninger.

Lekeplasser – ikke behov

Et virkemiddel for å redusere trafikkkfaren er tilbudet til barn og ungdom om aktiviteter på trafikksikre områder. Lekeplasskomiteen i kommunen foretok en registrering av eksisterende plasser og behovet for nye lekeplasser i 1978. I sitt svarbrev sier vellet:

Innen vellets område er det såvidt vites kun to lekeplasser. Den ene ligger i enden av Dalsveien, den andre i Ola Valdris vei.

Vellet antar at det ikke er behov for ytterligere lekeplasser/lekeområder innen vellet. Heller ikke antas det å være behov for en omlegging av de eksisterende lekeplasser. Grunnen til det er at det innen de omkringliggende vel er flere store lekearealer som benyttes av barn innen vårt vel. Det tenkes da særlig på Hagabråten, Bjerkelunden, området ved Grav folkeskoles

Lekeplassen i Dalsveien er mye brukt av barna i området.

idrettsbane samt Eikeli videregående skoles idrettsbane. Dessuten bør nevnes at bebyggelsen innen vellet i alt vesentlig er eneboliger med tildels store hager hvor barna leker. Også dette skulle tilsi at behovet for nye lekeplasser ikke er tilstede.

Nybygget til Bedriftsøkonomisk Institutt (BI) sist på 1970-tallet bidro til økte trafikkproblemer, særlig med bilparkeringen. Vellet sier i et brev til BI høsten 1979 at vellet ikke kan tolerere at skolens elever parkerer sine biler på offentlige veier i distriktet.

Etter diverse møtevirksomhet og brevskrivning fra flere hold havnet saken i bygningsrådet som våren 1980 samtykket i at BI fikk en prøvetid fram til årsskiftet 1980-81. Videre anmodet bygningsrådet de berørte organer om å iverksette de tiltak som det ble oppnådd enighet om. Et av tiltakene var at fartsbegrensningene i Nadderudveien skulle utredes, og at veisjefen skulle ta saken opp med statens veimyndigheter. Videre skulle veisjefen besørge oppmerking av fotgjengerovergang i krysset Nadderudveien - Hans Burums vei.

Gamle Grav vei sett fra Gravjordet mot Gravbakken og Gravgården tidlig på 1900-tallet.

Velveiene og deres navn

Velområdet er drøye to kilometer langt og i gjennomsnitt snaue kilometeren bredt, altså rundt to kvadratkilometer i areal. Innen dette området finner vi alt 15 veier, når vi regner med Brageveien og Grav gårdsvei, som begge er "grensetilfeller" mot nabovellene.

Bærum kommune utga i 1981 en liten bok "om Bærums veier - hvor de går, hva de heter og hvorfor." I tillegg har Dagfinn Aass skrevet en serie i Budstikka om "Historien bak navnet", der også flere av vellets veier er omtalt.

Nadderudveien strekker seg gjennom hele vellet, er fylkesvei og har den klart største trafikken. Veien har naturlig nok fått sitt navn fra Nadderud gård. Nadde var tidligere et mannsnavn, men opprinnelsen kan også være Naddi (av nadr) som betyr pigg eller spiss - eller gnadre som var et høylydt uttrykk for misnøye.

Endelsen -rud betyr rydning og tyder på at Nadderud er en av mange middelaldergårder i Bærum.

Hosleveien er også fylkesvei og deler velområdet i en søndre og en nordre del, omlag slik vellet var delt opprinnelig i et Nadderud vel og et Vestre Grav vel.

Hosleveien var påtenkt som gjennomgangsvei til Gamle Ringeriksvei ved Haslum skole; veinavnet ville da passet noe bedre geografisk.

Fagertunveien skriver seg fra eiendommen Fagertun der Bekkestua butikksenter ligger i dag. I en stor toetasjers trebygning var det både skole, danselokale og andre virksomheter. Fagertun skole var fra 1902 til 1906 en forløper til Stabekk folkeskole. Alle barna i "typebyen" Egne Hjem førte til krav om en ny skole. Før hadde skolebarna i distriktet gått på Haug skole ved Griniveien. Østre Bærum kooperative selskap kjøpte Fagertun i 1907 og drev samvirkelag der til rundt 1970 da bygningen ble revet, senere erstattet av S-laget og dagens Mega.

Brageveien har sin opprinnelse i norrøn mytologi. Brage var skaldeguden, i likhet med sin far Odin. Vi finner ordet igjen i et brageløfte, i norrøn tid et høytidelig løfte om å utføre et storverk, avgitt idet en tømte bragebegeret. I vår tid brukes uttrykket "politiske brageløfter" mer negativt om for store løfter.

Carl Johnsens vei er oppkalt etter vellets første formann og æresmedlem. Johnsen kjøpte tomt i Bærum allerede i 1909 og livnærte seg og sine som brødkjører, senere som kjellermester i Bærums Øl- og Vinsamlag som gikk over til Vinmonopolet. Veien het opprinnelig Grønliveien etter eiendommen Grønlia i krysset med Fagertunveien.

Parksvingen grenser mot friområdet Bjerkelunden og har (trolig) sitt navn fra denne parken.

Ola Valdris vei er i følge "Bærums veier" oppkalt etter Ole Halvorsen, eier av Nadderud gård. Han gikk under tilnavnet Ole Waldres.

Andre kilder oppgir annen bakgrunn for navnet.

Halfdan Jønssons vei har sitt grunnlag i både norsk krigshistorie og fagforeningshistorie. Jønsson døde som NN-fange (Nacht und Nebel, natt og tåke) i tysk krigsfangenskap vinteren 1945. Han var medlem av Hjemmefrontens ledelse og en kjent fagforeningsformann; omtalt i Aftenposten etter frigjøringen og i bokverket "Norge i krig". Jønsson var bosatt på Jar.

Nadderudkroken og *Grav gårdsvei* er vellets nyeste veinavn, etter oppdelingen av Gamle Grav vei.

Gamle Grav vei er den gamle ferdselsveien mellom gårdene Grav og Nadderud (les om "bispeveien" side 111).

Grav-navnet kommer av fordypning, senkning. Av norrøn opprinnelse i likhet med grop og grøft.

Liomveien, (se side 88).

Østliveien - egentlig Østlieveien. Familien Østlie bodde i Vestre Grav vei (Odds vei i dag). Fra Østlies hus gikk det en liten vei som krysset Nadderudveien og fortsatte i dagens Østlivei.

Dalsveien har navn etter dalføret fra Eikeli nedover mot Nadderud-dammen, trolig samme opprinnelse som Dalenga (ved NKI-bygget).

Odds vei (se side 67).

Da bispen red her forbi

For snart 400 år siden, nærmere bestemt 2. september 1594, la Oslobispen Jens Nilsson ut på en lang visitasreise - gjennom Oslo og Bærum, og videre fra Lommedalen over Krokskogen til Ringerike og derfra til Hadeland og Toten. Hele ferden ble nedtegnet av bispens skriver Oluf Børgesson.

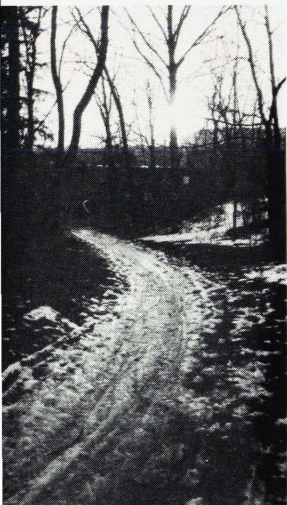
Visitasfølget krysset Lysakerelva - datidens Fåd som betyr grense - like ovenfor Granfossen ved Lysaker. Videre red de forbi gårdene Jar og Vold . . . *saa derfra i vester 5 eller 6 piilskud offuer en liden skoug til en gaard heder Graff liggendis vdi en dal, 1 stenkast fra weyen paa den høyre haand. Men paa den venstre haand haffde vi en gaard kalles Nadderud, i suduest fra Graff 3 eller 4 piilskud, sa reiste wi derfra i vester 1/3 aff en fiering til en gaard heder Hasle . . .*

Den gode skriver Oluf sier ikke i klartekst at følget red via Nadderud til Hosle, selv om teksten med litt godvilje kan tolkes derhen. Men ettersom Nadderud er nevnt, er det mest sannsynlig at de red den veien - og ikke opp brattbakken nordnord mot Liomåsen og skauleis fram til Hosle. Denne mindre sannsynlige teorien har gitt navn til Bispeveien. Men begge veialternativene går gjennom vårt velområde.

Dersom bispefølget dro fra Grav forbi Nadderud til Hosle, fulgte de den gamle gårdsveien ned Gravbakken, videre langs dagens Gamle Grav vei, forbi Grindastua med vår tids bensinstasjon og langs aluminiumsgarasjene og plassen Heimtun mot Nadderudgården. Den best bevarte delen av denne "bispeveien" er turveien fra garasjene ned mot NKI-bygget i Dalenga.

Like øst for Hoslegårdene påviste folk fra Riksantikvaren i 1986 at gårdsveien fra Nadderud forbi Gamle-Ommen til Hosle trolig er en middelaldervei. Samme alder må det være på gårdsveien mellom Grav og Nadderud da disse veistykkene er deler av den gamle hovedveien gjennom Bærum retning Lommedalen og Ringerike - altså bærer Gamle Grav vei sitt navn med rette.

Hvor gammel veien er, kan ingen si med sikkerhet i dag. Historikerne mener Grav gård er ryddet i yngre jernalder, før år 1050 - enten i merovingertiden mellom år 600 og 800, eller i vikingtiden mellom 800 og 1050. Nadderud er som de fleste andre -rudgårder trolig fra middelalderen, 1050-1500. I middelalderen ble også Nadderud-plassene Ødegården, Presterud og Bjellum ryddet - og plassen Almeli under Grav.

Den trolig best bevarte delen av bispeveien - i dag gangvei fra Halfdan Jønssons vei ned mot NKI-bygget.

Et kristelig og rettferdelig arveskifte

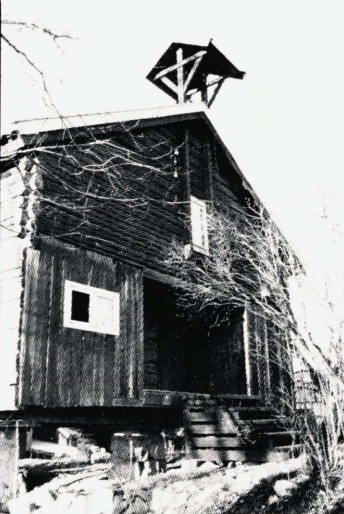
11. september 1695 - for nær 300 år siden - var det skifte på Nadderud gård etter "Dend erlige og gudfrygtige Danne Qvinde Karen Jensdatter". Boet skulle deles mellom hennes etterlatte mann Gunder Nielsen og "deris tilsammen Auflede børn", tre sønner og tre døtre i alderen 2 til 15 år. Dette skulle skje "kristelig og rettferdelig", i følge skifteprotokollen.

Boet er listet opp med sølv- og tinnngjenstander først, hver gjenstand verdsatt for seg. Den videre opplisting er for kobber og messing - og alt jerntøy, med en jernbryggepanne til 8 riksdaler som det mest verdifulle. Under "træboeskab og andet Gaards nøtte" finner vi hele "7 Kalche Sleeder" som forteller at Nadderud var en betydelig kalkgård. Videre inneholdt boet "en Karmands Kierche Slede, en qvindfolch Slede og en qvindfolch Sadel med bedtzel" - og tre bryggekar og to øltønner. Dette forteller oss at Nadderud var ingen liten gård.

"Senge og Benche Kleder" viser også en omfattende liste med rundt førti slag over-, under- og benkedyner, puter av ulikt slag, sengkleder, sparelaken med kappe og lerretslaken. Linkleder er det også flust av, mest lakener og "handkleder".

Under "Dend Salig Qvindes Gang Kleder" er det ført opp bare syv plagg. Høyest verdsatt er "et grønt florettes Snørloff med 19 Sølf Magler udj og Sølf naall" til 2 daler, 1 ort og 8 skilling.

Opplistingen av "Creatur" viser i alt 21 kuer og kalver, 18 voksne sauer og 16 lam, 4 hester og 4 svin. Verdien av kornavlingen blir løslig anslått til drøye 10 daler. Summen på boet alt i alt blir 246 riksdaler, 3 ort og 4 skilling. Til fratrekk kommer diverse gjeld på drøye 27 daler, og til deling gjenstår 219 daler og 12 skilling. Av dette "tilkommer Faderen Dend halfue part". Den andre halvparten deles på ni søsterlodder som de tre sønnene hver får to av, litt over 24 dalere hver seg - mens døtrene må greie seg med en søsterlodd hver til 12 daler og 6 skilling. På den tid ble denne fordeling ansett som rett og rimelig - og derav uttrykket brorparten som altså utgjorde to søsterparter.

Stabburet viser at Nadderudgården også i nyere tid har vært en stor-gård – ikke bare i 1695.

Siste tiåret 1980–1990

Nesten velsammenslåing

Høsten 1979 inngikk Bærum Velforbund en avtale med Bærum kommune. Rammeavtalen var på 11 punkter med hovedvekt på at

- kommunen vil gi vellene periodisk informasjon om saker som ventes å komme til behandling. Det skal holdes møter med representanter for kommunen, velforbundet og velforeningene.
- kommunen skal informere vellene skriftlig. Uttalelser fra vellene avgis også skriftlig.
- kommunale etater skal så vidt mulig bistå velforeningene med utredning av alternativer til kommunens forslag.

Rammeavtalen var en følge av at kommunestyret to-tre år før hadde vedtatt at vellene skulle være lokalsamfunnets talerør. Forslaget om politisk valgte grendeutvalg - lik bydelsutvalgene i Oslo - vant ikke gehør i Bærum.

Men Bærum kommune ønsket færre og helst større vel å forholde seg til enn før. I en utredning om saken på nyåret 1980 ble det sagt at antall velforeninger burde reduseres fra 54 til ca 40.

Ut fra geografiske hensyn kunne en sammenslåing av følgende vel være ønskelig: Nadderud og Vestre Grav, Østre Grav og Nadderudjordet.

Velårsmøtet i 1979 hadde oppnevnt en komite med Ole Birger Ottesen, William Belsjø og Karl-Fredrik Lindblom som medlemmer. Komiteen foreslo en sammenslåing av vårt vel med Østre Grav vel; forøvrig de samme tanker som Bærum Velforbund hadde vært inne på et par år før.

Komiteen pekte på positive sider ved en sammenslåing:

- reguleringssaker som bolig, forretning, kontor, fortetning
- trafikk og kommunikasjon
- overvåking og rapportering vedrørende offentlige bygg og anlegg
- veilys
- sosiale tiltak, helsestasjon, velferdstiltak for barn og eldre, aldersboliger, velferdssentral, barnehaver.

Av mulige ulemper nevner komiteen at tradisjoner som er innebygd i nåværende velsystem kan tapes, men komiteen fremholder at generasjonsskifter ofte bryter mer enn tradisjoner. Komiteen tror fordoblingen av medlemstallet ikke ville virke fremmedgjørende; likeledes at mulige

motstridende interesser i det nye vellet ville bli oppveiet av større slagkraft i samarbeidet med kommunen.

Komiteen konkluderer med følgende forslag overfor årsmøtet 15. februar 1980:

"Styret i Nadderud og Vestre Grav vel innleder forhandlinger med styret i Østre Grav vel - og fremlegger i ordinært eller ekstraordinært årsmøte forslag til nye vedtekter for et nytt Nadderud og Grav vel. Det forutsettes at det nye vel får en best mulig geografisk fordeling av styreverv."

Få dager etter årsmøtet skriver den nyvalgte velformann Ole Birger Ottesen til velformannen i Østre Grav vel og ber om at deres styre prinsippbehandler saken. I juni kommer et tremannsutvalg fra hvert av vellene sammen og drøfter mulighetene for en fusjon av de to vellene til det nye påtenkte Grav og Nadderud vel.

Etter nye møter kan velstyret på årsmøtet i 1981 redegjøre for utvalgsarbeidet med forslag til en egen organisasjonsplan og nye vedtekter for det nye stor-vellet. Med 26 stemmer for og 1 imot vedtar årsmøtet å slutte seg til følgende forslag fra styret:

- 1 Opplysning av Nadderud og Vestre Grav vel skjer i henhold til nåværende vedtekters paragraf 8 som lyder: Velleets oppløsning, som kan besluttes med 2/3 stemmeflertall av de fremmøtte, må kunngjøres innen 14 dager og stadfestes av ekstraordinær generalforsamling, som med simpelt flertall avgjør hvordan velleets aktiva skal disponeres.
- 2 Tilslutning til de foreslåtte vedtekter for Grav og Nadderud vel
- 3 Nadderud og Vestre Grav vels formue går inn i Grav og Nadderud vel; samme beløp fra Østre Grav vel.

Fra vårt vels side gjensto det nå bare godkjenning i ekstraordinært årsmøte, berammet til 13. mars -81. Men i mellomtiden skulle Østre Grav vel avholde sitt årsmøte 4. mars, halvannen uke etter feiringen av sitt vels 70-års jubileum. Imidlertid møtte det ikke opp nok medlemmer på det ordinære årsmøte i Østre Grav vel, og saken ble utsatt til ekstraordinært årsmøte 25. mars. Flertallet av de fremmøtte på dette ekstraordinære årsmøte stemte Nei til sammenslåing med Nadderud og Vestre Grav vel - og vellene måtte hver for seg fortsette sitt arbeid som tidligere.

Trafikksakene i fokus

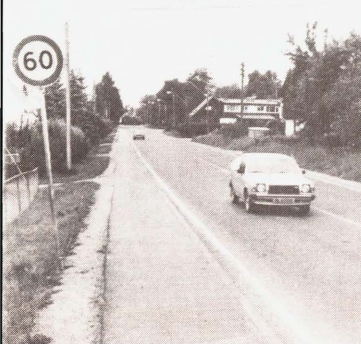
Trafikksikkerhet er det arbeidsområde vellet har engasjert seg mest i siste tiåret. I 1981 ber vellet Asker og Bærum Trafikksikkerhetsforening ta opp spørsmålet om trafikklys i krysset Nadderudveien - Hosleveien på sitt representantskapsmøte. Senere samme året skriver vellet til kommunens trafikkutvalg om fortau i Gamle Grav vei på nedsiden av Hosleveien og på Nadderudveiens vestside fra kiosken til Ola Valdris vei - og om fotgjengerfelt i Nadderudveien og Hosleveien.

Vellet holder i november 1981 et eget medlemsmøte om fartsgrenser og fartsdempende tiltak. Mange velmedlemmer ønsker fartsgrensen for hele velområdet satt til 40 km/t for å bedre trafikksikkerheten og samtidig dempe støynivået, særlig i Nadderudveien. Høsten 1982 blir 60 km-skiltene der omsider fjernet, og hele Nadderudveien får 50 km/t. Men i følge velorganet Vel-Vel kjøres det like fort som før. Folk flest hadde ikke lagt merke til at 60 km-skiltene var borte. I juli 1983 foretok politiet to radarkontroller i løpet av tre dager i Nadderudveien. Av i alt 739 bilister ble 57 - ca. 8% - tatt for å ha kjørt for fort. Høyeste målte fart var 75 km/t. Velformannen ønsket seg en transparent på bakruta med spørsmål om "Hva er fartsgrensen her? Holder DU fartsgrensen?"

I stedet for lysregulering fikk Hosleveien stoppeplikt i krysset med Nadderudveien, men en kontroll trafikksikkerhetsforeningen foretok viste at bare annenhver bilist overholdt stoppeplikten.

Høsten 1981 og våren -83 tar vellet opp igjen spørsmålet om skiltstengingen av Bjerkelundsveien - og etterlyser resultatet av lofte trafikktegnninger der og i berørte parallellveier. Reguleringsvesenet og trafikkutvalget innhenter et hopetall av uttalelser og leverer høsten -83 et mangesiders dokument om fartsdempende tiltak på boligveier i Bjerkelundsområdet. Reguleringsvesenet konkluderer med at trafikkutvalget vil kunne gi sin tilslutning til at gjennomkjøringsforbudet i Bjerkelundsveien oppheves, forutsatt gjennomføring av diverse trafikktiltak. Men politiet, som er avgjørende myndighet i slike saker, opprettholder forbudet mot gjennomkjøring.

NOROL-stasjonen under ombygging tidlig på 1980-tallet, men gatekjøkken ble det ikke.

Høsten 1982 fikk vellet gjennomslag for å fjerne 60-km skiltene i Nadderudveien.

Nei til gatekjøkken

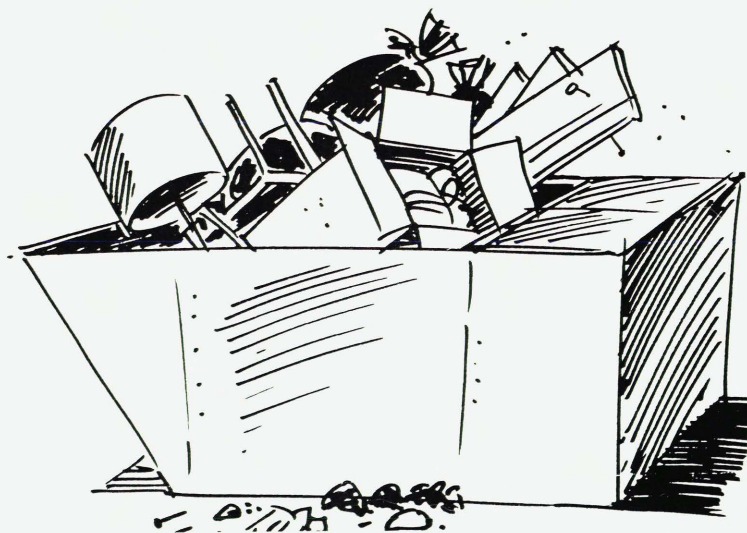
En annen sak som engasjerte velbeboerne sterkt først på 1980-tallet var ønsket fra NOROL-stasjonen om å åpne gatekjøkken i forbindelse med ombygging av bensinstasjonen i 1983-84. Stasjonen skulle i følge innehaveren bli NOROLs "flaggskip" i Bærum.

En av naboene fant en rekke betenkelige sider ved planene og fremholdt overfor velstyret blant annet:

- den sterke trafikkøkningen i krysset Nadderudveien-Hosleveien
- støybelastningen for naboene fra de kunder som søker gatekjøkkenet
- sterk økning av forurensningen i luft og miljø
- fare for invasjon av skadedyr, så som måker, rotter, insekter o.l.

Planene falt heller ikke i andre velmedlemmers smak.

Mange skrev seg på en protestliste, 44 før årsmøtet i 1984 og 23 på selve møtet. Innehaveren av stasjonen tok konsekvensene av denne massive motstanden mot gatekjøkkenet og trakk søknaden tilbake.

Siden 1970 har vellet hver vår sørget for at velmedlemmene kan bli kvitt skrotet sitt.

Vi håper at vi i løpet av de tre første måneder kan se positive resultater av vår henstilling, og vi takker på forhånd samtlige grunneiere for den innsats denne vår-offensiven måtte kreve.

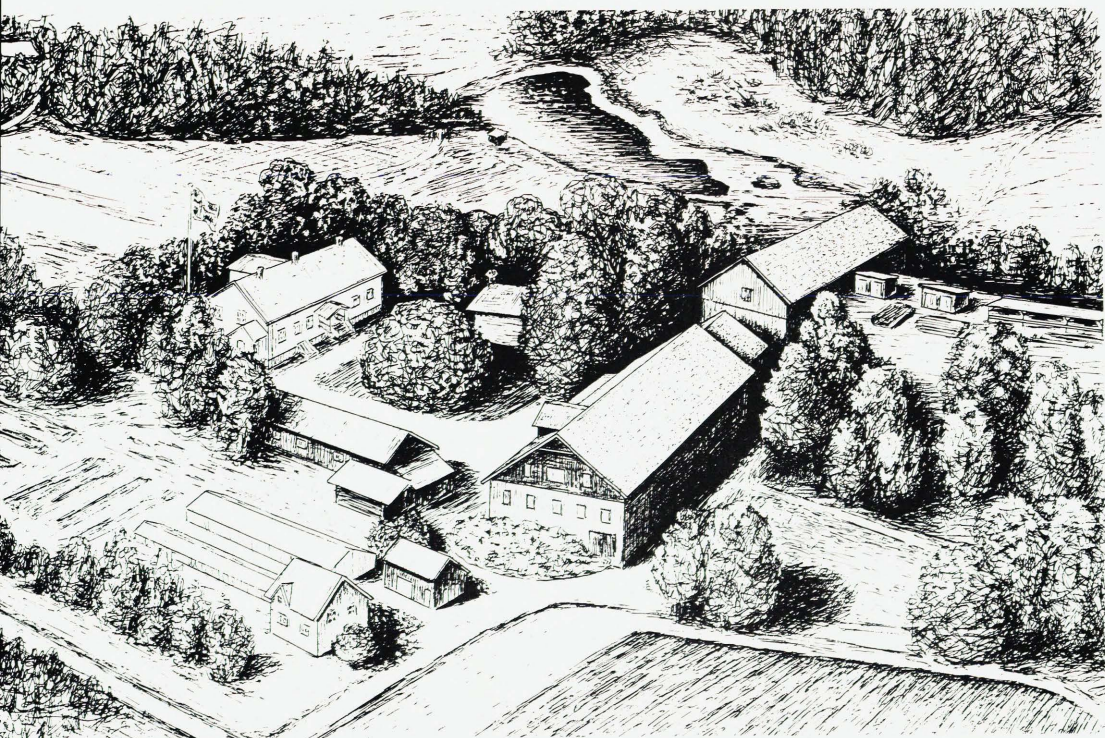

Andre saker velstyret eller velmedlemmene har tatt opp siste tiåret er

- spørsmål om nedlegging av trappene mellom Hosleveien og Odds vei
- forslag om "atomsikre" tilfluktsrom, i samarbeid med nabovel
- tilbud om gratis merking av velmedlemmenes postkasser
- vervekampanje med mange nye medlemmer som resultat
- eget medlemsmøte om utkobling av septiktanker
- etter vellets ønske kommer vellets eldre under eldresenteret på Bekkestua istedenfor Østheim
- velorganet Vel-Vel utgis med 2-4 nummer i året, første gang i 1982
- vellet blir medlem av Bærumsmarkas Venner
- standardisering av regnskap med tilhørende budsjett og budsjettkontroll
- innlegging av medlemskartotek på EDB

Vellene var naturlig nok høringsinstans for Bærums kommuneplan inn i år 2000. Vellet uttalte at nåværende byggesone må forvaltes med sikte på å bevare Bærums grønne preg. Det kan gjøres ved å bevare de grønne lunger bestående av innklemte jordbruksarealer, friområder og ubebygde fellesarealer.

Vellet mener at kommunen ikke på en fyldestgjørende måte har begrunnet behovet for bygging i området omkring Østernvann eller langs E-68 mot Sollihøgda. Velstyret har derfor anmodet kommunen om at det blir fremlagt en bedre begrunnelse for hvorfor vi trenger 10 000 nye boliger de neste 20 år.

Nadderud gård med Nadderud-dammen bak.

Har vellet livets rett?

Stein Thorsen, velformann og redaktør av Vel-Vel, stilte spørsmålet om vellets fremtid i forbindelse med 70-års jubileet i 1986 - og ga selv dette svaret:

På den tiden vellet ble etablert og i mange år fremover, var det mange viktige oppgaver som skulle løses. Veibyggning, vann, kloakk og gatelys var saker som stadig gikk igjen på styremøtenes dagsorden. Mye nybrottsarbeid ble gjennomført, og det er noe vi nyter godt av i dag.

I de senere år frem til i dag har vi fått andre oppgaver å arbeide med. Nå dreier det seg om å gjøre det så trygt som mulig å ferdes langs de veiene vi har fått, samtidig som trafikken skal gli mest mulig uhindret. Det er med andre ord trafiksikkerhet og reguleringsaker som i dag, naturlig nok, er blant de hovedoppgaver som vellet må engasjere seg i. Det vil det sannsynligvis også være i overskuelig fremtid.

Mange vil kanskje spørre om vellet egentlig har noen funksjon i fremtiden. Til det må det svares et ubetinget Ja. Kommunen legger vekt på et samarbeid med vellene i forskjellige saker som vedrører nærmiljøet. Vellene er folkets talerør overfor kommunen.

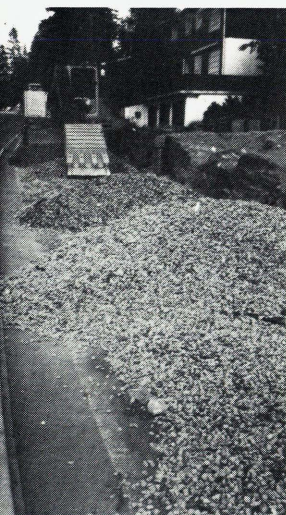
*Fra Asker og Bærum
Budstikke februar 1989:
Vellene har en funksjon i
nærmiljøet som aldri før.
La de forskjellige vel bli et
samlingspunkt, sier
formann og sekretær i
Nadderud og Vestre Grav
Vel, May Sommerfelt og
Gudrun Dieserud.
(Foto: Karl Braanaas.)*

*Vinteren 1990 begynte
bussen å kjøre direkterute i
rushtidene til byen over Jar
og Lysaker. Vellet foreslo
ette allerede i 1958.*

Bærum Velforbund stilte spørsmålet "Hva er et vel - har noen nytte av det i dag?" allerede i 1968. Omlag 25 år senere lister velforbundet opp de mange oppgaver en velforening kan eller bør ha:

- Hovedformålet er å bevare det lokale miljø og trivselen for befolkningen i velområdet. Vellet skal hele tiden ha befolkningens interesser og ønsker for øye - og gjennom sine tiltak søke å sveise befolkningen sammen og engasjere dem i aktivt arbeid for lokalmiljøet.
- Vellets skal være lokalbefolkningens talerør overfor kommunen og andre institusjoner. Vellet har rett og plikt til å uttale seg om alle saker og forhold som er av betydning og interesse for befolkningen i velområdet.
- Vellet skal holde seg orientert om forhold som vedrører distriktet og ta nødvendige initiativ dersom noe ønskes utført eller endret.
- Via rundskriv, velavis, oppslag eller medlemsmøter skal vellet holde samtlige beboere i området orientert om saker av almen interesse.
- Vellet bør ha et nært samarbeid med skoler, organisasjoner og foreninger i området. Dersom det er ønskelig eller nødvendig, bør vellet støtte opp under deres arbeid.
- Vellet bør prioritere arbeidet med å bedre de sosiale forholdene i området spesielt for eldre, funksjonshemmede, barn og ungdom.
- Vellet bør ta aktivt del i og stimulere kulturelle aktiviteter i distriktet.

*Sommeren 1990 ble det
anlagt fortau langs
Nadderudveien mellom
Odds vei og Liomveien.*

- Vellet bør - ved å samarbeide med den stedlige handelsstand - søke å bedre forretningstilbud og service - og få etablert forretninger som det er behov for i området.
- Vellet må følge nøye med i bygge- og reguleringsaker som angår distriktet. Målsettingen i slike saker bør være at bolig- og forretningsområder holdes adskilt, og at bygninger som oppføres ikke bryter radikalt med den bygningsstil som området ellers er preget av.
- Vellet bør engasjere seg aktivt i trafikksaker, som sikring av skoleveier, omlegging og utbedring av veier, anlegg av parkeringsplasser, gangveier, sykkelstier og turveier.
- Vellet bør ha oppmerksomheten rettet mot offentlige kommunikasjonsmidler og deres service, rutetider osv.
- Vellet bør virke som det lokale "skjønnhetsråd" - og ta opp med de rette instanser forhold som må eller bør endres.
- Vellet bør sørge for bedring av tjenester som renovasjon, brøyting, sandstrøing og avhenting av avfallspapir. Vellet bør også få i stand årlige ryddeaksjoner - og ha tilsyn med lekeplasser, parker mv.
- Vellet må arbeide for å ta vare på friarealer, lekeplasser, spaserveier og andre grønne lunger i velområdet og bygge ut, forbedre og vedlikeholde disse.
- Vellet bør føle ansvar for den lokale historie og ta vare på gjenstander, bilder mv. som kan være av interesse for ettertiden. Vellet bør likeledes ha åpne øyne for eldre miljøer og bygninger som har satt sitt preg på området - og arbeide for bevaring eller fredning av slike.
- Der behovet er til stede, bør vellet ta initiativ til bygging eller anskaffelse av fellesgoder som møtelokaler, idretts- og mosjonsanlegg, fellesantenneanlegg o.l. - gjerne i samarbeid med naboer.
- Vellet bør arbeide for å få flest mulig av beboerne i området til å slutte opp om vellets virksomhet gjennom medlemskap.

På dette grunnlag burde det være liten tvil om at vellet har livets rett også i kommende år. Spørsmålet blir trolig mer hvordan arbeidsoppgavene skal tilpasses endringene i samfunnet til en hver tid.

Velstyret valgt på årsmøtet 1990. Foran fra venstre: Arne Roang, Liv Sandvand Hergum og Per Engebretsen. Bak fra venstre: Gill Hoel, Johannes Kløkstad, Edvard Astad (leder) og Terje Fr. Hauff.

Severin Svensen, velformann 1919–20 og 1930–32. Svensen var byggmester og satte opp mange av husene i velområdet.

To av vellets formenn var også formenn i Fellestrådet: Mathias Lie, 1927–28, og August Mathisen 1937–38.

Ingeborg og Rolf Andersen satt begge to perioder som formenn i henholdsvis kvinneforeningen og vellet.

Formenn i vellet og kvinneforeningen

Forløperne

Nadderud Vel 1912–16 Carl Johnsen
Vestre Grav vel 1914–16 Karl Bilet

Nadderud og Vestre Grav Vel

1916–19 Carl Johnsen
1919–20 Severin Svensen
1920–21 August Mathisen
1921–23 Ole Bakken
1923–24 August Mathisen
1924–25 Andreas Gulbrandsen
1925–28 Mathias Lie
1928–30 Karl Stensby
1930–32 Severin Svensen
1932–35 Karl Stensby
1935–36 Carl Johnsen
1936–37 Karl Stensby
1937–38 August Mathisen
1938–43 Rolf Andersen
1943–48 Bjarne Ask
1948–56 Rolf Andersen
1956–68 Kaare Brannsten
1968–74 Arne Larsen
1974–80 Kaare Brannsten
1980–84 Ole Birger Ottesen
1984–87 Stein Thorsen
1987–90 May Sommerfelt
1990– Edvard Astad

Bjarne Ask, velformann 1943–48.

Kvinneforeningen

1918–20 Dagny Isaksen
1920–21 Tora Hansen
1921–22 Dagny Isaksen
1922–23 Jørgine Solhaug
1923–26 Dagny Isaksen
1926–28 Jørgine Solhaug

1934–40 Hilda Andersen
1940–41 Ingeborg Andersen
1946–50 Gudrun Berg
1950–57 Ingeborg Andersen
1957– Gudrun Berg

Æresmedlemmer

I vellet

Carl Johnsen 1958
Karl Stensby 1958
August Mathisen 1966
Bernhard Andersen 1966
Kaare Brannsten 1986
Ivar Solhaug 1986

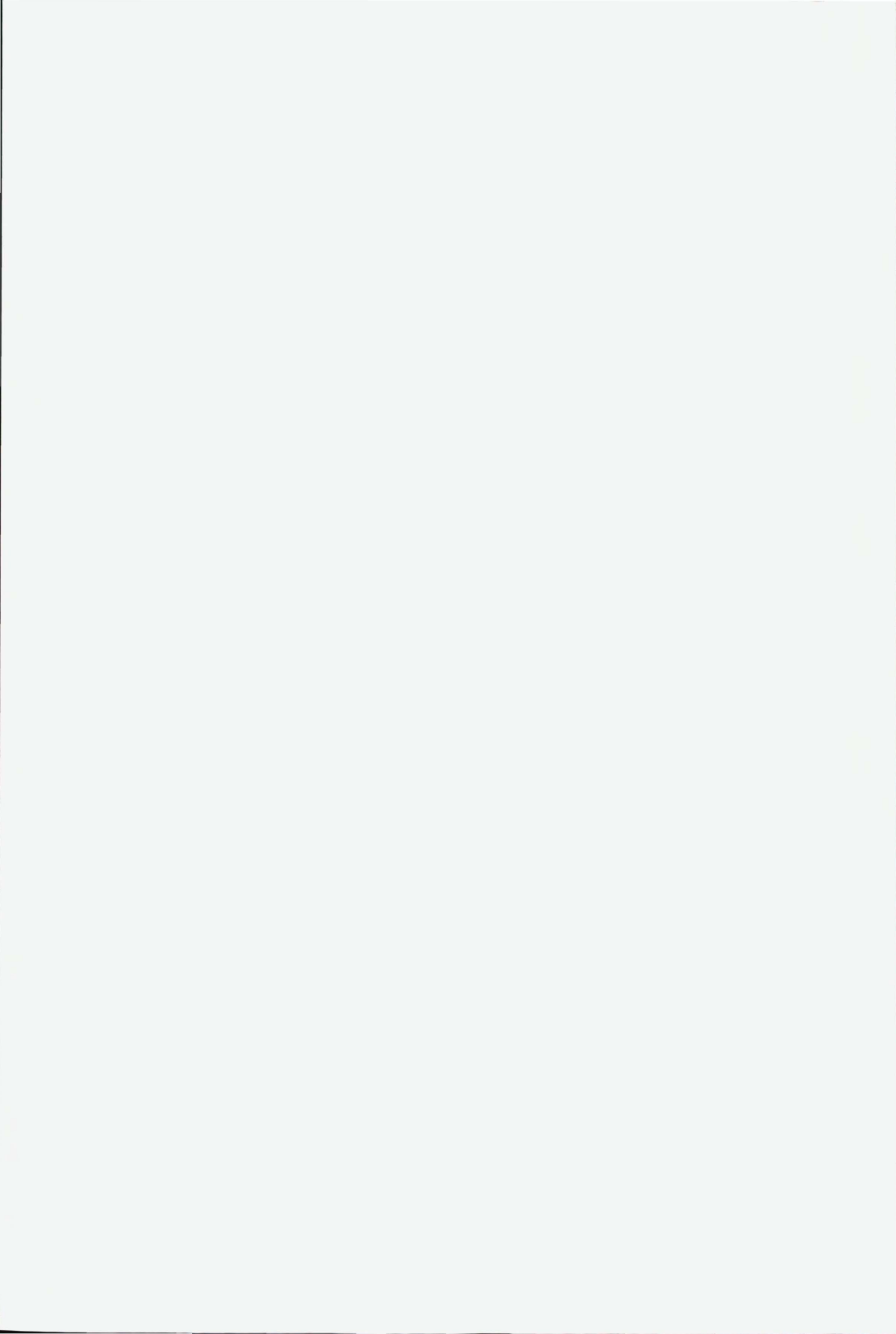
I kvinneforeningen

Emilie Hansen Braaten 1935
Ragna Kristiansen 1935

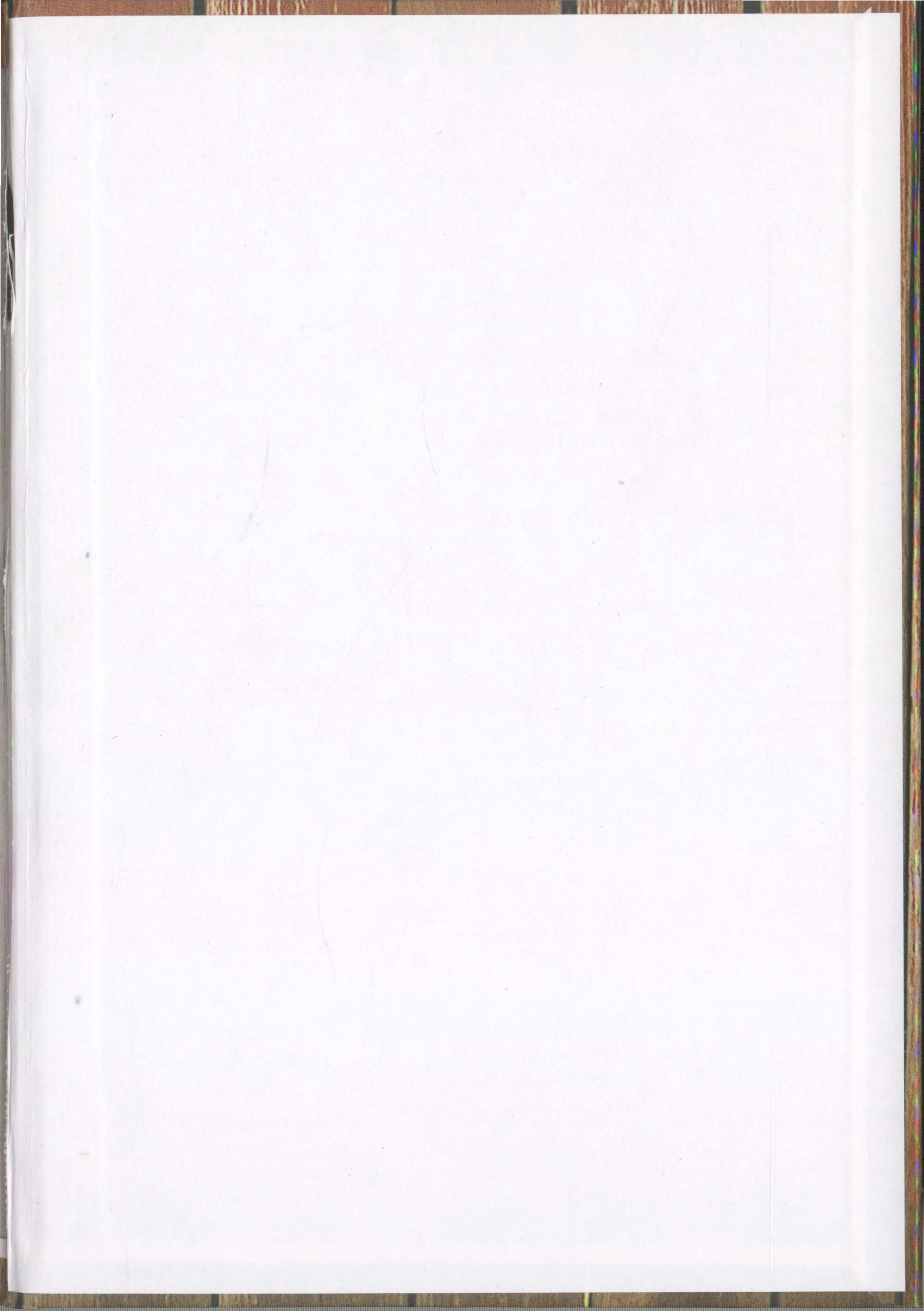
Fire velformenn og to æresmedlemmer samlet rundt kaffebordet under 70-års jubileet 1. mars 1986, fra venstre: Ole Birger Ottesen, Ivar Solhaug, Stein Thorsen, Kaare Brannsten og Arne Larsen.

Depotbiblioteket

91sd 05 435

I 1916 lå Nadderud og Gr
forstadsbebyggelsen var p
vei, vann og kloakk. Sene
skulle veiene vedlikehold
måkes med flere hester fo
Alt dette var veloppgaver
i beste fall noen hundre kroner. Lange arbeidsdager
til tross, det var utrolig hva vellets pionerer rakk på
fritida. Dugnadsarbeidet skapte følelse av sam-
hørighet, alle gjorde noe til felles beste. Kvinnene
også, men *de* hadde sin egen kvinneforening. Vellet
var bare for menn – og ble derfor ofte kalt Mands-
foreningen.

Vellet har i alle år arbeidet for å bedre kommunika-
sjonene. Kolsåsbanen kom tidlig på 1920-tallet,
bussen i 1952 – og i dag er det trafikkproblemene
som er vellets fremste arbeidsoppgave.

Om dette – og mere til – kan du lese i
75-årsberetningen.

Maad Nadda Vastre Garav Vadi